

T.C.  
MARMARA ÜNİVERSİTESİ  
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ  
TEKSTİL ANASANAT DALI

## GİYİMDE POP-ART

(1960'LI YILLARDA POP-ART'IN GİYİM TASARIMINA ETKİSİ)

Yüksek Lisans Tezi

Meltem YAPICI

İSTANBUL-2005



T.C.  
MARMARA ÜNİVERSİTESİ  
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ  
TEKSTİL ANASANAT DALI

## GİYİMDE POP-ART

(1960'LI YILLARDA POP-ART'IN GİYİM TASARIMINA ETKİSİ)

Yüksek Lisans Tezi

Meltem YAPICI

Tez Danışmanı  
Doç. Çiğdem A. ÇİNİ

İSTANBUL-2005

**T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ**  
**GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**  
**MÜDÜRLÜĞÜ**

**TUTANAK ( YL – 1 )**

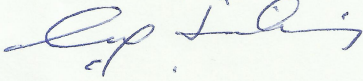
Tekstil Anasanat Dalı Yüksek Lisans programı 10130281 no.lu öğrencisi MELTEM YAPICI 'nın, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 14. maddesine göre hazırlayarak Enstitü'ye verdiği "GIYİMDE POP-ART " adlı tezini, Enstitü Yönetim Kurulunun 09 Kasım 2005 günü yapılan toplantısında tayin edilen aşağıda isimleri ve imzaları bulunan biz jüri üyeleri huzurunda ilgili yönetmeliğin 15. maddesi gereğince ...120... dakika süre ile savunmuş ve sonuçta ;

A ) Yüksek Lisans öğrencisi MELTEM YAPICI 'nın tez savunmasında ...*Basarılı*... olduğu .....*2 ay*... ile kararlaştırılmıştır.

B ) Adı geçen öğrencinin başarısız olması halinde kendisine tezini düzeltmesi veya yeniden yazılabilmesi için ..... ay süre tanınmıştır.

İşbu tutanak 3 ( üç ) nüsha tanzim edilmiş ve Enstitü Müdürlüğü' ne sunulmak üzere tarafımızdan imzalanmıştır.

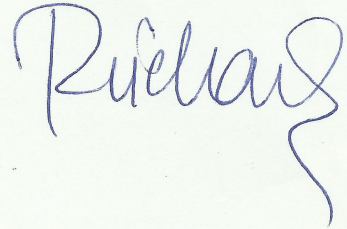
Doç.Çiğdem ÇİNİ  
DANIŞMAN



Yrd.Doç.Özcan UZKUR  
ÜYE



Yrd.Doç.Rüçhan ŞAHİNOĞLU  
ÜYE



Yrd.Doç.Turgay BAŞKAN  
YEDEK ÜYE

**MADDE 15. :**

a ) Tezli Yüksek Lisans programındaki bir öğrenci, elde ettiği sonuçları ilgili kurul tarafından belirlenen kurallara uygun biçimde yazmak ve tezini jüri önünde savunmak zorundadır.

b ) Yüksek Lisans tez jürisi, ilgili anasanat dalı başkanlığı' nın önerisi ve yönetim kurulu onayı ile atanır. Jüri, biri öğrencinin tez danışmanı ve en az biri yüksek öğretim kurumu içindeki başka bir anasanat dalından veya başka bir yükseköğretim kurumundan olmak üzere üç veya beş kişiden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda ikinci tez danışmanı jüri üyesi olamaz.

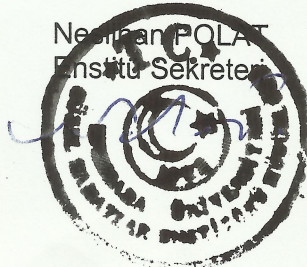
c ) Jüri üyeleri, söz konusu tezin kendilerine teslim edildiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde toplanarak öğrenciyi tez sınavına alır. Tez sınavı, tez çalışmasının sunulması ve bunu izleyen soru – cevap bölümünden oluşur. Sınav süresi en az 45, en çok 90 dakikadır.

d ) Tez sınavının tamamlanmasından sonra jüri tez hakkında salt çoğunlukla " kabul ", " red " veya " düzeltme " kararı verir. Bu karar ilgili anasanat dalı başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde tekrar savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

Tutanağı Tanzim Eden

:

Neşrihan POLAT  
Enstitü Sekreteri





## ÖNSÖZ

Bu çalışma Pop Art'ın oluşum ve gelişiminde etkin rol oynayan dönemin önemli olaylarını, gelişimlerini ve bunların sanat yapıtları vasıtasıyla tasarıma ve giyime nasıl bir yön verdiğini izleyerek giyimde Pop Art kavramını irdelemektir.

Çalışmanın ilk bölümünde pop olgusu ve pop simgelerine değinilmiş, daha sonrasında pop sanatın oluşumuna zemin hazırlayan ekonomik, politik, askeri, teknolojik ve sosyo - kültürel yapıya genel özellikleri ile değinilmiş, ortaya çıkan Pop Sanat, Sanatçıları ve Yapıtları incelenerek moda tasarımında ki etkisi tanımlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın yürütülmesi esnasında beni yönlendiren, bilgi ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım M.Ü Tekstil Anasanat Dalı Öğretim Üyesi Doç. Çiğdem A. ÇİNİ 'ye ve bana destek olan ailem ve dostlarıma teşekkür ederim.

## İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	V
ZUSAMMENFASSUNG.....	VII
GİRİŞ.....	1
1 - "POP" OLGUSU.....	5
1.1 - Dönemin Simgeleri.....	5
1.2 - Tek Sembol Döneminde Tasarımlar.....	8
2 - "POP ART" IN OLUŞUMUNDAKİ ETKENLER.....	10
2.1 - Ekonomik Etkenler.....	11
2.1.1 - Amerika'da Çalışma Ortamı.....	15
2.1.2 - Amerika'nın Ekonomik Yapılanmasında Vardığı Nokta.....	15
2.2 - Siyasi Etkenler.....	17
2.2.1 - Kennedy ve Yeni Sınır.....	17
2.2.2 - Amerika - Küba İlişkisi.....	23
2.3 - Askeri Etkenler.....	24
2.3.1 - Vietnam Savaşı.....	25
2.3.1.1 - Amerika'nın Savaşa Katılma Sebepleri.....	26
2.3.1.2 - Savaş Karşıtı Toplumsal Reaksiyonlar.....	30
2.3.1.3 - Vietnam Savaşı'nın Sona Ermesi.....	32
2.4 - Bilimsel ve Teknolojik Gelişmeler (1960 - 70).....	33

2.5 - Sosyal ve Kültürel Gelişmeler.....	41
2.5.1 - Ayrımcılığın Kaldırılması-Vatandaşlık Hakları Hareketi.....	44
2.5.2 - Kadın Hakları Hareketi.....	48
2.5.3 - Kızılderili Hareketi.....	51
2.5.4 - Karşı Kültür ve Çevrecilik.....	52
3 -"POP ART" .....	55
3.1 – Tanımı.....	55
3.1.1 – İngiltere’de Pop Art.....	58
3.1.2 – ABD’de Pop Art.....	61
3.2 - Önemli Sanatçıları.....	62
3.2.1 - Robert Rauschenberg.....	62
3.2.2 - Jasper Johns.....	63
3.2.3 - Roy Lichtenstein.....	64
3.2.4 - Andy Warhol.....	65
4 – 1960’lı Yıllarda Tasarım.....	66
4.1 - Tasarımın Tanımı.....	66
4.2 - Endüstriyel Ürün Tasarımı.....	66
4.2.1 - 1960’lı Yıllarda Ürün Tasarımı.....	67
4.3 - 1960’lı Yıllarda Giyim Tasarımı.....	68
4.3.1 – Form.....	70
4.3.2 – Renk ve Desen.....	83
4.3.3 – Doku ve Kumaş.....	89
4.3.4 - 1960 ’lı Yılların Önemli Giyim Tasarımcıları.....	91
4.3.4.1 - Coco CHANEL.....	91
4.3.4.2 - Pierre CARDIN.....	93
4.3.4.3 - Andre COURREGES.....	95

4.3.4.4 - Christian DIOR.....	98
4.3.4.5 - Hubert de GIVENCHY.....	100
4.3.4.6 - Yves SAINT LAURENT.....	102
4.3.4.7 - Paco RABANNE.....	105
4.3.4.8 - Mary QUANT.....	108
4.4 – Türkiye’de 1960’lı Yıllarda Giyim Kuşam .....	111
4.4.1 – Dönemin Önemli Terzi ve Tasarımcıları.....	113
4.4.1.1 - Lütfiye ARIBAL .....	114
4.4.1.2 - Suat AYSAN.....	116
4.4.1.3 - Concitta COPPOLA.....	118
4.4.1.4 - Faize ve Sevim KARDEŞLER.....	119
4.4.1.5 - Nevzat KASMAN.....	122
4.4.1.6 - Yıldırım MAYRUK.....	126
4.4.1.7 - Mualla ÖZBEK.....	128
5 - “Pop-Art” in 1960’lı Yıllardan Günümüze Giyimde Etkisi.....	130
SONUÇ.....	147
KAYNAKÇA.....	151
RESİMLER LİSTESİ.....	154

## ÖZET

“ Giyimde Pop Art – 1960’lı Yıllarda Pop-Art’ın Giyim Tasarımına Etkisi” başlığı altında yürütülen bu çalışmada günümüz popüler kültür ve yaşam tarzının çıkış noktası da sayılabilecek 1960’lı yılların başında ortaya çıkan Pop Art akımının oluşum ve gelişim sebepleri üzerinde durulmuş, sanatçıları ve yapıtlarına genel hatlarıyla değinilmiş, giyim tasarımının ne şekilde etkilendiği irdelenmeye çalışılmıştır.

II. Dünya Savaşı’nın ardında yenilenen dünya bir yandan ABD ve Rusya’nın arasında gelişen iki kutuplu dünya sistemi içinde siyasi ve askeri sorunlar yaşarken, diğer bir yandan ülkeler kendi iç yapılarında da sosyal ve kültürel köklü değişimlere uğruyordu.

İki ülke arasında ki Soğuk Savaş içinde gelişen rekabet ortamı; Küba Krizi ve Vietnam Savaşı gibi üzücü deneyimlerin beraberinde, insanlık için önemli uzay yolculuğu ve ayda yürüyüş gibi projeleri hayata geçirmişti.

Yanı sıra ABD ve Avrupa içinde sosyo-kültürel hareketlenmeler yaşanmış; azınlık hakları gündeme gelmiş ve yaşanan protestolar sonucu elde edilen haklar kadınlar ve gençler gibi diğer kesimleri de protesto ve direniş yolu ile hak kazanmaya yönlendirmiş, 60’lı yıllar boyunca bu durum devam etmişti.



Bu büyük gelişim ve değişimler sanatı da etkilemiş, yaşanan olayların kitleler arası kurulan bağı sembolleri, bu semboller ise kısa zamanda popüler kültürleri oluşturmuştu.

Günlük yaşam nesnelere yola çıkan Pop Art döneminde tasarımcıları da etkilemeyi başarmış, giyim tasarımında da o yıllardan günümüze değin uzanan bir serüvene dahil etmişti.

Bu çalışmada sözü edilen olaylar ve Pop Art Akımı ile bunların giyime etkileri genel hatlarıyla ortaya konularak, bir sanat akımının giyim başta olmak üzere tekstil tasarımı üzerinde ki etkileri irdelenmeye çalışılmıştır.

**ANAHTAR KELİMELEER:** Pop Art, Giysi, Moda, 60'lı Yıllar.

## ZUSAMMENFASSUNG

In dieser Arbeit, welche unter dem Titel "Pop Art bei der Bekleidung - 1960er Jahre die Wirkungen von Pop Art bei der Bekleidungs Design" durchgeführt wird, wurden die Gründe der Entstehung und Entwicklung der anfangs der 1960er Jahren entstandenen Pop-Art Strömung bearbeitet, welche heutzutage auch als Ausgangspunkt der Populär-Kultur und der Lebensart angenommen werden kann; wobei wurden die Künstler und deren Werke in wichtigen Punkten in die Hand genommen und hatte man versucht zu untersuchen, in welcher Form die Bekleidungsdesign davon beeinflusst werden könnte.

Die Welt, die nach dem II. Weltkrieg erneuert worden ist, erlebte einerseits politische und militärische Probleme in dem zwei polaren Weltsystem, welches zwischen USA und Russland entwickelt worden war, aber andererseits beschäftigte sie sich mit den sozialen und kulturellen wurzelhaften Änderungen.

Die Konkurrenzatmosphäre, die sich im kalten Krieg zwischen beiden Ländern entwickelt hatte, hatte in der Begleitung der traurigen Versuche wie Kuba-Krise und Vietnam-Krieg auch für Menschen wichtige Projekte wie Raumfahrt und Laufen am Mond realisiert.

Daneben wurden soziale und kulturelle Bewegungen wurden in USA und Europa erlebt; die Rechte der Minderheiten kam in der Tagesordnung und nach den erlebten Protesten wurden Rechte erhalten und demzufolge kamen die

anderen Segmenten wie Frauen und Jugendlichen in die Bewegung und somit wurden sie orientiert, durch Protesten und Widerstände ihre Rechte zu bekommen. Während der 60er Jahren setzte sich dieser Sachverhalt fort.

Diese großen Entwicklungen und Änderungen haben eben die Kunst beeinflusst. Die erlebten Ereignisse haben die zwischen den Massen gegründeten Verbindungen und Symbolen gebildet und diese Symbole haben in kurzer Zeit so genannte Populär-Kulturen gebildet.

Die Pop Art, die sich aus den täglichen Lebensgegenständen auf den Weg machte, konnte in seiner Zeit auch die Designer beeinflussen und hatte das Kleidungsdesign auf ein Abenteuer genommen, welches seitdem bis heute kommen konnte.

In dieser Arbeit wurden die erwähnten Ereignisse und Pop-Art Strömung sowie deren Wirkungen an Kleidung mit ihren allgemeinen Linien dargestellt, und die Wirkungen einer Kunstströmung auf das Textildesign vor allem auf Kleidung in die Hand genommen.

SCHLÜSSELWÖRTER : Pop Art, Kleider, Mode, 60er Jahren

## **GİRİŞ**

Popüler kültür ve tüketim toplumu, günümüz yaşantısının bir diğer yüzü... 1960'lı yılların başında İngiltere ve ABD'de ard arda çıkan bir sanat akımı, aslında endüstriyel yaşamla beraber gelen tüketim toplumunu ilk kez fark eden ve bunu yapıtlarında kullanan birkaç sanatçının oluşturduğu bir hareket olarak başlamıştı.

Pop sanatın oluşumu ve gelişimi süresince alt yapısını hazırlayan gelişmeler nelerdi, bunlar ne gibi sonuçlar getirdi ve günümüze değin uzanan moda üzerindeki etkisi ne oldu. Bu araştırmada 60'lı yıllarda ortaya çıkan Pop-Art akımının giyim tasarımını nasıl etkilediği konusu baz alınmıştır. Sanat akımının oluşum nedenleri üzerinde durulmuş, sözü geçen dönem incelenmeye çalışılmış giysi ve tekstil tasarımı üzerindeki etkilerini tespit edebilmek amaçlanmıştır.

Popüler yaşamın getirisi olarak giysi modası, aslında her çağda insan hayatında önemli bir yer tutmuş, eski dönemlerde bir statü göstergesi sayılmıştı. O dönemlerde bir giysi edinebilmek, uzun süren malzeme tedariki ve işçilik gibi sebeplerden dolayı uzun ve meşakkatli bir işken, günümüzde gelişmiş sanayi ve hazır giyim endüstrisi her gün karşımıza yeni materyaller ve yeni modeller çıkarmaktadır.

Hazır giyim yaşantımıza 1940'lı yılların sonlarında dahil olmuş, bu sözcük ilk olarak 1947'de kullanılmıştır. Fakat gerçek anlamda yaygınlaşması 1960'lı yıllara karşılık gelmektedir.

O yıllara baktığımızda; II. Dünya Savaşı sonrası dünya üzerinde ABD ve Sovyet Rusya'dan kurulu iki kutuplu bir sistem oluşmuş, dünya üzerinde güç sağlayan ekonomik durumları, bu iki ülkeye etkin bir söz sahipliği tanımıştı. Bu oluşum beraberinde batı ve doğu bloğu olarak dünyayı da bir bakıma ikiye bölmüş, ABD doğu bölüm üzerinde etkisini yitirmemek adına taktikler geliştirmiş, bir yandan sosyalist yönelimli Küba'ya devamında da Vietnam'a saldırılar düzenlemiş, başarısızlıkla sonuçlanan iki hamlede bulunmuştu.

Bunların yanı sıra ülkenin kendi içinde sosyal gelişmeler yaşanmış, Siyah Amerikalılar yaşadıkları ayrımcı ortama isyan ederek vatandaşlık haklarını kazanmış, onların bu isyanı diğer azınlıkları da harekete geçirmiştir. Siyahi hareket yalnızca kağıt üzerinde bir özgürlük olmakla kalmamış, yaşam biçimleri, müzik ve giyim tarzlarıyla da beyazlar dünyasını etkilemiştir.

Ayrıca diğer azınlıklar arasında yer alan bir grup olarak kadın hakları savunucularını gözlemlemekteyiz. Kendi ayakları üzerinde durabilen kadın tanımı günümüz çağdaş çalışan eğitilmiş kadın modelinin o dönemlerde atılmış temeliydi. Modada da bu etki kadınlar için pantolonu güncel yaşama dahil etmeyi başarmış, Yves Saint Laurent gibi ünlü tasarımcıları maskülen kadın giyimi konusunda teşvik etmişlerdir.

Gençlik hareketleri ise dünya üzerinde yeni bir sayfanın açılmasına neden olmuş, yaşam tarzından müziğe, sanata ve moda kadar her şey gençliğin beğeni ve istekleri doğrultusunda gelişip değişmeye başlamıştır.

Ayrıca bilimsel ve teknolojik çalışmalar endüstrinin de desteği ile gelişmiş, yeni buluşlar insan hayatının pek çok alanında alım gücünü kolaylaştırıcı ve konforlu tüketim nesnelere üretilmesini sağlamıştı. Bu yeni nesnelere kısa bir zaman



dilimi içinde özellikle genç kitleler tarafından benimsenmiş, yaşamın vazgeçilmezleri arasında yer almayı başarmıştır.

Bu yeni nesnelere ile kurulan bağ sonucu oluşan tüketim kültürü sanatçıların dikkatini çekmiş, tema olarak değindikleri bu oluşumu ilişkilendirdikleri nesnelere sembolleştirip yapıtlarına adapte etmişlerdir. Bu Pop Art'ın doğuşu olmuştur.

Pop Art, güncel nesnelere sanatsal yapıtlara dönüştürmüş, izleyicileri de yapıtları tekrar ama farklı yorumlayarak yine nesneye dönüştürmüşlerdir. Özellikle tasarımcıların bu konuda ki etkileşimlerini gözlemleyebiliyoruz.

Bu arada giyim tasarımı da Pop olgusundan ve farklılaşan dünyadan payını almış, 1940'ların sonlarında II. Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde Paris başta olmak üzere yeni görünümün etkisi ile Dior, Chanel, Givenchy gibi modacılar kadının görünümünü kumaşlar ve aksesuarlarla baştan ele alırlarken, birkaç yıl sonrasında PVC ve kökenli yeni malzemelerden oluşan materyaller tasarımcıları popüler kültürün de etkisiyle rengarenk, yepyeni, parlak bir ihtişama sürüklüyordu.

Araştırma süresince yirminci yüzyılda ekonomik, siyasi, teknolojik ve sosyo – kültürel oluşum ve gelişimlerin Pop Art akımının oluşumuyla yakın ilişki içerisinde olduğu, Pop Art'ın da yine bu değişimler ve toplumsal gelişimler içinde önemli bir yükseliş sağlayarak giyimi etkilediği gözlemlenmiştir.

Bu araştırmanın kaynaklarını yirminci yüzyıl ABD tarihi, ekonomi tarihi, siyaset tarihi, sanat tarihi, giysi ve moda tarihi ve endüstri tasarımı ile ilgili literatür taramalarından konuyla ilgili elde edilen bulgular oluşturmaktadır. Tarama ve

tespit (saptama) konuya uygunluğu nedeniyle araştırma yöntemi olarak seçilmiştir.

Araştırma 1960'lı yıllarda yaşam, sanat ve giyim ile ilgili bilgiler içermesi sebebiyle araştırmacı ve öğrencilere kaynak olacağı ümit edilmektedir. Ayrıca bir sanat akımı ile giyim tasarımı arasında oluşan renk, form ve doku özellikleri ile kurulan bağ, günümüze değin uzanan etkileşim bu araştırma ile sanat ve tasarım arasında ki bağın ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

Çok geniş kapsamlı olan ve giyim ile ilgili pek çok konuyu direkt ve dolaylı yollardan etkileşim kuran bu araştırma, bu alanda ki ilk araştırma niteliğini taşımakta ve belirli bir süre içerisinde bitirilmesi gereğinden dolayı bir ilk adım niteliğindedir. Her bölümün kendi içinde daha da fazla derinleştirilmeye ve incelenmeye müsait olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu araştırma konuyu tanıtıcı bir giriş amacı üstlenmiş ve konuyla ilgili ileride yapılacak araştırmalarda ana başlıkların genişletilerek irdelenmesinin yararlı olacağı düşünülmekte ve önerilmektedir.

## 1 - "POP" OLGUSU

### 1.1 - Dönemin Simgeleri

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde güncel yaşam normale dönmekte, toplum genel iyimser bir yapıya geçiş göstermekteydi. Fakat yine de toplumun genel yaşam biçiminde bir bozulmada beraberinde gözlenmekteydi. 1960'lı yıllarda güncel yaşam mitleri, tüketim toplumunun bakış açısı, medya ve teknolojik gelişmelerin büyük bir bölümü Pop'un temaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun ilerlemeye duyduğu inanç, sahip olduğu güvenliği yitirme korkusu ile gelişmekteydi. Değişen zamanın güncel materyalleri ve karakterleri, hayal ve gerçeğin sembolleri olmuş toplumun bir yansıması olarak karşımıza çıkmıştır.

Kennedy çağı idealizmi, yeni bir hareket olmuştu, ama devamında yaşanacak günler zor olacaktı. John F. Kennedy'nin 1962'te uğradığı suikast, ardından patlak veren 1964 Vietnam Savaşı, ırkçı hareketler ve uyuşturucu müptelaları mükemmel Amerikan geleceğinin temelleri olmuştu. Çağın yıldız kültürü yine bir sembol olarak karşımıza çıkmakta, makyajlı yüzler, 60'ların ikonaları olarak adapte edilmekteydi. Bu yıldızların seçiminde, görsel niteliklerinin ötesinde yaşamsal özellikleri ve trajik sonları arasında bağlantılarda kurulabilir. Elizabeth Taylor'un depresyonları, Marilyn Monroe'nun 1962 'de ki intiharı ve Elvis Presley'in ölümü bunlardan bir kaçıdır. Andy Warhol'un "Marilyn Serisi" yıldızın 1962'deki ölümünden sonra yapılandırılmış, yüzündeki sahtelik tekrarlanan aksi veya yalnızca dudaklarının tekrarı şeklinde irdelenmiştir. (Resim 1.1)



Resim 1.1 Andy Warhol, "The Twenty Five Marilyns", 1962.<sup>1</sup>

Yansımaları incelikle işlenmiş ve abartılı karakteri ve imajı, mekanik bir formda temasız resimlere dönüştürülmüştür. Baskı tekniği ile bazı tasarımlarını düzenleyerek, Monroe'yu en iyi bilinen fotoğrafı ile tuvale aktarmıştır. Yüzlerde farklı renk ayrımları yaratmıştır. Böylece bir maske misali taşıdığı imajını irdlemiştir. Kabarık dalgalı saçlar, şuh bakışlar, dolgun kırmızı dudaklar, sahte güzellik, yüzeysel bir mutluluk, - pazarlanabilir - kişiliktir. Warhol bu çelişkiyi form ve renkleri ile oynadığı yüzlerle böyle ifade etmiştir. Yanı sıra medya endüstrisi de bir tür sistematik genel kopyalamadan istifade etmekte, uzatmalı aşkları, yaşanmamış fantezileri konu seçmekteydi.

<sup>1</sup> Tilman Osterwold, **Pop Art**, Köln, Taschen GmbH, 2003, s.12.

Robert Indiana ise aşkı şiirsel manadan çıkarıp, gerçek anlamında kullanmıştır. Kelimeyi kendince resimsel bir forma dönüştürmüştür. "LOVE" stilize edilerek, bir ayırmaca dönüşmüş, gülünçleşmiştir. Indiana dâhice kullandığı tekniği, rengi ve formu kullanım şekli ile yeni bir tasarım kavramı yaratmıştır. (Resim 1.2)



Resim 1.2 Robert Indiana "Love Rising", 1968.<sup>2</sup>

Mükemmelce kullandığı bu dalgalandırıcı enerji genelleşerek renklerde, sembol ve formlarda artistik bakış açısı ile tekeldeki ifade tarzı arasında yaratımcı bir denge kurmuştur. Böylece uygun bir fonksiyonel sunum oluşturmuştur.<sup>3</sup>

---

<sup>2</sup> A.g.k., s.18.

<sup>3</sup> A.g.k., s.6-9.



Tüm bunlar gelişen popüler kültürün ve tüketim toplumunun yapı taşlarını oluşturmuş, böylelikle değişimden etkilenen kesimlerin başında gelen sanatçıların yapıtlarında Pop Art oluşumunu başlattığını söyleyebiliriz.

## **1.2 - Tek Sembol Döneminde Tasarımlar**

60'lı yıllar süresince -Amerika'nın rehberliğinde- tasarım profesyonelleşerek mükemmel yapıya erişmiştir. Otomobil, mobilya, fotoğraf, ambalaj, medya ve moda alanlarında yapılan tasarımlar özellikle karakteristikleşmiştir. Küçük şeyler devleşmiştir. Her şeyde bir abartı, değişim başlamış, yeni resim anlayışı farklılaşmış, yabancılaşmıştır. 1952 -1960 yılları arasında Rosenquist, endüstri ve sinema sektörleri için tabela / afişler hazırladı. Abartılı büyüklükteki çalışmaları bakıldığında filmin dondurulmuş bir karesini andırmaktaydı. Güncel yaşamdan, toplumsal ilginin odaklandığı materyallerden oluşan sembolik anlatımlar kullanıldı. Bu tüketim çağının yeni anlatım diliydi.

Dondurmalar, kekler, Seven-Up, Pepsi, Coca-Cola, diş macunu, sigaralar, kısaca yeni tüketim kültürü, pop-art'ın ikonografisini oluşturmaktaydı. Raymond Hains, Andy Warhol farklı açılardan bu objeleri yapıtlarında kullanarak irdelemişlerdir. Tüketim toplumunun yeni yıldızı Coca-Cola'dır. Amerikan kapitalist sisteminin ve Amerikalılılaşmanın en önemli sembolüdür. "Coca-Cola" Amerikalı yaşam tarzının en önemli sembolüdür. Pek çok Amerikalı ve Avrupalı sanatçı yapıtlarında bu sembolü kullanmıştır. (Resim 1.3)



Resim 1.3 Wolf Vostell, "Coca Cola", 1961.<sup>4</sup>

Yine bu sembollerden bir diğeri de ABD para birimi Dolar'dır. Warhol 'un kullanmayı sevdiği bir diğere obje olarak dolar ve/veya sembolü (\$) Amerikalı halk için sosyal ve milli açıdan önem taşımaktaydı. Bir başka unsur ise; yıldızlar ve çizgiler (Stars & Stripes), ABD bayrağı idi. Bayrak; nesne olarak, resim olarak, resmin içinde nesne yada nesnenin içinde resim olarak çeşitlendirilerek kullanılmıştır. Pop-art bizlere toplumdaki aldığını yansıtmaları açısından dönemin ekonomik, siyasi, askeri ve sosyal durum analizlerini sergilemekte, bunu kullandığı semboller aracılığıyla dile getirmektedir.<sup>5</sup>

<sup>4</sup> A.g.k., s.34.

<sup>5</sup> Jan van der Marck, **American Art, Third Quarter Century**, Washington, Contemporary Art Council of the Seattle Art Museum, 1973, s.3-49.

## 2 - "POP ART" IN OLUŐUMUNDA Kİ ETKENLER

Bir sanat akımı olarak Pop Art'ta diğer birçok sanat akımı gibi toplumdan etkilenen sanatçıların yaşamdan izlenimlerini estetikle birleőtirerek ifade etmesidir denilebilir.

Baőtta ekonomi olmak üzere yaşanan toplumsal sevinçler ve üzüntüler savaşlar, politik gelişmeler, sosyal yaşam, bilimsel ve teknolojik çalışmalar; kısaca hayata ve insana dair her şey sanatçının gözüyle yapıtlarına yansır. Tarihte pek çok önemli toplumsal olayla aynı dönemlerde yeni sanat akımlarının doğduğunu gözlemek mümkündür.

Bu sebeple II. Dünya Savaştı sonrasında Pop Art akımının oluşmasını etkileyebilecek yapılanma ve olaylardan biraz bahsetmek, dönemi ve bu sanat akımını daha iyi kavrayabilmek açısından faydalı olacaktır.

Devletler bir "piyasa ekonomisi" konumunda kalmalıydı. Amerikalılar neyin üretileceğine ve mallar için ne fiyat isteneceğine hükümet ve güçlü özel çıkar çevreleri tarafından değil, milyonlarca bağımsız alıcının ve satıcının alışverişleri sonucu karar verildiği takdirde ekonominin genelde en iyi biçimde işleyeceğine olan inançlarını sürdürmekteydiler. Onlara göre, ancak bir serbest piyasa sistemi içinde fiyatlar malların gerçek değerini en iyi biçimde yansıtır ve böylelikle de ekonomiyi en çok gereksinim duyulan şeylerin üretilmesine yol açacak biçimde yönlendirirdi.

Amerikalılar serbest piyasaların ekonomik etkinliği teşvik edeceğine inanmalarının yanı sıra, politik görüşlerinin de bu yolla ortaya konulabileceğini düşünmekteydiler. Hükümet genelde giderek büyümüş ve 1930'lardan 1970'lere kadar ekonomiye daha atak bir biçimde müdahalede bulunmuştu.

Buna karşın, 1960'larda ve 1970'lerde çekilen sıkıntılar yüzünden Amerikalılar hükümetin pek çok toplumsal ve ekonomik sorunu çözümlene yeteneğini tartışmaya başladılar. Bir zamanlar tarımsal olan ülke o dönemde 100 ve hatta 50 yıl öncesine oranla daha çok kentleşmiş ve banliyölerle dolmuş durumdadır.

Bazı endüstrilerde seri imalat, yerini ürün çeşitliliğine ve sipariş üzerine üretime ağırlık veren daha özel imalata bırakmıştır. Büyük anonim şirketler birleşmiş, bölünmüş ve çeşitli biçimlerde yeniden örgütlenmiştir. XX. Yüzyıl'ın ortalarında var olmayan yeni endüstriler ve şirketler ülkenin ekonomik yaşamında temel rol oynamaya başlamıştır. Amerika'nın serbest piyasalara olan bağlılığı XXI. Yüzyıl'ın eşiğinde ayakta kalmış, bir yandan da ekonomisi gelişmesini sürdürmüştür.

## **2.1 - Ekonomik Etkenler**

Amerika XX. Yüzyıl'ın ilk yarısında iki dünya savaşı ve bir küresel bunalım atlama kalmamış, Yüzyıl'ın ikinci yarısında da Sovyetler Birliği ile arasında 40 yıl süren Soğuk Savaş'tan yüksek enflasyona, büyük işsizliğe ve muazzam federal bütçe açıklarına kadar yayılan sorunlara karşı giriştiği uzun mücadeleden de başarıyla çıkmıştır. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da komünizmin çökmesi, Batı Avrupa'nın ekonomik gücünün giderek artması, Asya'da güçlü ekonomilerin ortaya çıkması, Latin Amerika'da ve Afrika'da ekonomik olanakların çoğalması ve ticarete ve maliyede küresel birleşmenin yaygınlaşması da yeni fırsatlar ve

riskler yaratmıştır. Ekonomi süregelen bazı uzun vadeli sorunlarla da karşı karşıya kalmıştır. Pek çok Amerikalı ekonomik güvencesini gerçekleştirmiş ve bazıları büyük zenginliğe ulaşmış olmakla birlikte, küçümsemeyecek bir kesim de yoksulluk içinde yaşamaya devam etmekteydi.<sup>6</sup>

Küresel ekonomik birleşme pek çok olumlu gelişmenin yanı sıra aksaklıklara da yol açmıştır. Özellikle geleneksel imalat endüstrisi daralmalar yaşamış ve ülke dış ticaretinde durdurulamayacak gibi görünen büyük bir açıklıkla karşı karşıya kalmıştır.<sup>7</sup>

Amerikalılar, bu olumsuz gelişmeler süresince ekonomik konulara yaklaşımında belirli temel ilkelere bağlı olmuştur. İlk ve en önemli ilkeye göre, Birleşik Teknik eğitim ile meslek eğitimi de içeren öğretime verilen önem, denemeye ve değişmeye yönelik istek Amerika'nın ekonomik başarısına ayrıca katkıda bulunmuştur. Ekonomiye biçim veren kararların büyük çoğunluğu tüketiciler ve üreticiler tarafından alınmakla birlikte, hükümetin ABD ekonomisi üzerinde en az dört alanda büyük etkisi olmaktadır. Federal hükümet belki de en başta, sürekli büyümeyi, yüksek istihdam düzeyini ve fiyat dengesini sağlamaya çalışarak ekonomik faaliyetin genel hızını ayarlamaktadır. Birleşik Devletlerin İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında dünyanın en önemli askeri gücü olarak yükselmesi de hükümetin büyümesini beslemiştir. Savaş sonrası dönemde kentsel ve banliyö yerleşim bölgelerinin büyümesi de kamu hizmetlerinin yayılmasına olanak sağlamıştır. Eğitim konusunda daha yaygın beklentilerin başlaması hükümetin okullara ve üniversitelere önemli yatırımlar yapmasına yol açmıştır. Bilimsel ve teknolojik ilerlemelere yönelik muazzam bir ulusal baskı

---

<sup>6</sup> Michel Beaud, **Kapitalizmin Tarihi**, Türkçesi: Fikret Başkaya, Ankara, Dost Yayınevi, 2003, s.244-249.

<sup>7</sup> **A.g.k.**, s.276.

1960'larda yeni kuruluşlar yarattı ve uzay araştırmalarından sağlık konularına kadar yayılan bir alanda büyük kamu yatırımlarına girişilmesini gerektirdi.

Amerikan ekonomisinde hükümetin elinde iki temel araç vardır: hükümet harcamalarının ve vergilerin uygun düzeyini belirlediği maliye politikası ve para arzını düzenlediği para politikası.<sup>8</sup>

Birleşik Devletler 1930'lardaki Büyük Bunalım yüzünden sendeleyince hükümet ekonomik büyümeyi ve istikrarı teşvik için maliye politikasını kullanmaya başladı. Politikacılar İngiliz ekonomisti John Maynard Keynes'in etkisinde kaldılar. Keynes; İstihdam, Faiz ve Paraya İlişkin Genel Kuram (1936) adlı çalışmasında, o zamanlardaki önlenemez işsizliğin mal ve hizmetlere karşı yetersiz talep bulunması yüzünden ortaya çıktığını iddia ediyordu. Keynes'e göre halkın ekonomide üretilen her şeyi alabilecek ölçüde geliri yoktu ve bu nedenle de fiyatlar düşüyor, şirketler ya zarara uğruyor ya da iflas ediyorlardı. Bu da bir kısır döngü yaratabiliyordu. İflas eden şirket sayısı çoğaldıkça daha çok kişi işsiz kalıyor, bu durum gelirleri daha da azaltıyor ve böylece korkutucu bir iniş sarmalı başlıyor ve yeni şirketler iflas etmeye başlıyordu. Keynes hükümetin ya kendi harcamalarını arttırarak ya da vergileri kısarak bu gerilemeyi durdurabileceğini iddia ediyordu. Her iki durumda da gelirler çoğalır, halk daha fazla harcar ve ekonomi de yeniden büyümeye başlardı. Keynes ayrıca hükümetin söz konusu amaca erişmek için bütçesinde açık vermesi gerekiyorsa bunu da yapması gerektiği görüşündeydi; çünkü bunun aksi daha kötü olur ve ekonomik gerileme giderek derinleşirdi.<sup>9</sup>

---

<sup>8</sup>Howard Zinn, **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, Türkçesi: Sevinç Sayan Özer, İstanbul, İmge Yayınları, 2005, s.585-590.

<sup>9</sup>Fuat Ercan, **Para ve Kapitalizm**, İstanbul, İkinci Baskı, Devrin yayıncılık, 2005, s.175-181.

Keynes'in görüşlerine 1930'larda sınırlı bir destek verilmişti; ancak İkinci Dünya Savaşı sırasında askeri harcamalarda oluşan büyük patlama onun ileri sürdüğü kuramları kanıtlar gibi görüldü. Hükümet harcamaları hızla yükselince bireylerin geliri arttı, fabrikalar yeniden tam kapasiteyle çalışmaya başladı ve Büyük Bunalım'ın zorlukları geçmişte kaldı. 1960'lara gelindiğinde para politikasına verilen önemin giderek artması ve ekonomik istikrar sağlama çabalarında maliye politikalarının rolünün giderek azalması hem politik hem de ekonomik gerçekleri yansıtıyordu denilebilir.

Yine bu dönemde Pop Art sanatçıları da hükümetin para politikasını kendi ifadeleri ile yapıtlarında sıkça kullanmışlardı. (Resim 2.1)



Resim 2.1 Andy Warhol, " Two Dollar Bills", 1962<sup>10</sup>

<sup>10</sup> Tilman Osterwold, **A.g.k.**, s.37.

### **2.1.1 - Amerika'da Çalışma Ortamı**

İşçilerin Rolü, ülkenin tarımsal bir toplumdan çağdaş bir endüstri toplumuna dönüşmesi sırasında büyük bir değişiklik geçirdi. Birleşik Devletler XIX. Yüzyıl'ın sonlarına kadar genelde bir tarım ülkesi olarak kaldı. ABD ekonomisinin ilk yıllarında niteliksiz işçiler yoksuldular; zanaatkârların, el sanatçıların ve motor onarımcılarının aldığı ücretin yaklaşık yarısı kadar ücret elde ediyorlardı. Kentlerde çalışanların aşağı yukarı yüzde 40'ını dokuma fabrikalarındaki düşük ücretli işçiler ve dikişçiler oluşturuyor ve genellikle çok kötü koşullar altında yaşıyorlardı. Fabrikaların kurulmaya başlamasıyla makineleri kullanmak için çocuk, kadın ve yoksul göçmen kullanımı olağan bir uygulama konumuna geldi. XIX. Yüzyıl'ın sonlarında ve XX. Yüzyıl'da endüstride önemli bir büyüme oldu. Çok sayıda Amerikalı seri imalata göre uyarlanan, sıkı bir aşama düzeni uygulanan, niteliksiz işgücüne ve düşük ücretlere dayanan fabrikalarda çalışmak amacıyla çiftliklerden ve küçük kasabalardan ayrıldılar.<sup>11</sup>

### **2.1.2 – Amerika'nın Ekonomik Yapılanmasında Vardığı Nokta**

Emek, tarım, küçük şirket, büyük anonim şirket, Federal Rezerv Sistemi ve hükümet karmaşık bir karşılıklı etkileşim içinde ABD ekonomik sisteminin işlemlerini sağlarlar. Bahis konusu sistemi bütünleştiren olgu serbest piyasa fikrine olan felsefi bağlılıktır.

---

<sup>11</sup> Fuat Ercan, **A.g.k.**, s.260-269.



Birleşik Devletler uygulamada özel işletmeleri düzenlemesi, özel teşebbüsün karşılamadığı gereksinimleri gidermesi, yaratıcı bir ekonomi ögesi olması ve genel ekonomide bir ölçüde istikrar sağlaması için her zaman hükümete güvenmiştir. Ayrıca Amerikalı ekonomik sisteminin sürekli olarak değiştiği gösterilmektedir. Tarımsal işletmelerin birleştirilip çok sayıda çiftçinin muazzam büyüklükteki imalat sektörüne itilmesi ve söz konusu sektörde de o yıllarda geleneksel fabrika iş olanaklarının büyük ölçüde azalması gibi belirli sıkıntılar ve sapmalar çoğu kez sistemin dinamikliğine eşlik etmiştir.

Ekonomist Joseph A.Schumpeter kapitalizmin "yaratıcı yok etme" yoluyla kendi kendini yeniden canlandırmakta olduğunu söylemektedir. Yeniden yapılanma sonunda şirketler ve hatta tüm endüstriler küçülebilir ya da değişebilirler; fakat Amerikalıların görüşüne göre küresel rekabetin zor koşullarına daha güçlü ve daha iyi donanımlı olarak direnebilecek konuma gelirler.<sup>12</sup>

Yanı sıra 1960'lı yıllarda artan üretim piyasalarda enflasyon artışı gibi bir risk doğurmaktaydı. Bu sebeple hükümet durumu kontrol altına alabilmek adına hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacak, siyasi gücünü kullanarak kendine yeni pazarlar aramaya koyulmuştur. Siyasi gücünün yetmediği yerlerde ise zor kullanarak orduyu devreye sokmuş ama başarısızlığa uğramıştır.

En son silahı medya , beklenin de ötesinde bir başarıya ulaşmıştı. Medya ürünü popüler yaşam, tüm oyuncuları ile hızla dünyaya yayılarak tüketim toplumunu yaratmayı başarmıştır.

---

<sup>12</sup> Michel Beaud, **A.g.k.**, s.230-231.

## 2.2 - Siyasi Etkenler

II. Dünya Savaşı sonrası oluşan ve 1945'ten 1965'e kadarki yirmi yıllık sürede hâkim olan dünya iki kutuplu bir yapıdaydı. ABD ve Sovyetler Birliği, müttefikleriyle birlikte dünyanın her bölgesinde bir çatışma içindeydiler. Birtakım etki tepkileşmeler sonucu kendi dünyaları arasında bir sınır çizmişler ve bu mücadelelerini üçüncü dünyaya genişletmişlerdi. Bu iki kutuplu yapı, devletler sisteminde gücün iki kutup arasında dağılımı çok hassas olduğu için, tehlike arz ediyordu. Güç dengesini bozacak en ufak bir değişim karşısında, karşıt bir üstünlük kurabilmek için her ikisi de alarm durumundaydılar. Her iki taraf da, karşı taraftaki herhangi bir güç kaybını, kendi lehine bir güç kazancı olarak algılamaktaydı. Kendi etki alanları etrafında sınırlarını belirlemek ve mevcut statüsünü her türlü saldırı ve yıkıcı çaba karşısında korumak, iki kutuplu süper güç mücadelesinin odağı halini almıştı.<sup>13</sup>

### 2.2.1 - Kennedy ve Yeni Sınır

1960 seçimlerinde başarılı olan Demokrat partili 43 yaşındaki John F.Kennedy, başkanlığı kazanan en genç kişiydi. (Resim 3.2) Rakibi Richard Nixon'la televizyonda yaptığı tartışmalar sırasında, yetenekli, iyi konuşan ve enerjik bir aday olarak görülmüştü. Seçim kampanyası sırasında, "istese de istemesek de Yeni Sınır burada" diyerek yeni yıllara atak bir biçimde girilmesi gerektiğinden söz ediyordu.

---

<sup>13</sup> André Ribard, **İnsanlığın Tarihi**, Türkçesi: Erdoğan Başar-Şiar Yalçın, İstanbul, May Yayınları, 1974, s.424-431.



Resim 2.2 John F. Kennedy, 1960.<sup>14</sup>

Kısa süren başkanlığı boyunca Kennedy, sahip olduğu zarafet, espri anlayışı ve davranış biçimi sayesinde kendisini sevdirmeyi başarmış ve geleceğin politikacılarını etkilemişti.

Kennedy tüm vatandaşlara ekonomik yardımda bulunmak için güçlü bir önder gibi davranmayı istemişse de seçimi kıl payı kazandığı için bu arzusu sınırlanmıştı. Demokrat Parti Kongre'deki her iki mecliste de çoğunluğa sahip olmakla birlikte, Güneyli muhafazakârlar eğitime federal yardım yapılmasına, yaşlılara sağlık sigortası sağlanmasına ve bir Kent İşleri Bakanlığı yaratılmasına direndiler. Bu nedenle de, tüm açıklamalarına karşın Kennedy politikasını

---

<sup>14</sup> Nick Yapp, **1960'lar Fotoğraflarla 20. Yüzyılın Sosyal Tarihi**, Türkçesi Canan Feyyat, İstanbul, Literatür Yayıncılık, 2005, s.26.

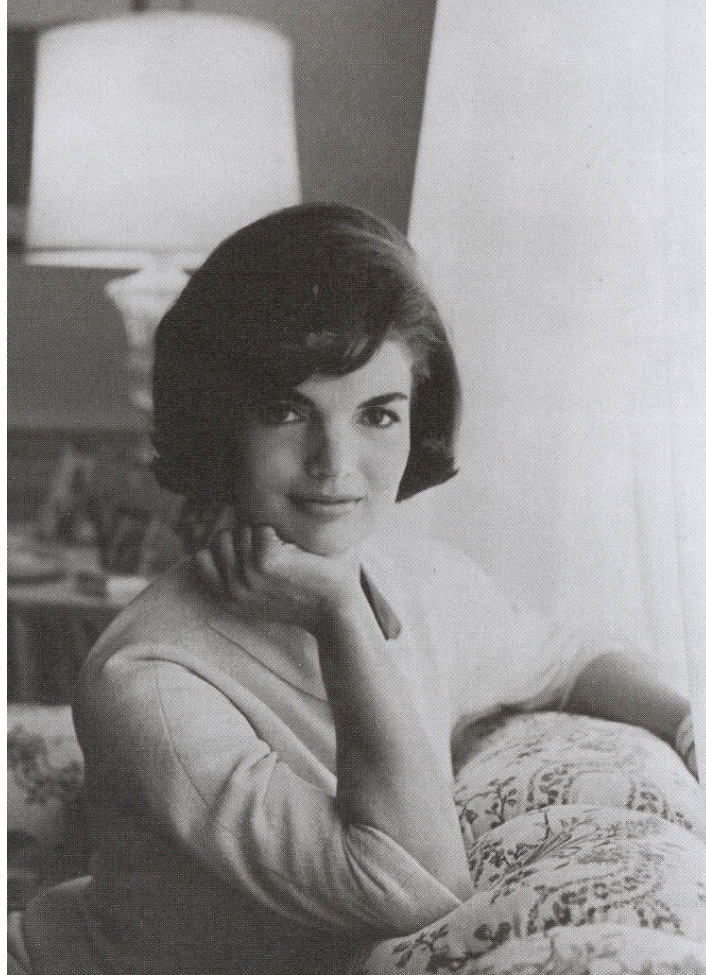
uygulamada çok kez sınırlı kaldı ve zorlandı. Önceliklerden biri ekonomik gerilemeyi durdurmak ve büyümeyi başlatmaktı; fakat 1962'de hükümetin çelik endüstrisindeki fiyat artışlarını aşırı bulması üzerine bunu geri aldirmaya çalışan Kennedy iş alanındaki liderlerin güvenini yitirdi. Amacına erişmekle birlikte önemli bir destek kaynağını küstürdü. Daha sonraları, sermaye yaratmak ve ekonomiyi canlandırmak amacıyla büyük vergi kısıntıları yapılmasını isteyince, Kongre'deki muhafazakâr muhalefet bu önlemin kabulüne ilişkin tüm umutları yok etti. Kennedy yönetiminin genel yasama sicili pek parlak olmadı. Başkan, vatandaşlık hakları hareketi önderlerine yönelik belirli davranışlar sergilediyse de, anılan hareketin amaçlarını tümüyle sağlamasını nerdeyse başkanlığının son günlerine kadar başaramadı. Devlet okullarına yardım yapılmasında ve yaşlılara sağlık sigortası sağlanmasında başarısız oldu. Asgari ücrette çok küçük bir artış elde edebildi. Bunlara karşın, uzay programı için ödenek ayırtabildi ve gelişmekte olan ülkelerin kendi gereksinimlerini kendilerinin karşılamasına yardım edecek görevlilerin gönderilmesi için Barış Gönüllüleri örgütünü kurdu. Kennedy görev süresinin son yılı için çok iddialı bir yasama programı hazırlamıştı; fakat 23 Kasım 1963'te Texas'ın Dallas kentine yaptığı ziyaret sırasında üstü açık bir otomobilde iken öldürüldü.

Daha önceki bir kuşak Franklin Roosevelt'in ölümünden nasıl etkilendiyse, bu olay da aynı şekilde belirleyici bir gündem oluşturdu ve etkisini bir kuşak boyunca sürdürdü. Geriye bakıldığında, Kennedy'nin bir liberal olarak ünlenmesinin, politikasını uygulayabilmesinden daha çok ideallerinden ve davranışlarından kaynaklandığı görülür. Buna karşın, başkanlığının son yılında başlattığı gündem 1964–1966 yıllarında yasallaştırıldığı için, ölümünden sonra, değişiklik yaratan bir liberal güç olarak tanımlanmıştır.<sup>15</sup>

---

<sup>15</sup> Howard Zinn, **A.g.k.**, s. 462-467.

Jack ve Jackie çiftinin diğer yarısı, Jacqueline Lee Bouvier ya da asıl tanınan ismi ile Jackie Kennedy için First Lady olmanın yıpratıcı olduğunu söyleyebiliriz. (Resim 2.3)



Resim 2.3 Jackie Kennedy, 1961.<sup>16</sup>

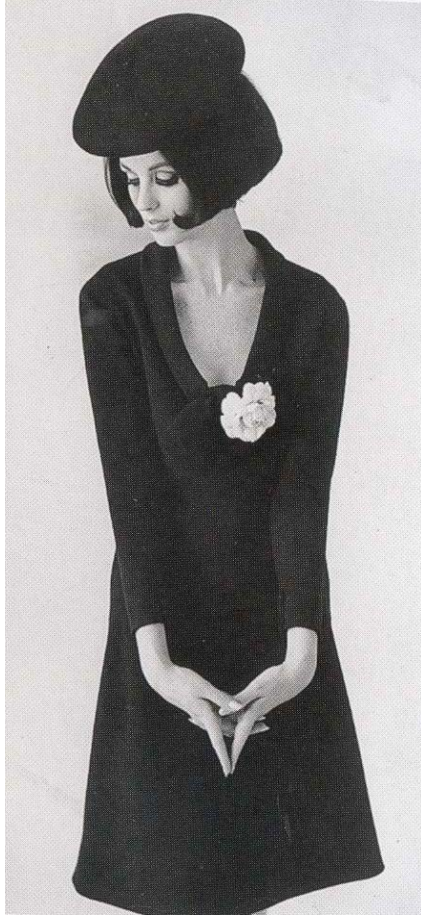
Jacqueline Bouvier Kennedy, Amerika'nın genç First Lady'si, ihtişamlı bir dönemin yaşayan sessiz tanığı olmuştur. Beyaz Saray'da geçirdiği kısa sürede Amerika'yı sanatta ve günün moda akımlarında etkilemeyi başarmıştır. Pop Art sanatçıları First Lady'nin yüzünü yapıtlarında sıkça kullanmışlardır. Giyim stili ise ileri de Jackie Stili olarak anılacak bir tarz yaratmıştı.

---

<sup>16</sup> Nick Yapp, **A.g.k.** , s.27.



1961 yılının Ocak ayında J.F. Kennedy ABD başkanı olarak göreve getirilirken, görev teslim töreninde giydiği şık ve modern kıyafetiyle Jackie Kennedy kendini göstermişti. Her zaman ipekli astarlar, kumaş kaplı iri düğmeli ¾ kol ceket ve mantoları gibi detaylarda şıklığı yakalamayı başarmış olan Jackie Kennedy'nin giyim tarzını biçimsel olarak gözlemlediğimizde, sade bir çizgiyi tercih ettiğini söyleyebiliriz. (Resim 2.4 ve 2.5)



Resim 2.4 Giuseppe Mattli tasarımı Jackie Stili giysi.<sup>17</sup>

Resim 2.5 Oleg Cassini tasarımı kıyafeti ile Jackie Kennedy İngiltere, 1962.<sup>18</sup>

<sup>17</sup> Harriet Worsley, **Decades of Fashion**, London, Getty Images, 2004, s.507.

<sup>18</sup> **A.g.k.**, s.511.

Jacqueline Kennedy'nin, 1959-1963 yılları arasında başkanın eşi olarak katıldıkları toplantı ve davetler için kullandığı 70 parça orijinal giysi ve aksesuar, hakkında yayınlanmış tüm haberler ve fotoğraflardan oluşan 200 dokümanla beraber John F. Kennedy Müzesi'nde yer almaktadır. Kıyafetlerinin büyük bir bölümü Givenchy, Chanel, Oleg Cassini ve Bergdorf Goodman gibi modacıların özel kreasyonlarından oluşmuştur.



Resim 2.6 Straplez saten gece elbisesi ile katıldığı bir baloda Jackie Kennedy.<sup>19</sup>

---

<sup>19</sup> A.g.k., s.519.

### 2.2.2 – Amerika - Küba İlişkisi

Birleşik Devletler, 1960'larda ve 1970'lerde komünist ülkelerle sürekli ve sert bir sürtüşme içinde oldu. Bu süre boyunca pek çok Amerikan lideri dünyayı Soğuk Savaş koşullarına göre değerlendirdi ve algıladıkları Sovyet bloğu tehditlerine karşı koymaya çalıştı. Kennedy yıllarında Küba bir savaş alanı oluşturdu. Fidel Castro'nun devrim ordusu 1959'da iktidarı ele geçirip Sovyetler Birliği'nin desteğini kazandığından beri Küba ile ilişkiler gerginleşmişti. Kennedy göreve başlamadan hemen önce Birleşik Devletler Küba ile diplomatik ilişkilerini kesti ve Merkezi İstihbarat Örgütü (CIA) Kübalı sürgünleri anavatanlarını işgal etmeleri ve bir ayaklanmaya yol açmaları amacıyla eğitmeye başladı. 1961 ilkbaharında Domuzlar Körfezi'ne yapılan saldırı büyük bir başarısızlığa uğradı. Eisenhower yönetimince hazırlanan planı onaylamış olan Kennedy bozgunun sorumluluğunu üstlendi. Bunu izleyen yıl, yitirdiği saygınlığı yeniden kazanmak isteyen Kennedy, Sovyetler Birliği'nin Küba'ya gizlice nükleer saldırı füzeleri yerleştirmeye başladığını öğrenince kararlı davrandı. Çeşitli seçenekleri inceledikten sonra, Sovyet gemilerinin Küba'ya yeni füzeler getirmelerini engellemek için karantina ilan etmeye karar verdi ve Sovyetlerin bu silahları geri çekmelerini talep ettiğini açıkladı. Dünyanın o güne kadar olmadığı kadar nükleer savaşa yaklaştığı gerilim dolu birkaç gün geçtikten sonra Sovyetler geri adım attı. Destekçileri Kennedy'nin cesaretini alkışladılar; eleştiricileri ise onu, sessiz diplomasinin daha uygun olabileceği bir sırada nükleer felaket riskini göze almakla suçladılar. Buna karşın, geriye bakıldığında, iki tarafta doğrudan askeri çatışmaya yol açabilecek gerginliklerin azaltılması gereğini anladıkları için, Küba füze bunalımının ABD-Sovyet ilişkilerinde bir dönüm noktası oluşturduğu görülür. Bunu izleyen yıl, Birleşik Devletler, Sovyetler Birliği ve Büyük Britanya, belirleyici



bir gelişme olan ve atmosferde nükleer silah denemelerini yasaklayan bir Sınırlı Deneme Yasağı Antlaşması imzaladılar.<sup>20</sup>

### 2.3 - Askeri Etkenler

1945 sonrası oluşmaya başlayan iki kutuplu yapı; kutuplar arası mücadeleyi de beraberinde getirmişti. ABD ile SSCB arasındaki bu çekişme çok çeşitli şekillerde kendini göstermekteydi. Kimi zaman bu mücadele sıcak çatışmalar çok ciddi boyutlar almakta hatta iki ülke savaşın eşiğine gelmekteydi. Gerek U-2 olayı, gerekse Küba krizi olayların ne kadar ciddi boyutlar aldığını gözler önüne sermektedir. Soğuk savaş olarak adlandırılan bu dönemde iki ülkenin büründüğü kimlikler tamamen zıt özellikler göstermekteydi. Sovyet Rusya komünizm düşüncesi çerçevesinde etki alanını genişletmek isterken, ABD ise tam tersi bir hareket içinde yer alarak Sovyetler' in bu planlarını engelleyici bir politika izlemekteydi. Avrupa merkezli yaşanan bu çatışmalar, zamanla coğrafya değiştirerek dünyanın her yerine yayılmaya başlamıştı.

İşte bu yeni coğrafyalardan biri de Uzak Asya bölgesiydi. Uzak Asya olarak adlandırdığımız bu bölgedeki son olay ise Vietnam savaşıdır. Fakat bu olay diğerlerinden farklı özellikler taşımaktadır. Kesin bir sonucu olmayan bu savaş dünya tarihinde belki de pek çok ilke sahne olmuştur; gerilla savaşı taktiği, ilk kez kimyasal silah kullanılması... Ama en önemlisi de dünya üzerinde bir savaşa gösterilen en büyük tepki yine bu dönemde yaşanmıştır. ABD dış lejyonlar yetiştirir ve bunlara komuta eder. Örneğin NATO her zaman Amerikalılar

---

<sup>20</sup> Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980**, Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1983, s.602-613.

tarafından komuta edilmiştir ve yüksek merkezi komuta yapısına sahiptir ve bütünleşmiş güçlerden oluşur. Ayrıca Birleşik Devletler batılı olmayan ülkelerin askerlerini de eğitir. Bu askerleri bazen ABD'de eğitir bazen de kendi askeri görevlilerini bu ülkelere gönderir. Böyle bir görev Güney Vietnam'da da gerçekleşmiştir.<sup>21</sup>

### 2.3.1 – Vietnam Savaşı

1960'lı yıllarda Birleşik Devletler, Vietnam'la yakından ilgilenmeye başlamıştı. Güney Vietnam bölünmüş bir yapıya sahipti. Merkezi hükümete karşılık oldukça kemikleşmiş bir düşmanlık bulunuyordu. Ulaşım ve iletişim ilkeldi ve endüstriyel gelişim bulunmuyordu.

Bunlara ek olarak; Fransa ve Vietminh güçleri arasındaki I. Hindu Çini Savaşına son veren 1954 Cenevre Konferansı sonucunda ortaya çıkan yeni bir devletti. Herhangi bir siyasi kuruluş ve sağlam bir ekonomi yoktu. Vietminh normal olarak Güney Vietnam'ın kısa sürede dağılmasını umuyordu.

ABD, 17. paralelin yeni sınır olarak kabul edilmesini; ateşli bir Katolik ve anti komünist olan, Güney Vietnam'ın yeni başkanı Ngo Dinh Diem ise başta kalmayı istiyordu. Henüz imzalanmamış Cenevre Deklarasyonu'nun seçimleri bağlayıcı kılıp kılmayacağına aldırma maksızın, çok ciddi bir karşı duruşları vardı. Böylelikle Hanoi'nin, Güneyi barışçıl yoldan ele geçirme çabaları da son buluyordu. Cenevre Konferansı devam ettiği sırada, bir kısım gerilla yeraltına inerek köylüler gibi yaşamaya başladılar. Diğer bir kısım da kuzeye gitti, çoğu sonra güneye

---

<sup>21</sup> André Ribard, **A.g.k.** , s.424-435.

sızdılar. 1959'da Kuzey Vietnamlılar, Güneyde silahlı direnişe başladılar. Böylece II. Hindu çini savaşı başlamış oluyordu. Gerillaların acil hedefi, hükümetin yerel temsilcilerini öldürerek, merkezi hükümeti nüfusun çoğunluğundan tecrit etmek, yerine de köylüler üzerinde Viet Kong kontrolünü devreye sokmaktı.

Bu savaş, Kore Savaşı'ndan oldukça değişik bir şekilde başlamıştı. Kore Savaşı, Amerikan halkını harekete geçiren ve başlıca batılı müttefikleri ortak bir tehdit karşısında birleştiren, belirgin ve saldırgan bir atakla başlayan bir savaştı. Kuzey tarafından yönetilen ve organize edilen gerillaların iç ayaklanmaları, 17. paraleli ihlal etmenin daha zekice bir tarzı olarak belirtilebilir. Ayrıca bölgedeki komünist olmayan ülkeler ekonomik olarak gelişmiş ve kendi yeterliliklerine sahip olmadan önce, Asya'daki denge Birleşik Devletlere dayanıyordu. Herhangi bir ülkenin düşmesi, domino taşı etkisi yaratarak diğerlerini de etkileyebilirdi. Bunun da siyasi ve psikolojik etkisi olarak, bölgedeki Amerikan nüfuzu tehlikeye girebilirdi. Ya da her bölgede aynı sonuç görülme bile, bu tür kayıplar güç dengesini Amerika aleyhine olumsuz etkileyebilirdi. Bu nedenle bölge ülkeleri ABD tarafından bir birine bağımlı görünüyordu, çünkü birindeki herhangi bir risk hepsini çöküşü anlamına gelebilirdi.<sup>22</sup>

### **2.3.1.1 – Amerika'nın Savaşa Katılma Sebepleri**

Hala iki kutuplu bir dünyanın var olması ve tüm karşıt delillere rağmen, Amerika'nın birleşik olarak algılamaya devam ettiği Sino-Sovyet bloğunu düşman olarak görülmesiydi. Aslında, 1 milyara yaklaşan nüfusu ve "Amerikan emperyalizmi" şeklindeki devrimci suçlamalarıyla "Kızıl Çin", Washington için

---

<sup>22</sup> A.g.k., s.447-449.

Moskova'dan daha tehlikeli olarak algılanıyordu. Mao Zedong'un gerilla taktiklerini kullanarak, Amerika'nın etki alanındaki komünist olmayan bir hükümeti yok etmeye çalışan Ho Chi Minh ve Vietkong, Çin'in kuklaları olarak görülüyordu. Eğer bu başarılı olursa, Vietnam Çin'in gücüne, bu da dolayısıyla Sino-Sovyet bloğun gücüne katılabilirdi. Ayrıca bu, bölgedeki diğer devrimci güçler için ateşleyici bir örnek teşkil edebilir, böylece tüm nükleer gücüne rağmen Amerika mağlup edilebilirdi. Washington bu savaşı; Kuzey Vietnam güçleri 17. paraleli henüz ihlal etmemiş olsalar bile, Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırısıyla benzer görüyordu. Gerilla savaşı, komünist saldırganlığın bir başka şekliydi ve bu yüzden de en kısa sürede engellenmeliydi. Vietnam Savaşı, Birleşik Devletler tarihinin en tartışmalı olaylarından biridir.<sup>23</sup>

1963'te JFK suikastından sonra Güney Vietnam'a Amerikan yardımı sürdü. Daha sonra 1964'de; Tonkin Körfezi kararlarında kongre, Vietnam'daki komünist saldırganlığa karşı başkana silahlı kuvvet kullanma yetkisi verdi. 1964 Kasım ve Aralık aylarında; Güney Vietnamlı Ulusal Özgürlük Cephesi gerillaları, bombalı saldırılarda 7 Amerikalı danışmanın ölümüne, yüzlercesinin de yaralanmasına sebep oldular. Şubat 1965'e gelindiğinde Amerikan yönetimi Saygon hükümeti düşmek üzere olduğundan ve Birleşik Devletler acil bir şeyler yapması gerektiğinden, aksi takdirde Vietnam'ın yitirileceği ve dolayısıyla Amerika'nın uluslararası saygınlık ve etkisinin zarar göreceğinden emindi. Bu doğrultuda, Johnson ve danışmanları savaşı bir bakıma Amerikalılaştırmaya başladılar. Kuzey Vietnam'a savaş uçakları ve Güney Vietnam'a 3.200 denizci gönderildi. Haziran ayına gelindiğinde Vietnam'da 75.000 Amerikan askeri bulunuyordu. 1968'e gelindiğinde 500.000 Amerikan askeri bölgede savaşmaktaydı. (Resim 2.7 )

---

<sup>23</sup> Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, **A.g.k.**, s.677.



Resim 2.7 Sikorsky S-55 helikopterinden atlayan Amerikalı askerler, Vietnam 1966<sup>24</sup>

ABD yönetimi ve Pentagon'a göre, Amerikan silahlı güçlerinin zayıf Kuzey Vietnam ve Vietkong güçleri karşısında yenilmesi düşünülemezdi. Amerika bu savaş için uygun bir strateji geliştirmemişti bile. Amerika II. Dünya Savaşı'ndakinden daha fazla bomba atmıştı ve savaşın her ayı için 2 milyar \$'dan fazla bir miktar harcanıyordu. ABD 1967'ye kadar, bütün büyük hedefleri yok etmeyi başarmıştı.

Kuzey Vietnam, bombardımanla başa çıkmakta büyük bir hüner ve azim gösterdi. Siviller şehirlerden tahliye edilmiş ve şehrin civarlarına dağıtılmıştı. Birçok endüstri ve depolama işleri ve bazı yerlerde yeraltında ve mağaralarda sürdürülmekteydi. Hükümet 30.000 mile yakın tünel kazılması talebinde bulunmuştu ve ağır bombardımana maruz kalan bölgelerde insanlar zamanlarının çoğunu yeraltında geçiriyorlardı. Bombalar sonucu hasar gören yollar çakıllarla kapatılmaktaydı. Beton ve çelik köprüler yerine bambudan

<sup>24</sup> Nick Yapp, **A.g.k.**, s.80.

yapma sallar kullanılıyordu. Daha sonra bu sallar bulunmamaları için batırılıyordu. Kamyon şoförleri tekerlekleri muz yapraklarıyla kaplanmış şekilde seyahat ediyorlardı. Ve bu seyahatler yalnızca geceleri ve far ışığı kullanılmadan gerçekleştiriliyordu.

Bunların yanı sıra; her türlü donanım, araç ve materyaldeki kayıplar Sovyetler ve Çin tarafından karşılanıyordu. Yapılan bombardımanlar, yalnızca Sovyetlerin karşılayabileceği askeri donanımlara olan bir ihtiyaç yaratmıştı. Ve bu da Moskova için Kuzey Vietnam'ı Çin'in elinden alabilme şansını yaratmıştı. Çin'in yaptığı yardım daha çok; büyük miktarda pirinç, küçük silahlar, araçlar ve cephanelerden oluşmaktaydı. Sovyetlerin yapmış olduğu yardım ise 1965'ten sonra uçak, uçaksavar ve tankları da içerecek şekilde şaşırtıcı olarak artmıştı.

Küçük ve geri kalmış bir ülkenin, Dünyanın en büyük ve itibarlı ülkesi karşısında devam eden direnişi, Kuzey Vietnam'a çok etkili bir şekilde yararlandıkları bir propaganda avantajı vermişti. Savaş karşıtlığı, birçok eleştirmenin gözünde etkisiz ve ahlaksız görülen bombalama karşısında etkisini gün geçtikçe arttırmaktaydı.<sup>25</sup>

Bu sırada Vietnam'da savaşıyan ABD askerleri bu direniş karşısında bedensel ve ruhsal dirençlerini gittikçe yitirmekteydiler. Zor arazi koşullarında savaşıyan genç Amerikalı askerler hayatlarında ilk kez bu kadar yoğun şiddet ve baskı altında bir yandan öldürmekte diğer yandan arkadaşlarının ölümlerine seyirci kalmaktaydılar. Savaş sonrası geri dönebilenler için bu tecrübeler uzun süre ABD toplumu içinde zor günler devam edecekti. Terry Fincher'in o günlerde objektifinden yansıyan Amerikalı askerin, kolunun altına sıkıştırdığı kafatası ile

---

<sup>25</sup> Howard Zinn, **A.g.k.**, s.500-506.

Vietnam ormanlarındaki askeri kamplarında nöbet tutarken çekilmiş fotoğrafı , içinde buldukları ruhsal duruma referans vermektedir. (Resim 2.8)



Resim 2.8 Nöbet tutan Amerikalı bir asker , Vietnam 1968.<sup>26</sup>

### 2.3.1.2 – Savaş Karşıtı Toplumsal Reaksiyonlar

Günden güne Vietnam’da savaş kayıpları artmaktaydı. Amerikalı gençler yapılan çağrılara uyup, orduya katılmış; ne ve nasıl olduğunu bilmedikleri bir yolculuğa çıkmışlardı. Ülkeleri adına savaşa katılan bu gençler, bir bakıma ekonomik ve politik çıkarlar uğruna birer piyon misali kendilerini Vietnam’ın ormanlarında ölümlerle yüz yüze bulmuşlardı. Bir çoğu hayatını kaybederken, sağ kalıp geri dönenler ise artık masumiyetlerini yitirmişlerdi. Bu tablo Vietnam açısından ise

---

<sup>26</sup> Nick Yapp, **A.g.k.**, s.79.

onların bir bakıma lehine gelişerek, tüm o yokluk içinde ülkelerini son nefeslerine kadar cesurca savunmaları Amerikalı halk da dahil, dünyada pek çok çevrelerde haklı bulunmaya başlamıştı.

ABD ordusunun saldırıları, halk tarafından günden güne artan eleştiri ve tepkileri üzerine toplamaktaydı. Gittikçe genişleyen savaş karşıtlığı çok çeşitli şekiller aldı. Televizyonlarda duyurular yapıldı. Yüzlerce bireysel meydan okumalar ortaya çıktı. Şarkıcı Joan Baez; savunma bütçesine giden, gelir vergisini ödemeyi reddetti. (Resim 2.9)



Resim 2.9 Şarkıcı Joan Baez ve oyuncu Vanessa Redgrave Vietnam Savaşı için düzenlenen bir protestoda,1965.<sup>27</sup>

<sup>27</sup> The Kyoto Costume Institute, **Fashion From The 18th To The 20th Century**, Köln, Taschen GmbH, 2004, s.160.



Binlerce genç Amerikalı savaşa gitmeyi reddetti. Beyaz Saray önünde protestolar yapıldı. Vietkong için kan bağışi kampanyaları yapıldı. 21 Ekim 1967'de en büyük miting gerçekleşti. 50.000 savaş karşıtı Pentagon'un önünde gösteri yaptılar.<sup>28</sup>

### **2.3.1.3 – Vietnam Savaşı'nın Sona Ermesi**

Başkan Johnson, düşmanın peş peşe mağlup edildiğini ve Amerika'nın savaşı kazanmak üzere olmasıyla böbürlenmeyi sürdürürken, Vietkong Ocak 1968'in son günü, Güney Vietnam'da Tet Saldırısını devreye soktu. Bu çerçevede Saygon'daki Amerikan elçiliğine saldırılar düzenlendi.

Bu şunu gösteriyordu ki; Johnson'un askeri çözümü bir hataydı ve Başkan ile komutanların açıklamaları hiç de inandırıcı değildi. Savaş; 1968'de Johnson'un giderek yerine, savaşa son verme vaadinde bulunan Richard Nixon'ın Beyaz Saray'a çıkmasına yardımcı oldu. Fakat O da, Johnson'un kaldığı yerden başlamış görünüyordu. Bu çerçevede 1970 yılında, Kamboçya'ya bölgedeki komünist faaliyetleri ortadan kaldırmak için asker gönderildi.<sup>29</sup>

Bu olay sonrası savaş karşıtı protestolar trajik bir boyut aldı. Nihayetinde, Amerika askeri güçlerini geri çekti. 1975'te Güney Vietnam rejimi, Kuzey Vietnam ve Ulusal Özgürlük Cephesi karşısında çöktü. Yaklaşık 20 yıl süren acı bir iç savaş ve yarım milyondan fazla kayıp sonucunda, Vietnam Hanoi'nin komünist hükümeti çatısı altında birleşik bir yapı aldı.

---

<sup>28</sup>Howard Zinn, **A.g.k.**, s.514-515.

<sup>29</sup> André Ribard, **A.g.k.**, s.450-451.

Günümüzde, 68 kuşağı olarak adlandırılan nesil, Amerikan siyasi hayatında yeni bir evre açmıştı. Artık toplumsal görüş, Amerikalı politikacıları için göz önünde tutulması gereken bir öge olmuştu.<sup>30</sup>

1960'lı yılların genç kuşağı kuralları yıkmış, devlete başkaldırmış, protestolar gerçekleştirmiş, sonunda da istediğini gerçekleştirerek ilk kez söz sahibi olmuştu. Bundan sonrasında siyasetten ekonomiye, sosyal yaşamdan moda ya gençler söz sahibi olacak, politikacılardan işadamlarına ve hatta modacılar kadar herkes onları takip edecek, bir bakıma onlara göre hareket etmeye başlayacaklardı. Bunun en önemli sebebi gençlerin yeniliklere açıklığı, yeni olanı yetişkinlere kıyasla daha hızlı kavrayıp kabul edebilmesi önemli bir özellik olduğunu söyleyebiliriz.

#### **2.4- Bilimsel ve Teknolojik Gelişmeler (1960–70)**

Bilimsel ve teknolojik çalışmalarda, tıpkı ekonomik ve siyasi gelişimler kadar toplum yaşantısını etkileyici önem taşımaktadır. 1960'lı yıllarda ABD'nin yanı sıra tüm insanlık tarihini etkileyici gelişmeler yaşanmıştır. Teknoloji sözcüğü, sanat ya da beceri anlamına gelen yunanca "Techne" ve bilim ya da çalışma anlamına gelen "Logia" sözcüğünün birleşmesinden türetilmiştir. Teknoloji kavramı bilimin uygulamaya geçirilmesi olarak da tanımlanmaktadır.<sup>31</sup>

1960'da ABD'li Theodore Maiman ilk lazer tabancasını gerçekleştirmiş, 1961'de SSCB'den Yuri Gagarin uzaya giden ilk insan olmuştur.

---

<sup>30</sup> Howard Zinn, **A.g.k.**, s.530.

<sup>31</sup> Sedat Sami Ömeroğlu, Dünden Bugüne Teknoloji ve İnsan, [http://www.e3tam.com/destek/Dunden\\_Bugune\\_Teknoloji\\_ve\\_insan.htm](http://www.e3tam.com/destek/Dunden_Bugune_Teknoloji_ve_insan.htm), 16.04.2005.

Bunun üzerine ABD bilim adamları 1960'ların ortalarında, uzayda uzun süre uçmanın insan üzerindeki etkilerini incelemek için Gemini programını oluşturdular. Bu program neticesinde uzayda uzun süre kalma ve dünyaya geri dönme gibi çalışmaları geliştirdikleri Apollo projesi sayesinde ABD astronotları ilk kez uzayda yürüdüler. Temmuz 1969'da Neil A. Armstrong ay yüzeyinde yürüyen ilk insan oldu.<sup>32</sup> (Resim 2.10)

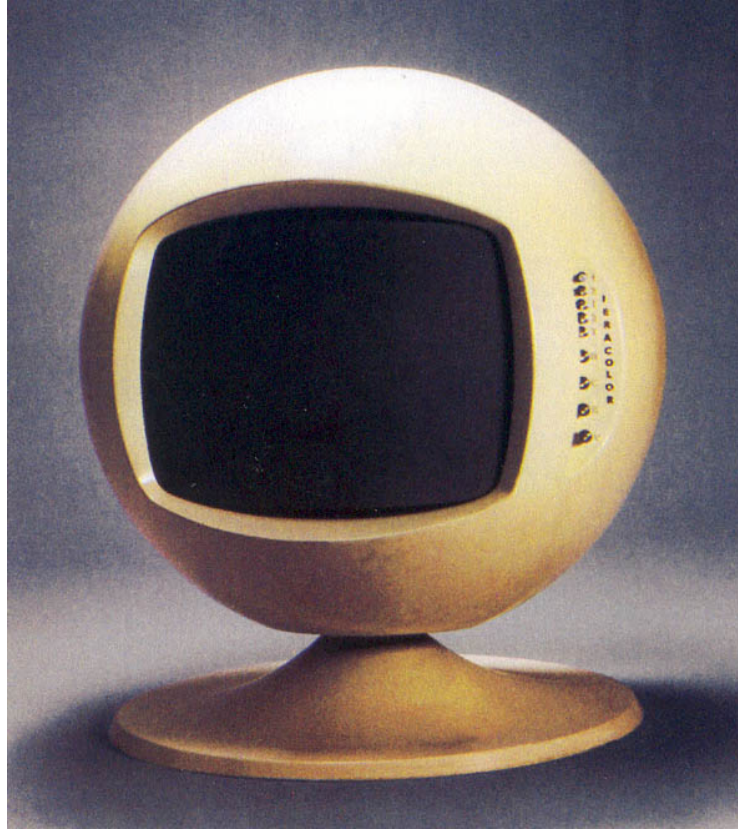


Resim 2.10 Astronot Edwin A. Aldrin Jr., Apollo 11 görevi, 1969<sup>33</sup>

<sup>32</sup> Phillippe Garner, **Sixties Design**, Köln, Taschen, 2003, s.98.

<sup>33</sup> **A.g.k.**, s.103.

Amerika Ay'da Yürüyüşü gerçekleştirirken, yüz milyonlarca kişi televizyonda bu müthiş anı izlemekteydi. Böylece Uzay Çağı başlamış, iç dekorasyondan endüstriyel ürünlere, giyimden sanata kadar etki eden moda hızla tüm çevrelerde yayılmıştı. Tasarımlarda, Astronot giysilerinin renk ve form özelliklerinden yararlanılmıştı.<sup>34</sup>(Resim 2.11 ve Resim 2.12)



Resim 2.11 Astronot başlığı formunda tasarlanan televizyon, Zarach, Londra.<sup>35</sup>

---

<sup>34</sup> A.g.k., s.96.

<sup>35</sup> A.g.k., s.112.



Resim 2.12 Astronot başlığı formunda tasarlanan koltuk, Eero Aarnio, 1965<sup>36</sup>

Tekstil alanında da yeni kumaşlar kullanılmaya başlamıştı. II. Dünya Savaşı öncesinde geliştirilen rayon, özellikle o dönemlerde doğal lifli kalitelere kıyasla uygun fiyatlı bir alternatif oluşturmuştu. İlk sentetik elyaf olan naylon'un bulunuşuna kadar, rayon elbise ve çamaşırlarda yaygın olarak kullanılmıştı.

Dupont firmasının geliştirmiş olduğu naylon başlarda yalnız savaş sanayi için kullanılmış, 1947'den sonra giyim endüstrisinde kullanılmaya başlanmıştır. Yanı sıra boyar madde ve boyama tekniklerinde gelişmeler yaşanmıştır.

---

<sup>36</sup> A.g.k., s.113.



O döneme kadar yalnızca pamuklularda kullanılan vat boyalar yapay elyaflarda da kullanılmıştır. Kullanılan ucuz krom boyalar sayesinde ise kumaşlarda metalik renkler yakalanmıştır. Tekstilde yaşanan bu teknolojik gelişmeler, güncel yaşama adapte edilerek Uzay konulu giysilerde kullanılmıştır. (Resim 2.13)



Resim 2.13 gümüş modası, Nova, Eylül 1966<sup>37</sup>

<sup>37</sup> A.g.k., s.107.

Savaş döneminde geliştirilen bir başka buluş olarak PVC, özellikle 1960'lı yıllarda günlük kullanım eşyalarının yanı sıra kıyafetlerde de sıkça kullanılmıştır.

(Resin 2.14 ve 2.15)



Resim 2.14 PVC Koltuk (sağda) ,Zanotta, 1967<sup>38</sup>

---

<sup>38</sup> A.g.k., s.162.



Resim 2.15 Pierre Cardin, sentetik malzemeler ile aksesuar ve giysi tasarımları, 1967 <sup>39</sup>

Dupont ve U.S. Rubber firmaları, yaptıkları esnek özellikli elyaf araştırmaları sonucunda lycra'yı bulmuş, 1960 yılında ilk kez üretimine başlamışlardı.

<sup>39</sup> M.Ü G.S.F, Tekstil Anasanat Dalı, Öğretim Üyesi Doç. Çiğdem Çini Dia Arşivi, 2005.



Çevrecilik hareketleri etkisiyle doğal kürk kullanımı azalmış, buna alternatif, aynı zamanda da ucuz yapay kürk ve deri üretimi başlamıştır. 1960'lı yıllarda dikkat çeken tasarımlar arasında bu yeni malzemelerden üretilmiş modellerde yer almıştır.<sup>40</sup> (Resim 2.16)



Resim 2.16 André Courr ges, suni deri manto tasarımı.<sup>41</sup>

<sup>40</sup>  ı dem A.  ini Şentürk, **Kültürel Globalleşmenin 20. YY Modasını Yönlendiren Merkezlere Etkisi**, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, M.S. . Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını, 2001, s.121-124.

<sup>41</sup> The Kyoto Costume Institute, **A.g.k.**, s.561.

## 2.5 - Sosyal ve Kültürel Gelişmeler

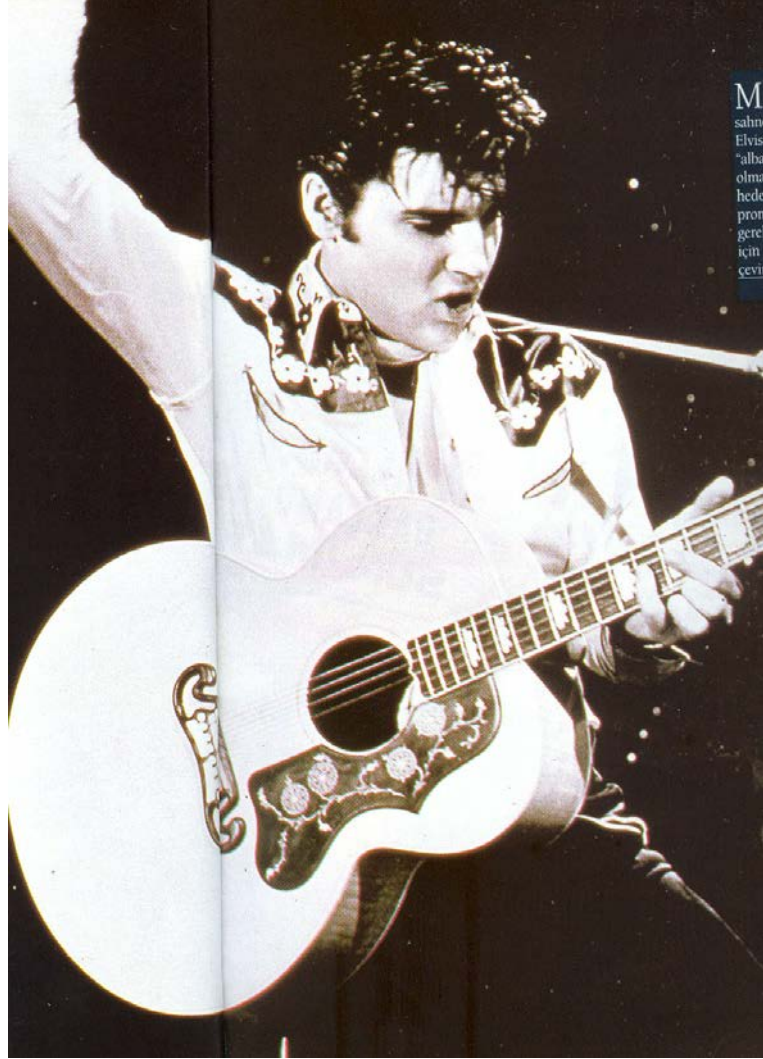
1950'ler boyunca Amerikan toplumunu bir tekdüzelik duygusu sarmıştı. Erkekler ve kadınlar İkinci Dünya Savaşı yıllarında yeni istihdam modellerine uymak zorunda kalmış olmalarına karşın, savaş sona erince geleneksel rollerine geri dönmüşlerdi. Erkeklerden ailenin geçimini sağlamaları bekleniyordu; kadınlarsa, çalışıyor olsalar bile, evdeki kendilerine uygun görevlerinin başına geçmişlerdi. Televizyon, hem gençlere hem de yaşlılara, kabul görmüş toplumsal davranışları yansıtan paylaşılmış deneyimler sunarak uyumluluk eğilimine katkıda bulunuyordu.

Yine de bu gibi kültürel örneklerle tüm Amerikalılar uymuyordu. "Asiler", saygınlık biçimlerine meydan okumak ve kültürün geri kalan kesimini şaşkına çevirmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Özgürlük duygularını yapıtlarında sergiliyorlardı.

Tennessee'li şarkıcı Elvis Presley, siyahların müziğini Rock and Roll (sallan ve yuvarlan) biçiminde seslendirerek herkese sevdirdi; saçlarını özel bir biçimde kestirerek ve kalçalarını sallayarak, daha ağırbaşlı Amerikalıları şaşkına çevirdi. Elvis (Resim 2.17) ve diğer Rock and Roll şarkıcıları, siyahların müziğinden beyazların da hoşlandığını açığa çıkardılar ve böylelikle, Amerikan kültüründe giderek artan birleşmeyi kanıtladılar.<sup>42</sup>

---

<sup>42</sup> A. Dister, **Rock Çağı**, Türkçesi: Renan Akman, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001, s.13-31.



Resim 2.17 Elvis Presley, 1956.<sup>43</sup>

1960 'lı yıllar ile müzik dünyasına Liverpool'lu dört gençten oluşan grup Beatles katılır. (Resim 2.18)

Bu dört genç giyim tarzları ve saç kesim şekilleri ile gençleri etkilemiş *Beatnik* modasının başlamasına yön vermişlerdi. (Resim 2.19)

---

<sup>43</sup> A.g.k., s.25.



Resim 2.18 The Beatles, 1963<sup>44</sup>



Resim 2.19 Audrey Hepburn, "Funny Face" filminde Beatnik tarzda sokak kıyafeti ile. <sup>45</sup>

<sup>44</sup> **A.g.k.**, s.57.

<sup>45</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.479.

Jackson Pollock gibi ressamlar sehpaları attılar ve büyük boyutlu tuvallerini yerlere serip onların üzerine çılgın renklerde boya, kum ve başka maddeler döktüler.<sup>46</sup>

Tüm bu sanatçılar, kullandıkları araç ne olursa olsun, 1960'ların daha yaygın ve daha derinden hissedilen toplumsal devrimi için modeller oluşturdular.

### 2.5.1 - Ayrımcılığın Kaldırılması-Vatandaşlık Hakları Hareketi

Siyah Amerikalıların eşitlik elde etme çabaları 1960'ların ortalarında en üst noktasına erişti. 1950'lerde birbiri ardından kazanılan zaferlerden sonra, siyahlar kendilerini şiddete yönelik olmayan doğrudan harekete daha da çok adadılar. Siyah din adamlarından oluşan Güneyli Hıristiyan Önderler Konferansı (Southern Christian Leadership Conference – SCLC) ve genç eylemcilerden kurulu Şiddet Yanlısı Olmayan Öğrenciler Eşgüdüm Komitesi (Student Nonviolent Coordinating Committee – SNCC) benzeri gruplar barışçı karşı koyma eylemleri yoluyla reform elde etmeye çalıştılar.

Siyah üniversite öğrencileri 1960'ta, North Carolina'da ayrımcılık uygulanan bir Woolworth's mağazasının lokanta bölümünde oturma eylemi yaptılar ve oradan çıkmayı reddettiler. Anılan oturma eylemi medyanın ilgisini çekti ve Güney'in her yanında ona benzer gösteriler yapılmasına yol açtı. Bunu izleyen yıl, vatandaşlık hakları hareketi çalışanları özgürlük gezileri düzenlediler. Karşı koyma eylemleri yoluyla medyanın dikkatinin çekileceğini ve değişikliklere yol açılacağını düşünen beyazlar ve siyahlar, anılan geziler çerçevesinde, Güney'de

---

<sup>46</sup> E.H. Gombrich, **Sanatın Öyküsü**, Türkçesi:Erol Erduran-Ömer Erduran, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1997, s.602-604.



ayırımcılık yapılan terminallere giden otobüslerde seyahat ediyorlardı. Bunlara ek olarak açık hava toplantıları da düzenlediler ve bunların en büyüğünü oluşturan "Washington'a Yürüyüş" 1963'te gerçekleştirildi. 200.000 kişiyi aşan bir kalabalık, herkes için eşitlik ilkesine bağlılığı sergilemek için ülkenin başkentinde toplandı. Şarkıların söylenip konuşmaların yapıldığı gösteri, vatandaşlık hakları hareketinin önde gelen sözcüsü konumuna gelmiş olan Martin Luther King, Jr.' in konuşmasıyla doruğa erişti. (Resim 2.20)



Resim 2.20 "Washington'a Yürüyüş" 1963'.<sup>47</sup>

---

<sup>47</sup> Nick Yapp, **A.g.k.**, s.104.

Yine de vatandaşlık hakları hareketine ilişkin konuşmalar başlangıçta bir ilerleme sağlamakta başarısız kaldı.

Başkan Kennedy, vatandaşlık hakları konusundaki desteklerini sağlamak için önceleri Güneyli beyazlara baskı yapmakta isteksiz davranıyordu, çünkü başka sorunlarda da onların oylarına gereksinimi vardı. Buna karşın, olaylar Başkan'ı zorladı. 1962'de James Meredith rengi yüzünden Mississippi Üniversite'sine kabul edilmeyince, Kennedy yasaların uygulanması için oraya federal birlikler gönderdi. Alabama'nın Birmingham kentinde ayrımcılık karşıtı protestolar polisin şiddete başvurmasına yol açınca da Başkan Kongre'ye, kamuya açık yerlerin birleştirilmesi amacıyla yeni bir yasa taslağı sundu. Buna karşın, Washington'a Yürüyüş bile ilgili kongre komitesince bir önlem alınmasını sağlayamadı. Kennedy öldürüldüğünde, anılan yasa taslağı hala bekletiliyordu.

Başkan Johnson bu konuda daha başarılı oldu. Texaslı bir Güneyli olan Johnson, başkanlık seçimlerine katılmaya karar verince kendini vatandaşlık hakları konusuna adadı. Johnson tüm gücünü kullanarak, görüşmelerin sınırlanması konusunda Senato'yu ikna etti ve tüm kamuya açık mekânlarda ayrımcılığı yasaklayan 1964 tarihli Vatandaşlık Hakları Yasası'nın onaylanmasını sağladı. Bunu izleyen yıl da, 1965 tarihli Oy Kullanma Hakları Yasası'nın çıkarılması için uğraştı. Anılan yasaya göre, siyahların kaydının yerel yetkililer tarafından olanaksız kılındığı yerlere, seçmen kaydı yapılması amacıyla denetçiler atanacaktı.

Etkili konuşmalar yapan eylemci Malcolm X, siyahların beyaz ırktan tümüyle ayrılmasını savunuyordu. (Resim 2.21)



Resim 2.21 Malcolm X, 1965.<sup>48</sup>

Bir öğrenci lideri olan Stokely Carmichael de, şiddete başvurmama ve ırklar arası işbirliği görüşleri karşısında düş kırıklığı duyuyordu. Hangi yoldan olursa olsun siyahların gücünün sağlanması gerektiğini söylüyordu. Reformlar konusundaki aşırı taleplere şiddet olayları eşlik etti. 1966 ve 1967’de birkaç büyük kentte ayaklanmalar patlak verdi.

Martin Luther King 1968 ilkbaharında bir katilin kurşununa kurban oldu. Birkaç ay sonra, ezilenlerin sözcülüğünü yapan, Vietnam Savaşı’na karşı çıkan ve öldürülen Başkan’ın kardeşi olan Senatör Robert Kennedy’de aynı akıbete uğradı. Solda giderek artan aşırılık ve kaçınılmaz olarak bunun karşısında gelişen muhafazakâr tepki ulusun ruhsal yapısında büyük bir yara açtı ve bunun iyileşmesi için yıllar geçti.<sup>49</sup>

<sup>48</sup> Nick Yapp, **A.g.k.**, s.103.

<sup>49</sup> Howard Zinn, **A.g.k.**, s. 477-495.



Tüm bu gelişmelerle gündeme gelen Siyah Amerikalılar, ırkçı kesimlerin aksine beyazlar arasında sempati topladığı özellikle genç kesim tarafından desteklenmiş, dinledikleri müzikten danslarına, giyim tarzlarına kadar benimsenmiş, bu dönemde popülaritesini sağlamıştı. Beyazların müzik yoluyla siyahların dünyasına girmesi, Caz Cab Calloway 'in boogie –woogie'si, devamında blues ve gospelle başlamıştı. 1940'lı yıllarda siyahlar arasında bilinen rock and roll ve rhythm 'n' blues, 50'lerin ikinci yarısı itibariyle tüm dünyayı sarmıştı.

### **2.5.2 - Kadın Hakları Hareketi**

II. Dünya Savaşı sonrasında, 1950'lerde ve 1960'larda giderek çoğalan sayıda kadın iş gücüne katılmaya başladı; fakat 1963'te, çalışan bir kadın aynı işi yapan bir erkeğinin kazancının ortalama sadece yüzde 63'ünü elde edebiliyordu. Aynı yıl yazar Betty Friedan Kadınsı Gizem (Feminine Mystique) adlı kitabını yayınladı. Anılan kitapta orta sınıfın davranış biçimlerinin çarpıcı bir dille eleştirilmesi, kadınların hoşnutsuzluklarını yoğun biçimde dile getirmelerine yardımcı oldu. Kadınların; bir koca bulmak ve çocuk yapmak dışında kendilerini ifade edebilme yolları olmadığını iddia eden Friedan, okuyucularını, yeni roller ve sorumluluklar üstlenmeleri ve bireysel ve mesleki kimlikleri erkeklerin egemenliğindeki bir toplum tarafından dışarıdan saptanacağı yerde onları kendilerinin araştırmaları için cesaretlendiriyordu.

1960'ların ve 1970'lerin kadın hakları hareketi, vatandaşlık hakları hareketinden esinlendi. Hareketin içindekiler temelde orta sınıftan geldikleri için, 1960'larda orta sınıf gençlerinin büyük bir kesimini etkileyen isyan ruhunu paylaşıyorlardı.

Hareketin gelişmesine bağlanan bir başka öge de, 1960'larda ortaya çıkan cinsel devrimdi; o devrimi de doğum kontrol haplarının geliştirilip pazarlanması ateşlemişti. Reform yasaları da değişikliği teşvik etti. 1964 tarihli Vatandaşlık Hakları Yasası Taslağı'nın görüşülmesi sırasında muhafazakârlar, ırksal ayrımcılık kadar cinsiyete bağlı ayrımcılığın da yasa dışı sayılmasını sağlayacak bir değişiklik önererek taslağın tümüyle reddini sağlamaya çalıştılar. Önce değişiklik önerisi, sonra da yasa taslağının kendisi onaylandı ve kadınlar yasal haklarını elde etmek yolunda bir yasal araca sahip oldular. Kadınlar durumlarını geliştirmek için kendileri de önlemler aldılar.(Resim 2.22)



Resim 2.22 Kadın Hakları için yapılan bir gösteri.<sup>50</sup>

<sup>50</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.593.

1966'da, aralarında Betty Friedan'ın da bulunduğu 28 meslek sahibi kadın, Amerikalı kadınların ABD toplumunun temeline tümüyle katılmasını sağlamak amacıyla, harekete geçmek için Ulusal Kadınlar Örgütü 'nü (National Organization of Women – NOW) kurdular. Bir yıl içinde örgüte 1.000 kadın katıldı; dört yıl sonra üye sayısı 15.000'e erişti. NOW ve benzeri örgütler, kadınların ellerindeki sınırlı fırsatları anlayıp onları çoğaltmaya ilişkin kararlılıklarını güçlendirmelerine yardımcı oldu.<sup>51</sup>

Bu gelişmeler ile birlikte iş hayatında önemli pozisyona sahip olmaya başlayan kadınlar, hareket özgürlüğü ve rahatlık için pantolonu günlük hayatlarına dahil etmişlerdi. 1930'lu yılların başlarında Marlene Dietrich'in erkeksi pantolon takımlı pozunun ardından (Resim 2.23), sportif aktivitelerde kadınların kullanmaya başladığı pantolon 1960 'lı yıllarla beraber artık günlük hayatlarının diğer bölümlerinde de yer edinmiştir.



Resim 2.23 Marlene Dietrich<sup>52</sup>

<sup>51</sup> Howard Zinn, **A.g.k.**, s. 531-542.

<sup>52</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.248.

### 2.5.3 -Kızılderili Hareketi

Kızılderililer 1950'lerde hükümetin onları özel yerleşim birimlerinden çıkarıp asimile etmek amacıyla kentlere yerleştirme politikasına karşı çaba gösterdiler. Kızılderililer sadece topraklarını yitirmekle kalmıyorlar, yerlerinden edilenlerin çoğu kent yaşamına ayak uydurmakta zorlanıyorlardı. 1961 yılında bu politikaya son verildiğinde Birleşik Devletler Vatandaşlık Hakları Komisyonu, Kızılderililerde yoksulluğun ve yokluğun ortak bir durum olduğuna dikkat çekti.

1960'larda ve 1970'lerde Üçüncü Dünya milliyetçiliğini ve vatandaşlık hakları hareketinin elde ettiği başarıları izleyen Kızılderililer, kendi haklarını kazanmak amacıyla daha yoğun baskı uygulamaya başladılar. Yeni bir kuşakta yetişen liderler, kabile arazilerden geriye kalanını korumak ya da eskiden çok kez yasa dışı yollardan el konulmuş olan toprakları geri almak için mahkemeye başvurmaya başladılar. Eyaletlerde, antlaşma ihlallerine birbiri ardından meydan okudular ve 1967'de de uzun süredir kötüye kullanılmış olan arazi ve su haklarını güvence altına alan ilk zaferi kazandılar. 1968'de kurulan Amerika Kızılderili Hareketi Örgütü (American Indian Movement – AIM), hükümet fonlarının Kızılderililerin yönetimindeki kuruluşlara yönlendirilmesini ve kentlerde ihmale uğrayan Kızılderililere yardım edilmesini sağladı. Karşı koyma eylemleri giderek olağan hale geldi.

1969'da 78 Kızılderili San Francisco Körfezi'ndeki "Alcatraz" adasını işgal etti ve 1971'de federal yetkililer onları çıkarıncaya kadar ellerinde tuttu. AIM 1973'te, XIX. Yüzyıl sonlarında askerlerin büyük bir Kızılderili katliamı yapmış oldukları South Dakota'nın Yaralı Diz köyünü işgal etti. Militanlar, köyü çevreleyen özel yerleşim biriminde perişan yaşam koşulları bulunduğunu, ailelerin yarısının

sosyal yardım aldıklarını ve alkolikliğin yaygın olduğunu vurgulamayı umuyorlardı. Bir Kızılderili öldürülüp biri de yaralandıktan sonra serüven sona erdi; hükümetin antlaşma haklarını yeniden gözden geçirmesi için anlaşmaya varıldı; fakat bundan sonra pek az şey yapıldı. Yine de Kızılderili eylemleri belirli sonuçlar sağladı. Diğer Amerikalılar Kızılderililerin ihtiyaçlarının daha çok farkına vardılar. Hükümetin her kesimindeki yetkililer, eşit işlem yapılması yolundaki baskılara çoktandır olması gereken biçimde karşılık vermeye başladılar.<sup>53</sup>

### 3.5.4 -Karşı Kültür ve Çevrecilik

Eşit fırsat kışkırtmaları yeni ayaklanma türleri ateşledi. Özellikle gençler, ebeveynlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yarattıkları istikrarlı orta sınıf yaşamı modellerini reddettiler.

Bazıları radikal politik eylemlere daldılar; diğer pek çokları da yeni giyinme ve cinsel davranma standartları yarattılar. Karşı kültürün gözle görülür izleri 1960'ların sonları ile 1970'lerin başlarında Amerikan toplumuna işlemeye başladı. Saçlar uzadı ve sakal bırakmak olağan hale geldi. Pantolon, ceket ve boyunbağının yerini kot pantolonlar ve tişörtler aldı.

Bellekleri geçmişin sınırlamalarından kurtarabilmek amacıyla yasa dışı uyuşturucu kullanımı arttı. Rock müziği gelişti, yaygınlaştı ve çeşitli biçimlere büründü. Beatles, Rolling Stones ve diğer İngiliz müzik gurupları ülkede fırtınalar estirdiler. "Hard Rock" sevimliye başlandı ve besteci-şarkıcı Bob Dylan'inkilere benzer siyasal ve toplumsal mesajlar taşıyan şarkılar popüler oldu.

---

<sup>53</sup>Howard Zinn, **A.g.k**, s. 554-564.

Gençlik karşı kültürü Ağustos 1969'da doruğuna erişti; New York Eyaleti'nin kırsal kesimindeki Wodstock'ta yapılan üç gün süreli müzik festivaline yaklaşık yarım milyon kişi katıldı. Filmlerde ve plak albümlerinde efsaneleştirilen festival o döneme adını verdi: Woodstock Kuşağı. Böylece dünyada müzik, barış ve aşktan oluşacak yeni düzenin savunucusu gençler doğaya dönük, rahat yaşam tarzları, savaş karşıtı protestoları, cinsel yaşamda özgürlük gibi talepleri ile bir döneme kendilerine taktıkları isim Çiçek Çocukları olarak imza atmaktaydılar. Aynı zamanda hippie olarak ta anılmaktadırlar.<sup>54</sup> (Resim 2.24)



Resim 2.24 Çiçek Çocukları<sup>55</sup>

<sup>54</sup> Alain Dister, **A.g.k.**, s.76-79,96-105.

<sup>55</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.603.

Vatandaşlık hakları hareketini besleyen ve karşı kültürü belirleyen enerji, 1960'ların ortalarında da çevrecilik hareketini başlattı. Çevre sağlığına ve güzelliğine zararlı, otomobil egzost gazları, endüstri atıkları, sulara dökülen petrol gibi diğer kirlilik kaynaklarının farkına varanlar çoğaldıkça, çevreye yönelik ilgi ve endişe 1960'larda halkı her geçen gün daha fazla oyalamayı sürdürdü.

22 Nisan 1970'te Birleşik Devletlerdeki tüm okullarda ve toplumlarda Dünya Günü kutlandı ve Amerikalılara çevre kirliliğinin tehlikeleri konusunda "Eğitim" verildi. Yine de pek çok kişi ülkede havanın ve suyun temizlenmesi için ileri sürülen önlemlere karşı çıktı.

Çözümler, bireylerin ve iş yerlerinin para harcamasını ve halkın yaşama ve çalışma biçimlerinde değişiklik yapılmasını gerektirecekti. Buna karşın Kongre, ulusal hava niteliği standartları geliştirilmesi amacıyla 1967 tarihli Temiz Hava Yasası 'nı kabul etti.

Ayrıca, Su Niteliğini Geliştirme Yasası 'nı onaylayarak, kıyılara dökülen petrolün neden olduğu pisliğin temizlenmesi sorumluluğunu bu kirlenmeye neden olanlara yükledi. 1970'te de, aykırı davranışları denetleme çabalarını başlatmak amacıyla, bağımsız bir federal kuruluş olan Çevre Koruma Dairesi yaratıldı.<sup>56</sup>

---

<sup>56</sup> Howard Zinn, **A.g.k.**, s. 603.

### 3 -“POP ART”

#### 3.1 – Tanımı:

“Ürünleri çoğunlukla Yeni-Dada’cı yapıtlara benzerse de, Pop-Art hareketi başka sanatsal koşullar sonucu ortaya çıkmıştır. Ama yine de kuşkusuz son on yılın en göze çarpıcı sanat akımıdır. Ne bir gülmece olmaya özenir, ne de herhangi bir şey aşılar; tüketim toplumunun reklamlar, gereksiz mallar, resimli romanlar ve kitle iletişim araçlarıyla bayağı ve maddeci bir biçime dönüşen dünyasını, yan tutmadan ve eleştirisiz bir nesnellik içinde kabullenir. Bütün bu öğeleri de umursamaz bir tutumla resme katar, çünkü çevremizde bizi saran cisimlerinde aynı öyle olduğunu düşünmektedir.”<sup>57</sup>

Tüketim metalarını konu edinmiş bu sanat akımından bahsederken, tüketim mantığına da değinmek gerekir. “Tüketimin mantığı, gördüğümüz gibi kendini göstergelerin güdümlenmesi olarak tanımlar. Simgesel yaratı değerleri, simgesel içsellik değerleri burada mevcut değildir. Tüketimin mantığı tamamıyla dışsallığa dayanır. Nesne nesnel erekselliğini, işlevini kaybeder, çok daha geniş bir bileştiricinin, bir nesnelere bütününe ögesi haline gelir, burada ki değeri ilişkiseldir.” [...] “ Tüm geleneksel sanatta simgesel ve dekoratif figüran rolü oynadıktan sonra nesnelere, 20. yüzyılda ahlaki ve psikolojik değerler üzerine endekslenmekten kurtuldu, insanın gölgesinde vekaleten yaşamayı bıraktı ve bir mekan çözümlemesinin (kübizm, vb...) özerk öğeleri olarak olağanüstü bir önem kazandılar. Dada 'da ve Gerçeküstülikle parodik yeniden dirilmelerini

---

<sup>57</sup> Sanat Tarihi Ansiklopedisi 4 ,Görsel Yayınlar, İstanbul, İkinci Basım 1983, s.723-724.



kutlayan, Soyut tarafından yapıları bozulan ve yok edilen nesnelere şimdiye Yeni-Figürasyon ve Pop Art'ta imgeleriyle uzlaşmış görünüyor.”<sup>58</sup>

İlerleyen dönemlerde Pop Art olarak tanımlanacak yapıtlar, 1950'li yılların ikinci yarısı itibariyle fark edilmeye başlandı. “Bolca kullanılan parlak renkler, aşırı deformasyonla oluşturulan kıvrımlı hatlar hippie kültürünün de önemli bir göstergesi olmuştur.”<sup>59</sup> Pop nesnelere yepyenydi. Kullanılmışlığın getirdiği biricikliği reddediyordu. Pop Art daha önce sanat sayılmayanı ön plana çıkartmaktaydı. Nesne ne kadar ucuz ve adi olursa o kadar iyiydi. Lichtenstein ve Warhol kullandıkları imgeleri hazır-yapım (ready-made) olarak seçiyor, yapıtlarının önemli bir kısmını başkalarına yaptırarak seri üretim sistemini vurguluyorlardı.

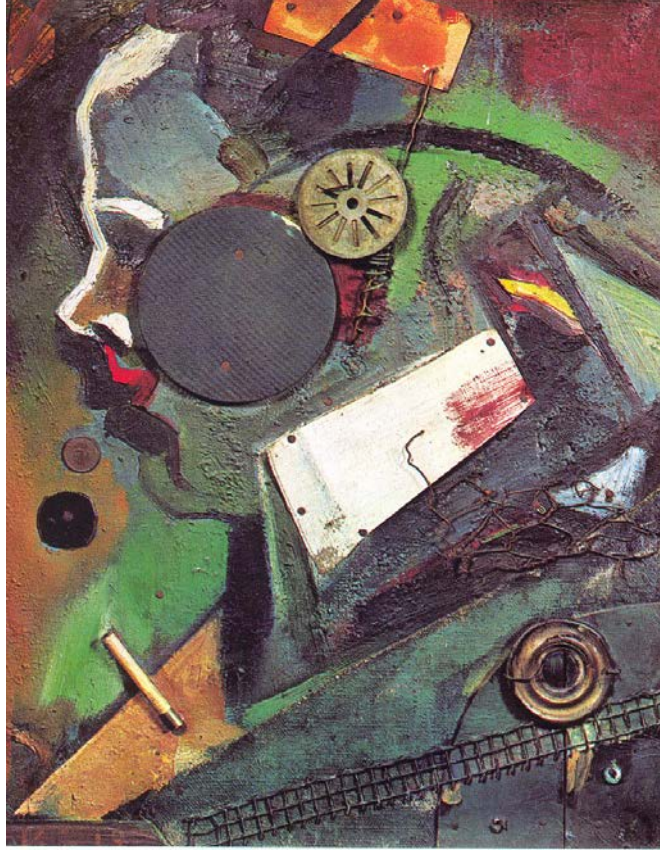
Pop Art; ilk olarak İngiltere-Londra'da, hemen kısa bir süre sonrasında da ABD-New York'ta olmak üzere iki kez keşfedilmiştir.

Bunun oluşum nedenlerine bakacak olursak etki unsuru iki önemli sanatçıya rastlıyoruz. 1941 yılında, II.Dünya Savaşı'nın ortasında Alman ressam Kurt Schwitters kaçarak İngiltere'ye yerleşmiştir. Schwitters özellikle 1952-55 yılları arasında, ta ki ölümüne kadar, çalışmalarına burada devam etmiştir. Bağımsız Grup'tan R.Hamilton'ın çalışmalarına bakarak önemli bir etkilenme yaşandığını tespit edebiliriz. (Resim 3.1)

---

<sup>58</sup> Jean Baudrillard, **Tüketim Toplumu**, Türkçesi: Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997, s.135-136.

<sup>59</sup> Selçuk Mülayim, **Sanata Giriş**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, İkinci Basım 1994, s.139.



Resim 3.1 Kurt Schwitters, Merzbild 1 A, 1919<sup>60</sup>

Daha I. Dünya Savaşı esnasında, 1915'te, Marcel Duchamp çoktan ABD'ye gelmiş ve New York'a yerleşmişti. O'nun yapıtları Amerikalı Pop-Hareket'in temel taşlarını oluşturmuştur.

Schwitters, sanatsal yaklaşım açısını savunup resimsel kurallar yolunda çalışmalarına devam ederken Duchamp Anti-Sanat'ı savunuyordu. Böylece iki büyük duayen, Pop-Art'ın iki karşıt kutbunu da oluşturmuşlardı.<sup>61</sup>

<sup>60</sup> Tilman Osterwold, **A.g.k.**, s.148.

<sup>61</sup> D. Honisch- J.C. Jensen- **Amerikanische Kunst von 1945 bis heute**, Köln, Dumont Buchverlag, 1976, s.37.

### 3.1.1 – İngiltere’de Pop Art

1950’lerin başlarında İngiliz sanat ve aydın kesimi, yeni teknolojik gelişmeler, medya çevresi, sosyal değişimde yaşanan Amerikalılaşmanın farkına vardılar.

Bu kültürel değişimin ilk adımı, İngiliz sanatçıların Çağdaş Sanatlar Enstitüsü’nde (Institute of Contemporary Arts) bir araya gelip kendilerine Bağımsız Grup adını vererek sanatın toplum içindeki yerini vurgulamaya başlamasıyla ortaya çıktı. Grup üyeleri arasında endüstri ürünleri tasarımcısı Richard Hamilton, fotoğraf sanatçısı Nigel Henderson, tekstil tasarımcısı Eduardo Paolozzi, heykeltıraş William Turnbull, mimar Theo Crosby yer almaktaydı. 1956 yılına Londra-Whitechapel Sanat Galerisi’nde açılan Bu Yarındır sergisi, Richard Hamilton’ın Günümüz evlerini bu kadar farklı ve bu kadar baştan çıkarıcı yapan nedir? (Just what is that makes today’s homes so different, so appealing?) başlıklı popüler kültür envanteri niteliği taşıyan resmi, Londra’da Pop Art’ın ilk ürünü niteliğindedir. (Resim 3.2)

İngiliz Pop Art’ın ilk evresi (1953-56) teknoloji ile içli dışlı ve figüratiftir. İkinci evresi ise soyut yaklaşımlar göstermiştir. Pop Art’çılar endüstri toplumunun yarattığı kültürü benimsiyor, bunun çeşitli yönlerini yapıtlarına sokmaya çalışıyordu.



Resim 3.2 Richard Hamilton, "Just what is that makes today's homes so different, so appealing?", 1956.<sup>62</sup>

<sup>62</sup> Tilman Osterwold, **A.g.k.**, s.148.



İkinci dönem sanatçıları, kitle iletişim araçlarının etkisi ile dünyayı farklı algılamaya başladığımızdan hareketle, izleyiciye ulaşmanın yolunu bu araçların dilini ve söylemini kullanarak gerçekleştiriyordu.

Üçüncü evre ise 1961'de Genç Çağdaşlar sergisiyle başlamıştır. Çevre olarak şehir resimlere girmeye başlamıştır. Peter Blake ve R.B. Kitaj, bu kuşağı önemli ölçüde etkilemiştir. Kitaj, tuval içindeki ile dışında ki arasında bir bağlantı kurmaya çalışarak; bitmemiş resim anlayışına yöneliyordu. Peter Blake 1967'de popüler kültürün en uzun ömürlü ikonalarından birini yarattı. İngiliz müzik grubu Beatles 'in Sergeant Pepper'in albüm kapağını yaptı.<sup>63</sup> (Resim 3.3)



Resim 3.3 Peter Blake, "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band", 1967.<sup>64</sup>

<sup>63</sup> A.g.k. , s.63-81.

<sup>64</sup> Philippe Garner, A.g.k., s.71.

### 3.1.2 – ABD’de Pop Art

Pop hareketi New York’ta 1950’li yılların sonlarında kendini göstermeye başlamış, 1960’ların başında ise zirveye oturmuştur. İngiltere’den farklı olarak, ABD.’de Pop-Art gerçek bir anti-sanat olarak kendini ortaya koyuyor. İngiliz Pop-Art’ın da estetik resimsel kaygıları kolayca izlerken, Amerikalı sanatçılar hiçbir kural tanımamışlardır. Tamamen gündelik hayattan seçtikleri nesne ve bireylerin imajları üzerine çalışmışlardır.

Yalnız Robert Rauschenberg ve Jasper Johns; resimsel renk, ışık, kompozisyon gibi değerlere daha bağlı çalıştıkları için diğerlerinden ayrılırlar. Soyut Ekspresyonizm ve Dada Hareketinden etkilenmişlerdir.

Amerikan Pop-Art ilk başlarda anlaşılmamış, çok büyük tepkilerle karşılaşmıştır. Venedik Plastik Sanatlar Sergisi’nde yer alan Rauschenberg’in kolaj yapıtı dünya çapında ödül alınca; sanat çevrelerince tepki görmüş, medya tarafından skandal olarak adlandırılmıştır.

Op-Art, Kinetik Art, Bauhaus, Stijl, Konstrüktüvizm akımlarından deneylerinde temel düşünce olarak yararlanmışlardır.

Yanı sıra Pop Art, toplumsal ve sanatsal statüde protesto yönünden Dada ve Sürrealizm akımları ile de ilişkilidir. Bu sebepten Neo-Dadaistler yani Yeni Dadacılar da denir. Yeni Dadacılar, Dada akımının yaptığını daha farklılaştırarak ortaya koymuşlardır.<sup>65</sup>

---

<sup>65</sup> Tilman Osterwold, **A.g.k.**, s.83-112.

## 3.2 - Önemli Sanatçılar

### 3.2.1- Robert Rauschenberg

Pop Art'ın en önde gelen sanatçılarından biri olan Rauschenberg, birleşik resim (combine painting) adını verdiği kolajlar yapmaya başlar. Çarşaf ve yorganına boya döküp duvara astığı yatağı bunun en çarpıcı örneği olur. Resimle yaşamı bir bütün olarak tanımlayan Rauschenberg birleşik resimlerinde, konu ile ilgisiz içi saman dolu bir tavuk ya da bir keçi gibi objeler eklemiştir. Buradaki amacı, resimde bir anlam aranmaması gerektiğidir.<sup>66</sup> (Resim 3.4)



Resim 3.4 Robert Rauschenberg, Canyon, 1959.<sup>67</sup>

<sup>66</sup> A.g.k. , s.144-156.

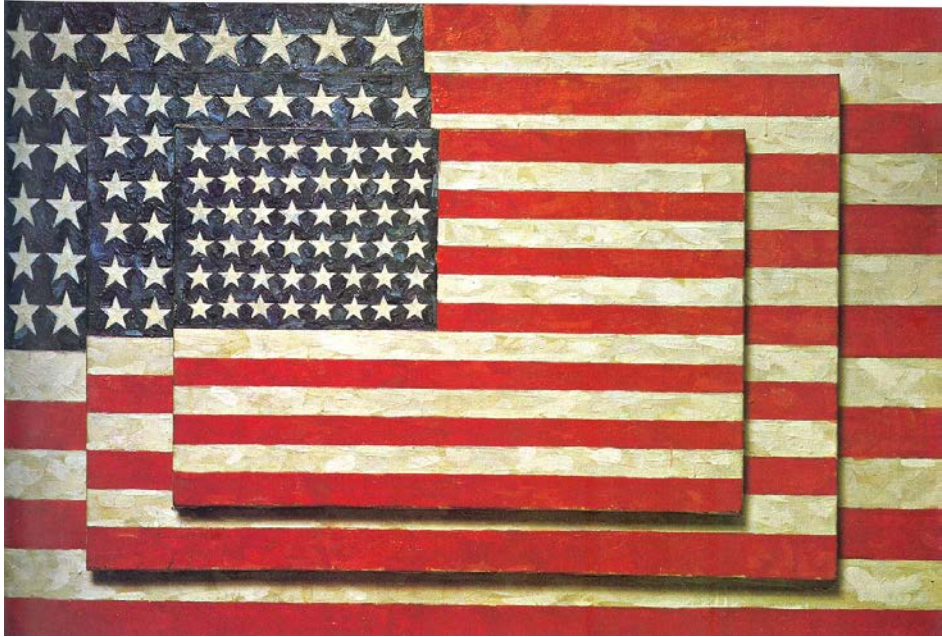
<sup>67</sup> A.g.k. , s.149.



### 3.2.2- Jasper Johns

Sanatçı, New York' lu Pop Art'çılar için önemli bir çıkış noktası olmuştur. Duchamp hazır-yapıtı sanat haline getirmişti; Johns bir adım daha ileri gidip nesneyi resim haline getirdi. Saf resim alanını ihlal etti. Amacı yapıtlarında çok anlamlılığı yakalamaktı.

Sürekli yeniden ele aldığı konuların başında bayraklar, sayılar, nişan tahtaları ve haritalar gelir. Bu bir bayrak mı, resim mi? sorusunun yanıtının olmadığı - yanıtının öneminin olmadığı- anlaşılması, Pop Art'ın yolunu açtı. Hamilton Londra 'da Bugünün Evlerini.. yaptığı sırada Johns' ta New York'ta ABD bayrağı resimleri yapıyordu.<sup>68</sup> (Resim 3.5)



Resim 3.5 Jasper Johns, Three Flags, 1958.<sup>69</sup>

<sup>68</sup> Riva Castleman, **Jasper Johns die Druckgraphik**, Schirmer-Mosel, München, 1986, s.9-31.

<sup>69</sup> Tilman Osterwold, **A.g.k.**, s.159.

### 3.2.3- Roy Lichtenstein

Çizgi roman karelerinin kazandırılması Roy Lichtenstein sayesinde olur. Aslında Lichtenstein bir çizgi roman çizeri değildi, yaptığı şey geniş açı klişeler çizmekti: Aşk acısıyla ağlayan kadınlar, bir tartışmanın ortasındaki çiftler, alevler içindeki uçaklardan atlayan pilotlar... Bu klişeleri, ses efektleriyle ve konuşma balonlarıyla da süsleyerek öncesi ve sonrası olan gerçek çizgi roman kareleri yaratıyordu.

Bütün diğer pop Artçılar gibi, kopyanın kopyasının kopyasını yapan Roy Lichtenstein, Pop Art'ı gayet güzel özetliyor: "Şehirde bir ağacın önüne oturamam, çünkü şehirlerde hiç ağaç yok. Ve bir ağacı düşündüğümde, ağacın medya (filmler, fotoğraflar, reklâmlar vs) tarafından yapılan taklididir aslında aklıma gelen. Ben nesnenin kendisinden çok, taklidini algıladım." <sup>70</sup> (Resim 3.6)



Resim 3.6 Roy Lichtenstein, Eddie Diptych, 1962. <sup>71</sup>

<sup>70</sup> A.g.k. , s.182-192.

<sup>71</sup> A.g.k. , s.45.

### 3.2.4- Andy Warhol

Warhol'un da Lichtenstein ile benzer yönleri vardır. Çizgi romanı daha resimsel bir üslupla ele alır, böylece Lichtenstein'in yakaladığı sert hatları biraz daha yumuşatmış olur. New York'ta kurduğu ve fabrika (Factory) adını verdiği atölyesinde sade yaratıcılığın sınırlarını aşıp türlü yeniliklere imza atar. Parlak renklerle adeta badana yapılmış Marilyn Monroe, Elvis Presley, Elizabeth Taylor portreleri büyük dalgalandırma yaratır, Lou Reed'in adıyla anılan Rock grubu Velvet Underground'un ilk albümlerinin kapaklarını tasarlar, Coca Cola şişelerini, Campbell's çorbalarının ve Heinz ketçaplarının kutularını boyar.(Resim 3.7)

Tüketim Toplumu olarak bilinen kavram, Warhol için tükenmek bilmeyen bir esin kaynağıdır. Gündelik hayata dair önem taşıyan ya da taşımayan her şey Warhol için konu olabiliyordu. Sıradan bir nesneyi, sonsuz sayı da çoğaltarak yüceltmiş, popüler bir kişiliği de sonsuz kez çoğaltarak sıradanlaştırmıştır.<sup>72</sup>



Resim 3.7 Andy Warhol ,Campbell's Soup Can I, 1968.<sup>73</sup>

<sup>72</sup> Frayda Feldman- Jörg Schellman, **Andy Warhol Prints**, Catalogue Raisonné Second Edition, 1989, Munich, s.2-16.

<sup>73</sup> Tilman Osterwold, **A.g.k.** , s.166.

## 4 – 1960'lı Yıllarda Tasarım

### 4.1- Tasarımın Tanımı

1970'li yıllarda Türkçe'ye tasarım olarak adapte edilmiş bu sözcük tüm batı dillerinde dizayn olarak kullanılmaktadır. "Dizayn (design) sözcüğü, Latince biçim vermek, temsil etmek demek olan designare sözcüğünden gelir."<sup>74</sup> Başka bir deyişle tasarımı tarif etmek gerekirse ; "Dizayn, bir sorunun çözümü için bir plan, bir ide'dir."<sup>75</sup> Bu durumda tasarımda ilk önce fikir gelir, fikrin biçim kazanmasıyla da nesne ortaya çıkar. Günümüz yaşamı insan hayatında yeme-içme, barınma, giyim, iletişim ve ulaşım gibi temel gereksinimler oluşturmuştur. Bu durum yeni tasarım modelleri geliştirmiş, teknik ve bilim ile birleşerek makine ve endüstriye dönüşmüştür. Endüstriyel üretim olanakları ile daha kısa sürede daha geniş kitlelere ulaşmayı hedefleyen üreticiler ile toplum arasında kurulacak bağ, Endüstriyel Ürün Tasarımı'na önem kazandırmıştır. <sup>76</sup>

### 4.2 - Endüstriyel Ürün Tasarımı

Endüstriyel üretimin ilk yıllarında, gereksinimleri karşılama, kullanılabilir olma, en önemli ve tek özellikti. Zamanla değişen ve gelişen toplum ihtiyaçları ve artan rekabet kullanıcı kitle ile ürün arasında duygusal bir bağ kurma ihtiyacı doğurdu.

---

<sup>74</sup> İsmail Tunalı, **Tasarım Felsefesine Giriş**, İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 2002, s.12.

<sup>75</sup> Aktaran: A.g.k., s:12.

<sup>76</sup> A.g.k., s.12-18.

Burada devreye estetik bakış açısı dahil oldu. İşlevselliğin dışında nesnenin formel, yüzeysel ve renksel özellikleri önem kazanmıştı.

Bu konuda verilebilecek en iyi örnek Almanya'da kurulan *Bauhaus* olacaktır. 1900 'lerin başında kurulmuş olan bu okulun iki temel amacı vardı; sanatı tüm akımlardan farklı olarak yeniden yorumlama ve bunları daha çok kitlelere ulaşılabilecek şekilde ucuza mal edip satmak. Kısaca sanatsal tasarımları kitlelere ulaştırmak olarak ta açıklayabiliriz. Bauhaus'un temel düşüncesi; ana geometrik formlardan yola çıkarak süsten uzak, sade ve öze dönük ürünler tasarlamaktır. Hangi malzemenin nerede uygulanacağı, malzeme-işgücü vb. rasyonel kullanım, en düşük masrafla zahmette en yüksek performansı elde etmek, en düşük gider ve tasarımın duygusal yönden beslenmesi- estetik değer kazanımı bu okulun temel amacıydı. Bu kaideler II. Dünya Savaşı sonrası üretiminde de önem taşımıştır.<sup>77</sup>

#### **4.2.1 - 1960'lı Yıllarda Ürün Tasarımı**

1950'li yıllar savaş yorgunu dünyanın yaralarını sarması ile geçerken, Amerika'nın savaşta zarar gören ülkelerin ekonomilerine yardım amacıyla yaptığı finansal yardımlar, dünyada bir tüketim toplumu yaratmıştır. Bunun endüstriyel tasarıma yansması; Çağdaş Hareket (Modern Movement) yıllarının şekil, fonksiyonu izler mantığının tasarım, satışları izler olarak değişmesi olmuştur. Avrupa'da üreticiler iyi tasarımın daha fazla ürün sattığını fark ettiklerinde tasarım danışmanlığı firmaları kurulmaya başlamıştır.

---

<sup>77</sup> Jonathan M. Woodham, **Twentieth-Century Design**, New York, Oxford University Press, 1997, s.38-49.

Endüstriyel tasarımcının yeni rolü yalnızca estetikle değil, insan ergonomisi ve piyasa koşullarıyla da ilgilenmek haline gelmiştir. Tasarımlarda fiberglas, naylon gibi yeni materyaller kullanılmaya başlanmıştır. İskandinav tasarımları başta Amerika olmak üzere tüm dünyada popüler olmuştur. Bu tasarımlar şık, kullanışlı, doğal renklerde ve konforluymuştu.

1960'larda hızla yayılan gençlik hareketi pop kültürünün gittikçe yayılmasına ve çok geçmeden endüstriyel tasarımı da etkisi altına almasına neden oldu. Pop "Modern Movement"a karşı bir tepki hareketi olarak Londra'da ortaya çıkmıştır. Tasarımın evrensel olması gerekmediğini savunmuş, tersine gittikçe yayılan bireyselliğe uygun olarak tüketici ihtiyaç ve isteklerine hizmet etmesini öngörmüştür. Ayrıca bu yıllarda çevreye saygılı tasarımlar da popüler olanlar arasında olmuştur.<sup>78</sup>

### 4.3 - 1960'lı Yıllarda Giyim Tasarımı

Avrupa'da 1947 yılında Dior, Yeni Bakış (New Look) koleksiyonu, devamında 1950'li yıllar ile beraber yeniden kadınsı giyim tarzını ön plana çıkartmaktaydı.<sup>79</sup> Bu dönemde artık tasarımcılar birer imza haline geliyordu. Artık tüketim toplumunun kuralları çalışmaya başlamıştı. ABD dünya ekonomisinin yönünü tayin etmeye başlıyordu. 1850'lerde doğan Levi Strauss'un kot pantolonları 1955 yılından itibaren gençlerin ilgi odağı olmaya başlamıştı.<sup>80</sup> (Resim 4.1)

---

<sup>78</sup> Angelika Jahr-Dr. Kurt Gustmann, **Top Design des 20. Jahrhunderts**, Köln, Naumann&Göbel, 1999, s.82-89.

<sup>79</sup> John Peacock, **the 1960s**, London, Thames&Hudson, 2003, s.7.

<sup>80</sup> Harriet Worsley, **Decades Of Fashion**, Germany, Könemann, 2004, s.456.





Resim 4.1 Hem kadın hem de erkek için kot pantolon ve beysbol ceketli genç kızlar<sup>81</sup>

Kadın erkeğin karşısında yeni dünyanın imgelerini bedenine taşıyarak çıkıyordu. Savaş sonrasının moral kazanma isteği ile beraberinde zarafet ve ihtişamı getiriyordu. Abartılı kabarık etekler içinde ince ve parlıtlı silüetler dikkat çekmekteydi. Yine de sayıca artan genç nüfusun isteklerini karşılamakta yeterli değildi. "60'lı yıllarda yaşanan kültürel değişimin giyim konusunda getirdiği en önemli katkı, resmiyetten uzak giyimdi. Kadınlar açısından bu giyim, tarihsel feminist hareketin kadın vücudunun hareketlerini kısıtlayıcı her çeşit giysinin atılmasında ısrar eden tavrının devamıydı. Birçok kadın sutyen takmayı bırakmıştı. Otuzlu, kırklı yılların neredeyse üniforması haline gelen kısıtlayıcı "korse" kullananların sayısı çok azalmıştı. Genç kadın ve erkekler neredeyse aynı şeyleri giyiyorlar, blucin pantolonlar ve ordunun dağıttığı üniformalar içinde

<sup>81</sup> A.g.k., s.456.



dolaşıyorlardı. Erkekler kravat takmayı bırakmışlardı. Her yaşta kadın daha sık pantolon giyerek sanki Amelia Bloomer'ın\* anısına saygı gösteriyorlardı."<sup>82</sup> Carnaby Caddesi'nin modaya bakışı, Andy Warhol'un Pop Art çalışmaları, Peter Max'in Op Art desenleri ve televizyonun Uzay Yolu (Star Trek) dizisi 1960'lı yılların giyim tarzının da belirleyicisi olmuştur. <sup>83</sup>

#### 4.3.1 – Form

1960-64 arası dönemde hala 50'li yılların etkisi devam etmektedir. Muhafazakar, hanım hanımcık bir görüntü genele egemendir. Etek boyları diz hizasında veya altındadır. Eldiven gece kıyafetleri ve özel toplantılarda vazgeçilmez bir aksesuardır. İç etek ve korse muhakkak kullanılmaktadır.

Günlük Giyimde; kabarık sallanan elbiseler, pilili ve kalem etekler tamamen 50'lerin çizgisinde devam etmektedir. Kadınlar güncel yaşamlarının her anında bu tarz elbise veya etek giymekteydiler. Pantolonlar sadece sportif aktiviteler için kullanılmaktaydı. Ama asla okulda giymezlerdi. Bele kadar önden düğmeli gömlek-elbiseler bir dönem tüm Amerikalı bayanlar tarafından tercih edilmiştir. Beli kemerli bu elbiselerde etek boyu biraz kısaldı. (Resim 4.2)

---

\* Amelia Bloomer; 1847 yılında New York eyaletinin küçük bir kasabasında posta ofisinde çalışmaktaydı ve çalışırken hareket kabiliyetini arttırmak için dizden büzgülü bol bir pantolon-etek geliştirmişti. Böylece o dönemde bloomers modası başlamıştı.

<sup>82</sup> Howard Zinn, **A.g.k.**, s.567.

<sup>83</sup> Carol Mongro, **The Fabric of Change by "Mutations/Mode1960-2000"**, <http://parisvoice.com/00/may/html/feature/style.cfm>, 23.05.05



Resim 4.2 İki parçalı baskılı kumaştan günlük elbise.<sup>84</sup>

Dar kesim etek-cekete takımlar 1960'lı yılların ABD'sinde tüm bayanların dolaplarında bulunmaktaydı.(Resim 4.3)

<sup>84</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.448.



Resim 4.3 Wallis'ten Twid Takım, 1964.<sup>85</sup>

1960'lı yılların ikinci yarısında artık genç kuşak diğer tüm sosyal, kültürel ve siyasal konularda olduğu gibi giyimde de etkisini göstermeye başlamıştır.

Bu yeni akımın temelini, genç ve çalışan kesimin sokak tarzı oluşturmuştur. (Resim 4.4)

---

<sup>85</sup> A.g.k., s.507.





Resim 4.4 1960'lı yılların televizyonun önemli moda programı Ready Steady Go için modellerinden birinin tanıttığı mini elbise.<sup>86</sup>

Genç, enerjik, idealist, fütürist, romantik ve aynı zamanda umut dolu bakış açıları bedenleri vasıtasıyla dış görünüşlerine yansımıştır. Giyimdeki bu devrim öncüleri; Mary Quant, Ossie Clark ve Barbara Hulanicki (Biba) gibi tasarımcılar tarafından Londra'nın King's Road, Carnaby Street, Abingdon Road' daki butiklerinde doğmuştur. Süratle Pasifik Okyanusu 'nu aşmış, ABD.'de başta New York ve Los Angeles olmak üzere tüm gençliği sarmıştır.<sup>87</sup> (Resim 4.5)

<sup>86</sup> A.g.k., s.524.

<sup>87</sup> Melissa Leventon, **Artwear Fashion And Anti-Fashion**, London, Thames&Hudson, 2005, s.28.



Resim 4.5 Mini eteğin yaratıcısı Mary Quant, üzerinde tasarımlarından biri ile, 1966.<sup>88</sup>

---

<sup>88</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.525.





Resim 4.6 Model Hazel, Londra caddelerinde yapılan moda çekimlerinde Ossie Clark imzalı mini elbise ile objektiflere poz verirken, 1973. <sup>89</sup>

Artık rengarenk mini etek ve elbiseler kendinden emin, cesur modern kadının simgesi olmuştu. Boylarınınsa daha ne kadar kısalabileceği merak konusu olmuştu. <sup>90</sup> (Resim 4.6)

---

<sup>89</sup> A.g.k., s.578.

<sup>90</sup> A.g.k., s.490.

Yine bu dönemde çizgili mini elbiselerde sıkça kullanılmıştır. Dar veya geniş değişen raporlarda yatay harekette çizgiler; bazen dokuma bir kumaş üzerine baskı tekniği ile, bazende triko ve örme kalitelere, ama her zaman canlı renklere olmak suretiyle kullanılıyor.(Resim 4.7)



Resim 4.7 çizgili mini elbise.<sup>91</sup>

---

<sup>91</sup> A.g.k.,s.567.



Siyah ve beyaz geometrik formlardan oluşan Op-art desenli kumaşlar, özellikle Ossie Clark ve Pierre Cardin gibi önemli tasarımcılar tarafından modellerinde kullanılmıştır.<sup>92</sup> (Resim 4.8)



Resim 4.8 Op-Art mini elbise.<sup>93</sup>

---

<sup>92</sup> A.g.k.,s.526-529.

<sup>93</sup> A.g.k.,s.527.



Resim 4.9 Metal pantolon-bluz takım, Paco Rabanne, 1969.<sup>94</sup>

1960'lı yılların ortasına gelindiğinde; bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sonucu yapılan Uzay Yolculuğu ve Ay'da Yürüyüş güncel yaşama dahil olmuştu. Bu konuda filmler çevrilmiş, iç mekanlar ve ürünler Uzay Çağı konsepti altında tasarlanmıştı. (Resim 4.9)

Elbette giyimde bu konudan etkilenmişti. Beyaz ve Gümüş renkler giyimde "Uzay Çağı"nın simgesi olmuş, yeni polyester kumaşlar ile birleşerek tasarımcıların ellerinden bedenlere taşınmışlardır.<sup>95</sup> (Resim 4.10)

<sup>94</sup> Philippe Garner, **A.g.k.**, s.104.

<sup>95</sup> **A.g.k.**, s.98.



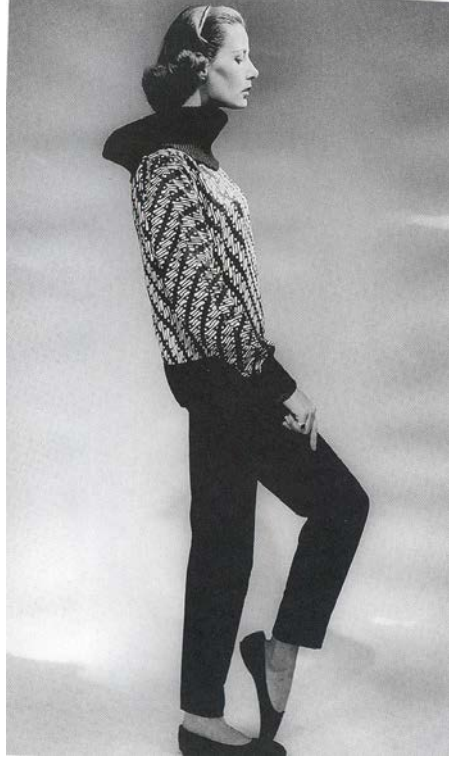


Resim 4.10 Metal elbise, Paco Rabanne, 1969.<sup>96</sup>

---

<sup>96</sup> A.g.k., s.105.

Kadınlar arasında hızla yayılan pantolon, çalışan ve hareket özgürlüğüne düşkünlüğün en güzel örneği olmuştur. 1960'lı yılların sonlarında dar kesimli yüksek belli geniş kemerli pantolonlar düz veya baskılı, ama canlı renklerde bayanların vücutlarını sarmaktaydı. (Resim 4.11)



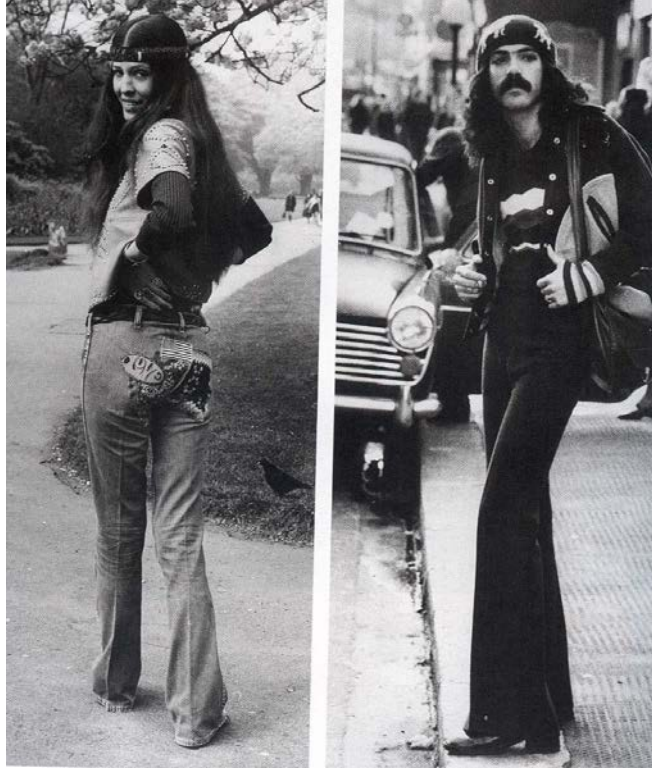
Resim 4.11 Dar kesim pantolon.<sup>97</sup>

Dar kesimli bu pantolonlar denim yahut pamuklu baskılı kumaşlardan yapılıyordu. Geniş metal tokalı kemerler ile beraber kullanılıyordu. Aynı zamanda bir başka yenilikte örme kumaşlardan atletlerdi. Pamuklu kalitede bu atletler günlük hayatta rahat kullanım sağlıyorlardı.

Düşük belli pantolonlarda 60'lara imzasını atmışlardı. Çiçek Çocukları kuşağının vazgeçilmezlerinden biri halini alan bu pantolonlar geniş paçalı çarpıcı desenlerle bezeli kumaşlardan hazırlanmaktaydılar.

---

<sup>97</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.446.



Resim 4.12 Hippiler, 1969.<sup>98</sup>

Vietnam Savaşı beraberinde toplumsal bir tepkiyi doğurmuş, savaşın anlamsızlığı vurgulanan protestolar yaşanmıştı. Protestocu gençlik “savaşma, seviş” sloganları ile aynı zamanda özgürlükçü savunularda bulunan bir kitleydi. Cinsel özgürlüğü savunan bu gençler giyim anlayışı açısından bazı ilkleri de beraberlerinde getirmişlerdi. Kadınlar ve erkekler birbirlerinin giysilerini taklit etmeye başlamış, kadınlar pantolon giyip sütyenleri terk ederken, erkekler saçlarını uzatıp örmeye başlamış kadınlara has çiçekli emprimelerden gömlekler giymeye kendilerine de Çiçek Çocukları demeye başlamışlardı.(Resim 4.12)

Başlangıçta iyi bir amaçla yola çıkmış olmalarına rağmen, ne yazık ki uyuşturucu kullanımları sebebi ile önemli bir sonuca ulaşamamışlardır. Renkli ve farklı giyim stilleri ise moda da yerini almıştır.

<sup>98</sup> A.g.k., s.604.





Resim 4.13 Bikini <sup>99</sup>

Yüzme Kiyafetleri; günümüze baktığımızda gayet tabii gelebilecek mayo ve bikiniler,1960'lı yıllara kadar bayanlar arasında nadiren kullanılmakta ve bugün ki formuna kıyasla oldukça kapalı kalmaktaydılar.

Zira o yıllarda kadınlar muhafazakar davranmak durumunda olup, çıplak tenin fazlaca görünmesi hoş karşılanmamaktaydı.

Yeni genç ve özgür moda akımı, mini etekle beraberinde o dönem için cesur denebilecek bikinileri de güncel yaşama dahil etmiştir. (Resim 4.13)

---

<sup>99</sup> A.g.k., s.536.

### 5.3.2 – Renk Ve Desen

Altmışlı yılların idealist, özgür hareketleri insanların hayatlarını renklendirmiş, bu çok renklilikten kumaşlarda etkilenmişti. Parlak renklerde desenler, keskin hatlı baskılar insan bedenlerini sarmaktaydı. Kontrast renklerde, büyük-küçük ilişkisinden yararlanılarak kompozisyonlar oluşturulmaktaydı. Desenlerde geometrik formlar sıkça kullanılmaktaydı.



Resim 4.14 Parlak Renkli Pop-Art Stili Tasarım <sup>100</sup>

Bu renkli Pop-Art tarzı dokuma kumaşta, tasarım içeriği üst üste binmiş ve deforme edilmiş eşmerkezli daireler kullanılarak oluşturulmuş kompozisyonda dinamik renkler yarı-transparent şifon üzerine adapte edilmiştir. Dokumanın çevresinde dar oranj bordürden çerçeve içine büyük-küçük, açık-koyu etkileri ile yanılısma oluşturulmuştur. Böylece minimal bir etki sağlanmıştır.(Resim 4.14)

<sup>100</sup> <http://www.sixties-squares.co.uk.htm> , 20.07.05



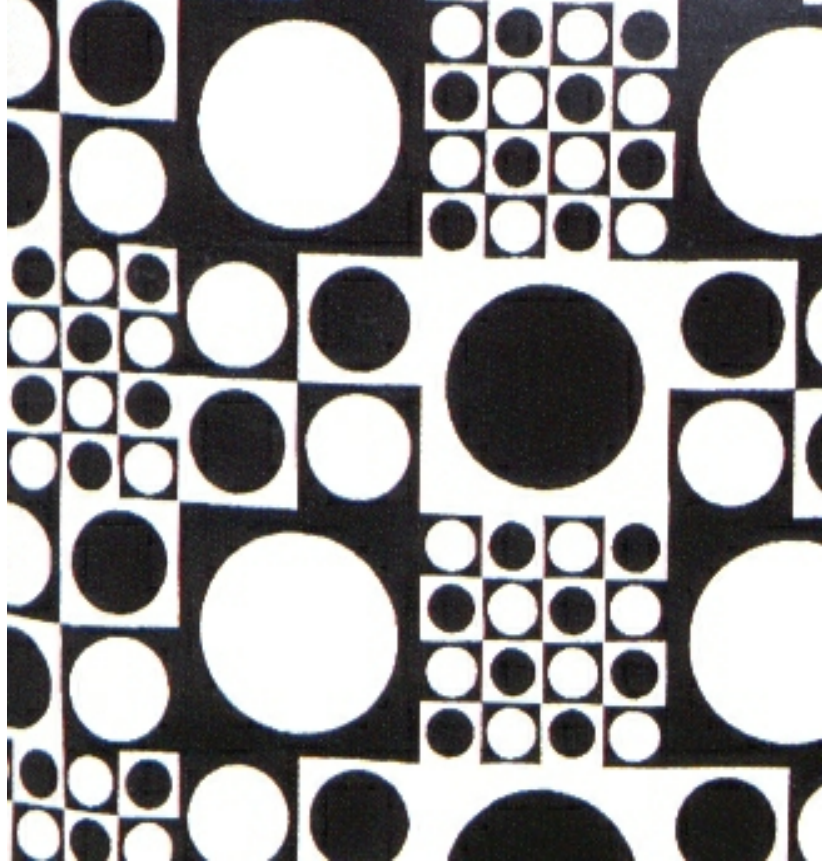


Resim 4.15 Geometrik Pop-Art Stili Tasarım. <sup>101</sup>

Bu yarı-transparan naylon şifon karışımı dokuma üzerine baskı tasarımı ; kırmızı – sarı – siyah ve beyaz renklerde geometrik formları ile Pop-Art 'a referans vermektedir. (Resim 4.15)

---

<sup>101</sup> <http://www.sixties-squares.co.uk.htm> , 20.07.05



Resim 4.16 Verner Panton'dan Op –Art Baskı <sup>102</sup>

Siyah – beyaz daire ve karelerden oluşan bu düzenleme boyut ve renk zıtlıklarından yararlanan klasik Op-Art çalışmadır. (Resim 4.16)

---

<sup>102</sup> <http://www.sixties-squares.co.uk.htm> , 20.07.05



Resim 4.17 Pop-Art Baskılı gömlek<sup>103</sup>

Warner Kumaşçılık için Sue Thatcher'ın Ayda Yürüyüş İsimli Baskı Tasarımı, dönemin ikonalarını günlük yaşama taşıyan Pop-Art akımı için tekstil alanında kullanılabilecek direkt bir örnektir. (Resim 4.17)

---

<sup>103</sup> <http://www.sixtiescity.velnet.com/Fash2/Images/stuff2068.jpg>, 09.09.2005.

Mr.Freedom'un King's Road'da tasarladığı İngiliz Kahvaltısı (British Breakfast) isimli renkli baskılı çalışma; sahanda yumurta, patates, sosıs ve portakal desenleri ile günlük hayatta tipik bir İngiliz usulü kahvaltısı, sofradan üzerimize taşımıştır. Bu anlatım tarzı ile Pop-Art Baskı Tasarımlarından biri olarak bu çalışmayı da örneklendirebiliriz. (Resim 4.18)



Resim 4.18 Pop-Art Baskı<sup>104</sup>

<sup>104</sup> <http://www.sixtiescity.velnet.com/Fash2/Images/stuff2069.jpg>, 09.09.2005.





Resim 4.19 Emilio Pucci, Pembe İpek Saten Jorjet Üzerine Maske Motifleri. <sup>105</sup>

Emilio Pucci ,yine bu dönemde kendi ismi ile tanınan renkli geometrik ve soyut biçimler ile kompoze ettiği emprime desenleri ile 60' lardan günümüze değin alanında bir çığır açmıştır. (Resim 4.19)

<sup>105</sup> The Kyoto Costume Institute, **A.g.k.**, s.592-593.

### 4.3.3– Doku

1960'lı yılların başlarında, artık giysilerin büyük bir kısmında sentetik karışımli dokumalar kullanılmaya başlanmıştı. 1938 yılında petro-kimya laboratuvarlarında polyamide, polyester, kloro-fiber, akrilikler ve elastik başarılı bir şekilde arılmıştı. Kadınlar, bir bakıma sentetik karışımli dokuma ürünlerin kullanımında öncülük etti. Kısa süre sonrasında da çamaşır makineleri evlerde ki yerlerini aldı. Polyamide çabucak kuruyordu ve buruşmuyordu. Bu özellikleri sayesinde de tercih ediliyordu.

Böylece Dokuma ve Giyim Endüstrisi' nde sentetik ve doğal elyaf karışımli dokumalar üretilmeye başlandı. İpek-polyamide, pamuk-polyester gibi.. Akrilik hayvan postu taklidi, PVC ve poliüretan deri görünümlü ve Lüreks polyester film altın veya gümüş yerine kullanılabilmekteydi. Dupont'un Quiana naylonu 1969 yılında Dior tarafından bir kokteyl elbisesinde kullanılınca büyük saygınlık kazanmıştı.

Yeni sentetik elyafların popülaritesi genel anlamda 1963 yılında başlamıştır. O zamana değin görülmemiş malzemelerden ayrıca aksesuarlar yapılmaktaydı. Büyük kısmı saydam, plastik veya pleksi-glass 'tan üretilmişti. Bunlara örnek verecek olursak; Charles Jourdan'ın pleksi sandaletlerini ve Paco Rabanne'nin yeşil tonlarında vinil platform ayakkabıları ile siyah-beyaz Op-Art yuvarlak küpelerini sayabiliriz.

ABD endüstrisi uzay çağı gibi fikirler ile yola çıkarak farklı malzemelerde giysi üretimine devam etti. Scott Kağıt Sanayi tek kullanımlık elbiseler, masa örtüleri, kağıt tabaklar, bardaklar ve peçeteler üretti. Devamında yeni ürünler geliştirildi

ve dokuma olmayan, viscon-polyester karışimli örme bikini ve mayo gibi yüzme giysileri üretilmeye başladı.

Hava yolları ile seyahatin gittikçe artması, bayanların iş hayatında etkin rol almaya başlaması, 1960'lı yıllarda İtalyan Örme Giyim Endüstrisi'nin gelişmesini sağladı. Bu sahada ki büyüme sonucu naylon ve dikişsiz çoraplar, yanı sıra ince iç çamaşırları üretilmeye başladı.<sup>106</sup> (Resim 4.20)



Resim 4.20 naylon çorap <sup>107</sup>

<sup>106</sup> Carol Mongo, **The Fabric of Change by "Mutations/Mode1960-2000"**, <http://parisvoice.com/00/may/html/feature/style.cfm>, 23.05.05

<sup>107</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.640.



#### 4.3.4 - 1960 'lı Yılların Önemli Giyim Tasarımcıları

##### 4.3.4.1 -Coco CHANEL.

Coco Chanel'in hikayesi çağdaş bir masalı anımsatmaktadır. Gabrielle Chanel on iki çocuklu bir ailenin kızıydı. Annesinin erken ölümü sebebiyle babası O'nu bir yetiştirme yurduna vermek zorunda kalmıştı. Eğitimi burada tamamladıktan sonra, bir moda evinde iş buldu. Coco ismini o dönemlerde kullanmaya başlamıştır.

İngiliz milyoner Boy Chapel ile yaptığı evlilik, tüm bakış açısını ve hayatının akışını değiştirir. Yeni dünyanın yeni görüntüsü içinde, kendine güvenen kadının simgesi olmuştur. Tasarladığı şık ve aynı zamanda rahat takımlar Paris Moda Dünyasında yeni bir sayfa açmıştır.<sup>108</sup> (Resim 4.21 ve 4.22)



Resim 4.21 Chanel Stili.<sup>109</sup>

<sup>108</sup> Uta Abendroth-Karin Beate Phillips-Christian Pixis-Bernd Polster(Hrsg.)-Volkard Steinbach, **Das Designbuch**, Bonn, Howard Buch Produktion, 1999, s.76.

<sup>109</sup> Franchois Boudot, **Chanel**, London, Thames&Hudson, 1996, s.79.



Resim 4.22 Gabrielle Chanel, Etek-cekete tüvit giysi tasarımları.<sup>110</sup>

<sup>110</sup> The Kyoto Costume Institute, **A.g.k.**, s.145.



#### 4.3.4.2 - Pierre CARDIN

Pierre Cardin, İtalya'da doğduktan kısa bir süre sonrasında ailesi Paris'e yerleşmiştir. İş hayatında Pierre Cardin, bir süre Courreges'la beraber çalıştıktan sonra artık kendi uzay çağı tarzının bilincindedir. Çemberli elbiseler, Asimetrik biçimler ve yakasız erkek ceketleri en önemli tasarımları arasında yer alır.<sup>111</sup> (Resim 4.23 ve 4.24)



Resim 4.23 Pierre Cardin tasarımı hostes üniformaları<sup>112</sup>

<sup>111</sup> <http://www.fiftiesweb.com/fashion/mod-fashion.htm>, 22.09.05

<sup>112</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.551.



Resim 4.24 Süit, Pierre Cardin, Paris, Sonbahar/Kış 1966 Koleksiyonu <sup>113</sup>

<sup>113</sup> The Kyoto Costume Institute, **A.g.k.**, s.153.

#### 4.3.4.3 - Andre COURREGES

Fransız tasarımcı André Courreges, 1961 yılında kendi moda evini kuruncaya kadar Balenciaga için çalışmıştır.

Courreges için mininin yaratıcısı da diyebiliriz. Ama kendisi yaratmış olduğu ay kızı görüntüsü ile tanınmaktadır. Kitle iletişim araçlarından etkilenecek koleksiyonlar hazırlamış; incecik şifon bluzlar, kesip çıkartma yöntemi ile bedenden bölümleri teşhir eden bölümler kreasyonlarında yer almıştır.

1964'de uzay çağı konusu etkisiyle diz üstü eteklerden, beyaz ve gümüş renklerde ve geometrik formlarda kıyafetlerden oluşan Ay Kızı Koleksiyonunu hazırlamış, yeni bir hareket başlatmıştır.

Sezonun etkili renkleri olarak beyaz ve gümüşü kabul ettirmiştir. Parlak beyaz PVC çizmeler ile koleksiyonunu tamamlamıştır. Bu yeni görünüm çabucak kabul görmüş, bir anda popüler olmuştur.

1964 yılında pantolon takımları koleksiyonlarında kullanmaya başlamış, modada bu akımın başlamasında önemli katkılarda bulunmuştur.<sup>114</sup> (Resim 4.25 ve 4.26)

---

<sup>114</sup> <http://www.geocities.com/FashionAvenue/Catwalk/1038/contents.htm>





Resim 4.25 Catherine Deneuve, Courrèges'in uzay tarzı tasarımı ile , 1965 <sup>115</sup>

---

<sup>115</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.** , s.512.





Resim 4.26 André Courreges, Mini Elbise Tasarımları, L'Officiel Eylül 1967.<sup>116</sup>

---

<sup>116</sup> The Kyoto Costume Institute, **A.g.k.**, s.146.

#### 4.3.4.4 - Christian DIOR.

Christian Dior gençlik yıllarında aslen mimari eğitim almak istemiş, fakat babasının arzusu üzerine Politik Bilimler Enstitüsü'ne girmişti. Yine de sanattan kopamamış, arkadaşı Jacques Bonhan ile 1927 yılında Paris'te bir sanat galerisi açmıştı. Dönemin önemli ressamlarından Pablo Picasso da dahil pek çok ressamın sergisine ev sahipliği yapmış, ama sanatın para kazandırmadığını da görmüştü. O yıllarda ki ekonomik kriz sebebi ile babası iflas edince, Dior'da galerisini kapatmak zorunda kalmıştır. Bu moda devinin tekstille tanışması ilk bu dönemlere rastlamaktadır. İşe şapkacılıkla başlar.



Resim 4.27 Dior tasarımı saten gece elbisesi. <sup>117</sup>

<sup>117</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.** , s.441.

II. Dünya Savaşının hemen ertesinde, 1947'de, masalsi kıyafetlerden oluşan koleksiyonunu sergiler. (Resim 4.27) Tüm dünyayı etkileyen bu yeni görünüş, ağdaş kadınsı giyim tarzını gündeme getirir. Christian Dior'a göre sürekli yenilik olmak zorundaydı. Bu sebeple yılda iki kez olmak üzere yeni koleksiyonlar tasarlayıp, bunları defileler ile sergilemeye başlar.<sup>118</sup>(Resim 4.28)



Resim 4.28 Dior tasarımı "New Look" elbise. <sup>119</sup>

<sup>118</sup> Uta Abendroth-Karin Beate Phillips-Christian Pixis-Bernd Polster(Hrsg.)-Volkard Steinbach, **A.g.k.**,s.96.

<sup>119</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**,s.415.

#### 4.3.4.5 - Hubert de GIVENCHY.

Givenchy, ailesi tarafından yeteneğinin keşfedilmesi ile 1945 yılında Paris'e giderek Jacques Fath Atölyesi'nde çizim derslerine başlamıştır. Sadece yedi yıl gibi kısa bir sürede 24 yaşındayken, kendi modaevini açmıştır. O zamana değin önemli moda tasarımcılarından Robert Piguet, Lucien Lelong ve Elsa Schiaparelli gibi isimlerin yanlarında çalışmıştır.

Audrey Hepburn 1954 tarihli filmi Sabrina için gardırobunu Givenchy'den hazırlayınca, bu onun büyük şöhretinin de başlangıcı olmuştur. Kombinasyonlarında oluşturduğu şık ve genç çizgi ile oyuncuya yeni bir görünüm, küçük detaylarla ince bir dişilik kazandırmıştır. (Resim 4.29)



Resim 4.29 Audrey Hepburn, "Funny Face" filminde bir sahne. Giysi Givenchy imzalı <sup>120</sup>

<sup>120</sup> A.g.k., s.475.



Jackie Kennedy, Marlene Dietrich ve Liz Taylor, yıllarca kendisinin önemli müşterileri arasında yer almışlardır.<sup>121</sup>(Resim 4.30)



Resim 4.30 Givenchy tasarımı elbise.<sup>122</sup>

---

<sup>121</sup> Uta Abendroth-Karin Beate Phillips-Christian Pixis-Bernd Polster(Hrsg.)-Volkard Steinbach, **A.g.k.**, s.116.

<sup>122</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.434.



#### 4.3.4.7- Yves SAINT LAURENT.

1957'de henüz 20 yaşındayken Dior modaevinin baştasarımcısı olmuştu. 1962'de kendi modaevini açtı. Bu yenilikçi ve parlak genç tasarımcı günümüze değin giyim tasarımına yön vermeye devam etmiştir.

Her zaman tasarımlarında sanattan ilham almış, 1965'de elbiselerini tasarlarken Mondrian'ın resimlerinden yararlanmıştır. (Resim 4.31)



Resim 4.31 Piet Mondrian'ın 1928 tarihli kırmızı,siyah,mavi ve sarı kompozisyonu ve YSL'in 1965Sonbahar/Kış Koleksiyonu için hazırlamış olduğu Mondrian Elbisesi. <sup>123</sup>

<sup>123</sup> The Kyoto Costume Institute, **A.g.k.**, s.150-151.

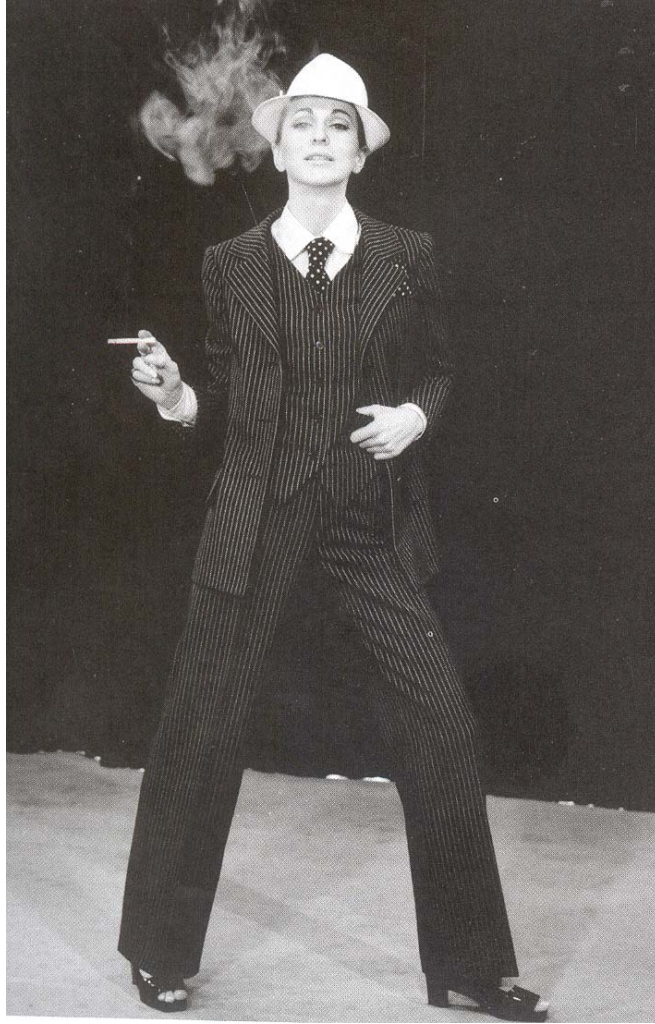
Bir yıl sonrasında Pop-Art akımından etkilenerek elbiselerini karikatür desenlerle süslemiştir. (Resim 4.32)



Resim 4.32 YSL, Pop Art Elbise Tasarımları.<sup>124</sup>

<sup>124</sup> Gerda Buxbaum, YSL, Minneapolis, USA Bolger Printing, 1998, s.75.

1966'da kendi mağazalar zinciri Rive Gauche açmış, kısa sürede genişleterek dünya çapında 160 şubeye ulaşmıştır. İlk kez bayanlar için maskülen giyim tarzında smokin ve pantolon takımlar yaratmıştır. Bu stil ilk olarak 1966'da bayanlar için smokinle başlamıştır. Saint Laurent'ın ifade ettiği üzere; giysiler protestonun bir biçimidir. Bu sözler onun tasarım anlayışını da en güzel biçimde özetlemektedir.<sup>125</sup> (Resim 4.33)



Resim 4.33 YSL, *Le Smoking*, çizgili takım elbise tasarımı,1967.<sup>126</sup>

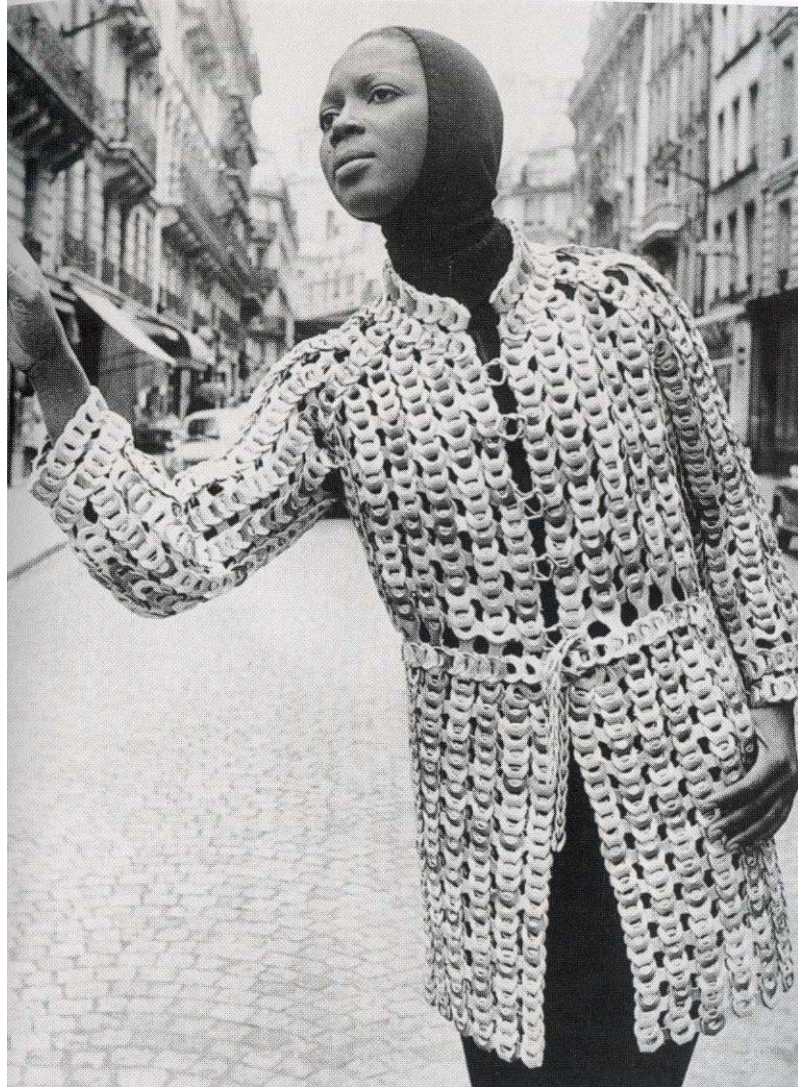
<sup>125</sup>Uta Abendroth-Karin Beate Phillips-Christian Pixis-Bernd Polster(Hrsg.)-Volkard Steinbach, **A.g.k.**,s.123.

<sup>126</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.628.



#### 4.3.4.8- Paco RABANNE

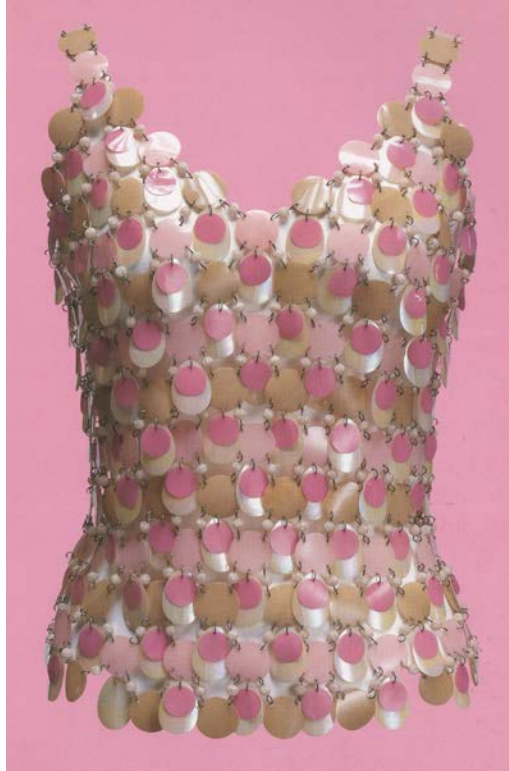
Plastik, metal zincirler, flüoresan deri, devekuşu tüyü, alüminyum, kağıt, plastik şişelerden yaptığı elbiselerle İspanyol asıllı Rabanne Dada'nın etkisinde yeni bir moda yaratmıştır. Paco Rabanne çlgın kreasyonlarıyla moda dünyasında bir isim oluşturmuştur. (Resim 4.34)



Resim 4.34 Paco Rabanne tasarımı,1973. <sup>127</sup>

<sup>127</sup> A.g.k., s.561.

İspanyol İç Savaşı'ndan kaçan ailesi ile Francisco Rabaneday Cuervo henüz beş yaşındayken Fransa'ya yerleşirler. 18 yaşında mimarlık eğitimi için Paris Güzel Sanatlar Akademisi (Ecole Nationale des Beaux-Arts)'ne başlar. Aynı zamanda geçimini sağlamak için Rabaneday; Givenchy, Nina Ricci ve Balenciaga gibi büyük moda evleri için çanta, takı, kemer ve şapka gibi aksesuarlar tasarlamaktadır. 60'lı yılların ortalarına gelindiğinde, yirmi parçadan oluşan ilk giysi koleksiyonunu tanıtır. Tamamen malzemelerden oluşan bu müthiş hayal ürünü kıyafetler, doku ve renk açısından zengin olmasına karşın, aynı zamanda biçimsel yönden sade bir silüet çizmekteydiler. Paco Rabanne tasarımlarını şu sözleri ile özetlemektedir; ben bir mimarım, dolayısıyla sade ve düz çizgiden hoşlanırım.<sup>128</sup> (Resim 4.35 ve 4.36)



Resim 4.35 Paco Rabanne, Top, 1969.<sup>129</sup>

<sup>128</sup> Uta Abendroth-Karin Beate Phillips-Christian Pixis-Bernd Polster(Hrsg.)-Volkard Steinbach, **A.g.k.**, s.184.

<sup>129</sup> The Kyoto Costume Institute, **A.g.k.**, s.155.





Resim 4.36 Paco Rabanne, Kapüşonlu Elbise Tasarımı, 1967 <sup>130</sup>

<sup>130</sup> Franchois Boudot, **A Century of Fashion** , London, Thames&Hudson, 1999,s.142.



#### 4.3.4.9- Mary QUANT

Mary Quant 60'lı yıllarda popülerleştirdiği mini etekle ortaya çıkana kadar pek çok tasarımcı etek boyları ile oynamış, içlerinde Andre Courreges bu konuda önemli adımlar atmıştı. Ama onun kadar cesur davranmamıştı. Quant tüm caddeleri podyumlara dönüştürmüş, mini etekle beraber rengarenk naylon çorapları ve bir de PVC koleksiyonu hayatımıza dahil etmiştir. (Resim 4.37)



Resim 4.37 Mary Quant PVC Manto,1963. <sup>131</sup>

<sup>131</sup>Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.531.

Onun modasında sınıf ayırımına yer yoktu. Yanı sıra da bu kadar popüler olmasında rol oynayan iki önemli faktör vardı.

Birincisi; içinde bulunduğu ortam, bu modanın önemli merkezlerinden biri olan Londra'dır. İkincisi ise; doğru zaman, bu da özgürlük ve yeniliklere açık 60'lı yıllardır. İngiliz Üst Sınıflara mensup ailelerden gelen gençler ve çalışan sınıftan oluşan bir kitle bu sokak tarzını hemen benimsemişlerdi.

Hızla okyanusu aşip Amerika'da da etkisini göstermişti. Yine de farklılıklar elbette ki vardı. Etek boyları Londra caddelerinde dizden 7 ila 8 inç kadar yukarıdayken, daha muhafazakar ABD.'de bu ölçü 4ila 5 inç arasında değişmekteydi.

1955'de King's Road'da ilk mağazası Bazaar'ı açmıştır. Mary Quant yaratmış olduğu tarz ile dünya modasına yön vermiştir. Otobiyografisinde de belirttiği üzere; her zaman gençlerin kendilerine ait bir modanın olmasını arzu etmişim ve bu kesinlikle yirminci yüzyıl modasıydı. <sup>132</sup> (Resim 4.38)

---

<sup>132</sup> Uta Abendroth-Karin Beate Phillips-Christian Pixis-Bernd Polster(Hrsg.)-Volkard Steinbach, **A.g.k.**,s.211.



Resim 4.38 Mary Quant görünümü.<sup>133</sup>

<sup>133</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.579.

#### 4.4 – Türkiye’de 1960’lı Yıllarda Giyim Kuşam

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa toparlanmaya başlamıştı. ABD. ise dünyada önemli bir ekonomik güç haline gelmişti. O yıllarda ABD.’nin Türkiye’ye sunduğu Marshall Yardımı adı altında ki ekonomik yardım paketi ile Türkiye’de Amerika’ya karşı bir sempati oluşmaya başlar.

Uzun yıllar boyunca Avrupa etkisinde kalan ülke, böylece Amerikan Rüyası ile tanışır. Dergiler ve gazetelerde sürekli Amerikalı film oyuncularını hakkında çıkan haberlerde, neler yaptıkları ve giydikleri hakkında detaylı bilgiler verilmekteydi. ABD.’de blue jean adıyla bilinen pantolonları Türkiye’de kot adını almıştı.

Dünyada savaş sonrası ortaya çıkan hammadde sıkıntılarını yapay liflerden yeni kumaşlar üretilmesine neden olmuş, naylondan dikilmiş gömlek ve elbiseler Türkiye’de de beğeni toplamıştı.

Vitali Hakko’nun kardeşi ile beraber yaratmış olduğu *Vakko* markası, o yıllarda Şen Şapka adıyla bu serüvene yeni başlıyordu. Atalar, Yeni Karamürsel gibi markalarında kuruluş tarihleri o yıllara rastlamaktadır.

Yine de 1950’li yıllarda Türkiye’de ekonomik sıkıntılar devam etmekteydi. Pek çok kadın evlerinde kendi kıyafetlerini kendileri dikmekteydiler. Genç kızların çeyiz ihtiyaçlarının başında dikiş makineleri yer almaktaydılar.

Sosyetik çevreler ise gittikleri modaevleri vasıtasıyla ABD ve Avrupa modasını takip etmekteydiler.<sup>134</sup>

“60’lar geldiğinde dünya sanki ikiye ayrılmış gibiydi. Bir kısım genç, 50’lerde başlayarak yükselişini sürdüren rock and roll müziğinin etkisinde coşuyordu.

---

<sup>134</sup> Nur Onur, **Moda Bulaşıcıdır!**, İstanbul, Epsilon Yayınevi, 2004, S.79.



Erkekler üç düğmeli ceketler ve ince kravatları ile renkli bluzlu, kabarık etekli kız arkadaşlarıyla yeni açılan kulüplere gidiyorlardı. Diğer bir grup ise siyasetin sallan yuvarlan ritmine ayak uydurmuş, ütülü ceketlerini, pantolonlarını çıkararak Türkiye'nin değişen politik ortamında kendilerine yer arıyorlardı. Üniversiteli bu gençler 27 Mayıs 1960 ihtilali, 1968 öğrenci hareketleri, 12 Mart muhtırası, 74 Kıbrıs Barış Harekatı ve ta ki 80 ihtilaline varıncaya değin süren bu siyasal ortamda üniforma gibi üzerlerine geçirdikleri parkaları ve kadife pantolonlarını çıkarmayacaklardı. Kadınların favorisi artık pantolundu. Erkeklerin bıyıkları onların ideolojilerini yansıtan en önemli göstergeydi. Uzunluğu, kısalığı, yukarı veya aşağı doğru oluşu, politik yaklaşımlarının sessiz diliydi." [...] " Bu bunalımlı yıllara karşın büyük şehirlerde militanlaşma eğiliminin dışında kalan çevrede moda Amerika'yı Avrupa'yı yakından izliyordu. Genel olarak saçlar ve favoriler uzamaya, etek boyları ise kısaltmaya başlamıştı.

Beatles grubunun müzikteki popülerliği onların giyim tarzı ve stiline de tüm dünyada yaygınlaşmasına neden olmuştu. Bu tarz Türkiye'de de takipçilerini yaratıyordu. Reşat Ekrem Koçu, "Türk Giyim Kuşam Sözlüğü "nde bu moda ile ilgili olarak;"... Beatle kesimi saç modası işte o eski besleme kızların başlarının hemen tıpkısıdır. Bedene kısaca oturmuş, dar omuzlu, yüksek yaka ağızlı sırtta derin yırtmaçları olan ceketler ve yüksek belli, plisiz, dar paçalı pantolonlar 1963-1965 yılları arasında memleketimize de girmiştir. En yaygın hali İstanbul'da görülür" şeklindeki saptamalarıyla dönemin çerçevesini çizmekteydi." [...] "Kadınların bazıları ise pamuklu ve doğal kumaşlara karşın sentetik kumaşların yükselen bir değer olduğu o yıllarda renkli çiçekli kıyafetleri giyiyorlardı. Bu sırada Amerika'da ortaya çıkan "çiçek çocukları " içerik olmasa da görsel bir zenginlik olarak etnik yansımalarıyla Türkiye'de izlenen moda akımlarının içinde yerini alıyordu. Bu dönemde topuklar yükselmiş, pantolonların paçaları genişlemiş, yakalar uzamış ve sivrileşmişti. Vücuda oturan

dar kesim gömlekler dikkat çekmekteydi. Takım elbiseler adeta iş üniforması haline dönüşmüş, hayatın dışına doğru itilmeye çalışılıyordu.”<sup>135</sup>

Bu yıllarda Türkiye’de konfeksiyon böylelikle gelişme göstermekte, hazır giyimin önü yavaş yavaş açılmakta yeni giyim firmaları teker teker açılmaktaydı. Köy ve kasabalarda hazır giyim hızla yayılmaktayken, büyük şehirlerde hala terziler buna direniyor, hatta aralarına yeni isimler katılıyordu.

#### **4.4.1 – Dönemin Terzi ve Tasarımcıları**

1960’lı yıllarda Türkiye’de modanın merkezi İstanbul’du. Önemli terzi ve modacıların bir çoğu Beyoğlu’nda bulunmaktaydılar. O döneme kısaca değinmemiz gerekirse genel çoğunlukla bu işler ile gayri Müslimler ilgilenmekteydiler. Ayrıca çalışan bayan sayısı da çok düşüktü, çünkü bayanlar için çalışmak ayıp sayılırdı. Özellikle ileri gelen ailelerin kızları moda ile uğraşmak ve bu konuda çalışmak istediklerinde ailelerinden tepki görmüş, ancak küçük bir kısmı direnmiş ve zamanla kabul ettirebilmişlerdir. O yıllarda bir bayanın çalışması için açlık düzeyinde fakir olması gerekirmiş.

Ayrıca yurtdışına çıkabilmek hem maddi hem de manevi anlamda zormuş. İstanbul’dan Paris’e gidebilmek için günlerce trenle yolculuk etmek gerekirmiş. İşte bu güçlüklerle rağmen mesleğe gönül vermiş ve ülkemize önemli tasarımlar kazandırmış 1960’lı yılların terzi ve tasarımcıları bu koşullar altında çalışmışlardı.

---

<sup>135</sup> A.g.k.,s.80-81.

#### 4.4.1.1 – Lütfiye ARIBAL

Lütfiye Hanım, 1914 yılında İstanbul'da doğmuştur. Önceleri avukat olmak istemiştir. Ortaokul çağlarında dikiş ve elişine olan hevesi sebebi ile Mithat Paşa Kız Enstitüsü'ne oradan da Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'na giderek tahsilini tamamlar. Uzun yıllar enstitülerde öğretmenlik ve yanı sıra idarecilikte yaptıktan sonra okuldan ayrılarak 1947 yılında İstiklal Caddesi, Mısırlı Han'da ilk atölyesini açar.1960'lı yıllara gelindiğinde şöhretinin zirvesindedir. (Resim 4.39)



Resim 4.39 Lütfiye Arıbal Defilesi'nden Tasarımlar, Nisan 1965.<sup>136</sup>

<sup>136</sup> A.g.k.,s.138.

Her şeyi dikmesinin yanı sıra; özellikle gelinlik dikmekten büyük zevkte almaktadır. Diktiği gelinlikler güzellikleri ile görenleri şaşırtmakta, büyük hayranlık yaratmaktadır. Lütfiye Arıbal'a takılan Gelinlikler Terzisi lakabı da buradan gelmektedir.

1966 yılında Fransa'da gelinlik diken çok büyük ustalardan biri Madam Gromtseff, bir gün kendi kendine, dünyanın diğer ülkelerinde genç kızların evlilik törenlerinde nasıl giydiği sorusu aklına gelir. Çevresi ile bu merakını paylaşması sonucu ortaya dünyada ilk kez gerçekleştirilecek bir sergi fikride atılmış olur. Buna göre aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 30 ülke tespit edilir ve bu ülkelerin temsilcilerine davetiyeler gönderilir. Sergi gereği her ülkeden yalnız bir temsilci katılabilmektedir ve yöresine ait özgün bir gelinlik tanıtacaktır.

Türkiye'yi bu sergilemede Lütfiye Arıbal temsil eder ve yapmış olduğu Ayşe Kız isimli gelinlik dünyanın en güzel gelinliği unvanını kazandırır.<sup>137</sup> (Resim 4.40)



Resim 4.40 Lütfiye Arıbal, "Ayşe Kız" isimli gelinlik, 1966.<sup>138</sup>

<sup>137</sup> A.g.k., s. 123-146.

#### 4.4.1.2 – Suat AYSAN

Suat Hanım, Mardin’de doğmuştur. Yedi kardeşlidir. Anneleri çok ileri görüşlüdür ve Mardin’de şapkayı ilk giyen kadındır. Çocuklarının hepsine din, Fransızca ve müzik dersleri aldırır. Her şey gibi terzilik konusunda da Suat Aysan ilk bilgilerini yine annesinden öğrenir. Daha sonra ki yıllarda bu konularda kendisini geliştirir. Genç yaşta kısa süreli yapmış olduğu evlilik sonrası İstanbul’a yerleşerek bir çatı katında küçük bir atölye kiralar. Diktiği şık döpiyeslerle kısa zamanda ismini duyurur. Aynı zamanda müşterileri arasında o dönem Yeşil Çam’ın ünlü oyuncularından Belgin Doruk, Hülya Koçyiğit, Türkan Şoray, Çolpan İlhan’ın yanı sıra sahnelerin assolistleri Ajda Pekkan, Gönül Yazar, Emel Sayın, Neşe Karaböcek gibi ünlü isimler yer almaktadır. (Resim 4.41 ve 4.42)



Resim 4.41 Suat Aysan ve Gülriz Sururi.<sup>139</sup>

<sup>138</sup> A.g.k., s. 139.

<sup>139</sup> A.g.k., s.164.



1968 yılı Meksika Olimpiyatları'nda Türk takımını Suat Aysan giydirmiştir. Başlangıçta oldukça eleştirilen bu durum, daha sonrasında Meksika televizyonlarında yapılan bir yayında, en çok beğenilen beş formadan birisinin Türk takımına ait olduğu sunulunca tenkitler takdire dönüşmüştür.<sup>140</sup>



Resim 4.42 Avustralya'daki sergi açılışında giymesi için seramik sanatçısı Jale Yilmabaşar için Suat Aysan tasarımı kıyafet.<sup>141</sup>

<sup>140</sup> A.g.k., s. 147-170.

<sup>141</sup> A.g.k., s.166.

#### 4.4.1.3 – Concitta COPPOLA

Madam Concitta, İstanbul doğumludur. Annesi Bizans kökenli bir aileden gelmektedir. Babası ise denizcilikle uğraşan bir İngiliz'dir. Madam Concitta eğitimini yatılı olarak okuduğu Fransız Notre Dame de Sion Lisesi'nde tamamlamıştır. Daha sonra evlenir, fakat eşini 8 yıl sonrasında kanserden kaybeder. Henüz yaşı çok gençtir, Paris'te bankacılık yapan ağabeyinin yanına gider. Sanata olan ilgisi ve kabiliyeti onu bu konuda çalışmalara yönlendirir. Ailesinden ilk başta tepki görse de kısa zaman da bu duruma onları alıştıırır ve desteklerini görür. Ağabeyi onu dikim atölyesi olan Madam Anois'le tanıştıırır. Bu sayede o yıllarda Jacques Fath, Balenciaga, Givenchy, Balmain, Chanel gibi ünlü modacıların çalışmalarını da tanıma fırsatı bulur. 1952 yılında Türkiye'ye dönerek, İstanbul Beyoğlu'nda Galatasaray Lisesi'nin karşısında ilk atölyesini açar. Kısa zamanda İstanbul sosyetesinin önemli isimleri müşterileri arasında yerlerini alırlar.<sup>142</sup> (Resim 4.43)



Resim 4.43 Concitta Coppola<sup>143</sup>

<sup>142</sup> A.g.k., s. 199-214.

<sup>143</sup> A.g.k., s. 208.

#### 4.4.1.4 – Faize ve Sevim KARDEŞLER

Faize ve Sevim kardeşler, Kırım'dan gelmiş bir ailenin kızlarıdır. Faize Hanım, aslen devlet tiyatrolarında sanatçısıdır. Moda ile tanışması da tamamen tesadüfidir. O yıllarda oyunların dekor ve kostümlerini hazırlayan tasarımcılar vardır. Klasik tüm kostümler onların elinden çıkmaktadır. Fakat bir gün çağdaş bir oyun için model bulmakta zorlanırlar. Tiyatro müdürü de Faize'den bu oyunda ki başrol kadın karakteri için bir iki çizim yapmasını rica eder. Oyunda ki karakter Paris'ten yeni dönmüş bir sanatçısıdır. Faize Hnm. şık bir döpiyes çizer. Kıyafeti tamamlaması açısından da şık bir şapka tasarlar. Fakat hiçbir yerde böyle bir şapkanın benzerine dahi rastlayamaz. Hemen tiyatronun karşısında ki Akşam Sanat Okulu'na gider. Orada ilgili öğretmen ile görüşür ve nasıl bir şey istediğinden bahseder. İsteğine karşılık alamayınca tekniği hakkında bilgi alarak şapkayı kendisi hazırlamaya karar verir. Bu şapka ile başlayan macera, devamında açacağı şapka dükkanı ve sonrasında modaevine değin hayatına yeni bir yön verir.



Resim 4.44 Deniz Adanalı, Faize&Sevim tasarımı kıyafet ile podyumda,1962<sup>144</sup>

<sup>144</sup> A.g.k., s. 287.

1962 yılında kız kardeşi ile beraber Ankara'da Faize&Sevim Modaevi, İstanbul'dan gelen talep ile 1964 yılında da İstiklal Caddesi'nde bir şubelerini açarlar. Ünleri yurtdışına taşmış; Kuveyt, Suudi Arabistan, Katar Kraliçeleri ve prensesleri yanısıra Türkan Şoray, Hülya Koçyiğit, Filiz Akın, Belgin Doruk, Gönül Yazar, Ajda Pekkan, Fatma Girik müşterilerinden bir kısmıdır. (Resim 4.44)

Yine müşterilerinden Fransız Elçisi'nin eşi Madam de Junuack, Paris'te katılmış olduğu bir davette Coco Chanel'e rastlar. Üzerinde Faize Hanım'ın diktiği Chanel tayyör vardır. Chanel kıyafeti inceledikten sonra dayanamayıp, kendisini kendinden daha iyi taklid eden sanatçıyı tanımak istediğini dile getirir. Madam de Junuack'da kendisinin Türkiye'de yaşayan ufak tefek ve zevkli bir hanım olduğunu açıklayarak sorusunu yanıtlar.

1968 yılında Faize Hanım işlerinin yoğunluğu nedeniyle Devlet Tiyatroları'ndan istifa eder ve kızkardeşi ile Türkiye'de moda yön vermeye devam eder.<sup>145</sup> (Resim 4.45 ve 4.46)



Resim 4.45 Başak Gürsoy, Faize&Sevim'in hazırladığı bir kıyafet ile, 1966.<sup>146</sup>

<sup>145</sup> A.g.k., s. 273-290.





Resim 4.46 Bir defilede Ayten Gökçer manken.<sup>147</sup>

---

<sup>146</sup> A.g.k., s. 287.

<sup>147</sup> A.g.k., s. 288.



#### 4.4.1.5 - Nevzat KASMAN

Nevzat Kasman, 1912 yılında Girit göçmeni bir ailenin ilk kızı olarak İstanbul'da dünyaya gelir. Küçük yaşta iken annesini veremden kaybeder. Ticaret gazetesini yayınlayan, aynı zamanda da iyi bir ressam olan babası ile beraber Büyükkada'da yaşamaya başlarlar. Kışları ise üç aylığına Pera Palas'ta kalmaktadırlar. Babası kızının en iyi biçimde yetişmesi için Paris'ten bir de mürebbiye getirir. Nevzat Kasman müzik konusunda çok yeteneklidir. O yıllarda Büyükkada'da komşularının piyanolarında tangolar bestelemektedir. Sahibinin Sesi şirketi de bir şubasını Türkiye'de İstanbul'da açmaya karar vermiştir. Şirketin sahibi Carlo Pontis, Nevzat Hanım'ı dinleme fırsatı bulur ve kendisine bir plak doldurma teklifinde bulunur.

Nevzat Hanım bu teklifi heyecanla kabul eder, fakat babasının vereceği sert tepkiden çekinerek Nermin takma ismini kullanır. O yıllarda Avrupa tarzı yaşam önemsenmekte ve Atatürk tarafından bizzat teşvik edilmektedir. Bir gece yarısı telefonu çalar. Kendisini radyodan aramaktadırlar. Alaturka söyleyen sanatçılar Tango söyleyememektedirler ve o akşam Atatürk'ün de radyo programını dinleyeceği haberi gelmiştir. Nevzat Hanım radyoya gider ve heyecanla titreyerek parçaları seslendirir. Sonradan Atatürk'ün dinlediğini ve beğendiğini duyarlar. Bu olayı babası öğrenir fakat beklediğinin aksine kendisini takdir eder. Bu sayede Nevzat Hanım, on beş yaşında yazdığı tangolar ile ilk kadın tango yazarları arasında yer alır.

Nevzat Hanım'ın en büyük hayali ressam olmaktır. Üç yaşı itibariyle hep resim yapmıştır. Babasının arkadaşı İbrahim Çallı, birkaç eskizini görür ve O'nun atölyesine gelmesini ister. Ressam olan babası da bu konuda kendisini

destekler. Çallı'nın isteği üzerine kurallar yıkılarak hiçbir n çalışma ve sınava tabii tutulmadan Nevzat Hanım daha on beş yaşındayken Sanayi-i Nefise Mektebi'nde, günümüzde ki adıyla Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi'nde, ikinci sınıftan İbrahim allı atölyesinde sekiz yıl sürecek eğitimine başlar. Bu dönem içinde heykel ve seramik atölyelerinde de çalışma olanağı bulur.



Resim 4.47 Nevzat Kasman, desen çalışması.<sup>148</sup>

<sup>148</sup> A.g.k., s.351.

Nevzat Hanım'ın bir diğerk yeteneği de dikiş diktir. Dokuz yaşında bebeklerine elbiseler diker. On yaşında iken komşularının kızı Coralia ile bir manto dikerler. Nevzat Kasman ilk başlarda kendine, daha sonralarda da yakın çevresine elbiseler dikmeye başlar. Bir zaman sonrasında topladığı beğeniler sebebi ile İstiklal Caddesinde Lebon Pastanesi'nin tam karşısında ki binada bir daire kiralar ve burayı atölye olarak kullanmaya başlar.



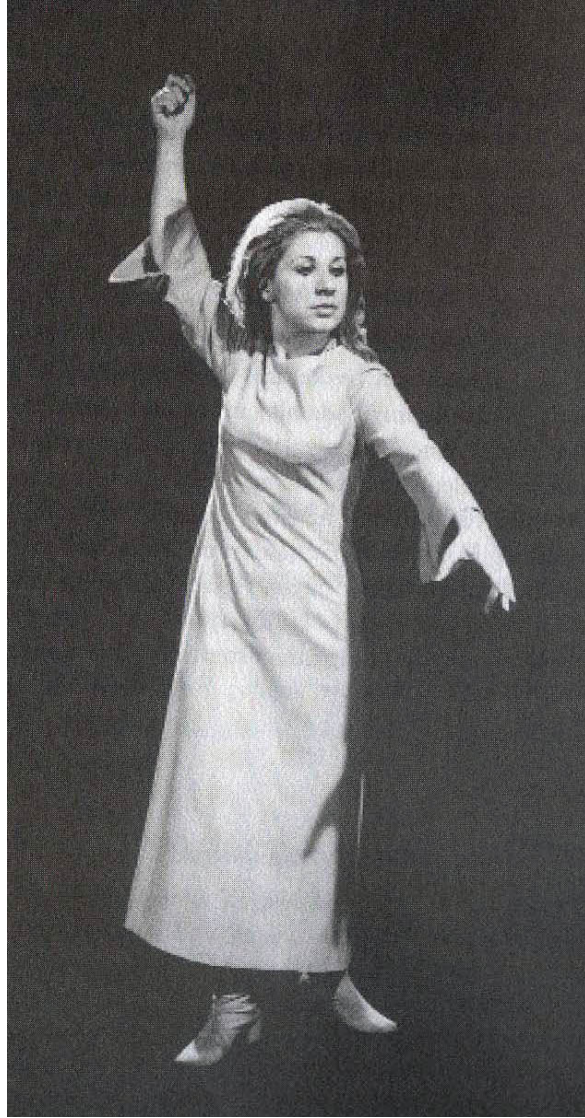
Resim 4.48 Nevzat Kasman, desen çalışması.<sup>149</sup>

Hayatının akışı bir anda değişi verir. Atölyesi bir yandan resim, heykel gibi dallardan sanatçıların bir diğerk yandan tiyatro oyuncularının buluşma noktası iken, diğerk yandan ileri gelen ailelerin ve Musevilerin müşterilerini oluşturduğu bir modaevine dönüşür. Nevzat Hanım, senede iki kez Paris'e giderek oradaki

<sup>149</sup> A.g.k., s.353.

defileleri izler. Çizim becerisi ve insan anatomisi hakkında ki bilgileri sayesinde izlenimleri kağıda döker, kendi zevkince yorumlardı. (Resim 4.47 ve 4.48)

Aynı zamanda sanatçı olan kızı Ayla Algan'ın da bir yarışmada birincilik aldığı şarkısını seslendirirken giydiği kostümü de yine kendisi hazırlamıştır.<sup>150</sup> (Resim 4.49)



Resim 4.49 Ayla Algan, Nevzat Kasman tasarımı giysi ile şarkı söylerken,1977.<sup>151</sup>

<sup>150</sup> A.g.k., s.341-354.

<sup>151</sup> A.g.k., s.350.

#### 4.4.1.6 – Yıldırım MAYRUK

Yıldırım Mayruk, Bursa'da asker çocuğu olarak dünyaya gelir. On iki yaşındayken babasını kaybeder. Annesi o ve kardeşlerini okutmak için çok emek sarf eder. Ablası ise terzidir ve bu sayede çocukluğu bir nevi terzihanede geçmiştir. Bu konuda ilgili olduğu küçük yaşlarda belli olur. Ablasına yoğun dönemlerinde ufak tefek el işçiliklerinde yardımcı olarak başlar işe. Annesi hariç herkes O'nun bu yeteneğinin farkındadır ve teşvik etmektedirler. Annesi ise okuyup, memur olmasını arzu etmektedir. Mayruk, annesi için biri ekose diğeri çizgili iki tayyör diker. Annesi bunları çok beğenir. Zira çizgili ve ekose kumaşlarla çalışmak dikkat ve beceri ister, kolayca hatayı ele verir. Katıldığı her toplantıda ve gittiği her yerde bu tayyörleri giyer. Böylece Bursa'da kısa zamanda müşterileri artar. Sonunda ablası ile beraber çalışmaya başlarlar.

1960 yılında askerden döndüğünde bu işe meslek olarak devam edeceğini ailesi ile paylaşır. Bir tanıdıklarının yardımı ile Beyoğlu, İstiklal Caddesi'nde kiralık bir daire bulur ve buraya taşınır. İlk zamanlar Bursalı Hanımlar müşterisidir. Derken dönemin ünlü assolistlerinden Mine Mutlu müşterileri arasına dahil olur. Böylece Mayruk ismi de gazino camiasında duyulur. (Resim 4.50 ve 4.51)

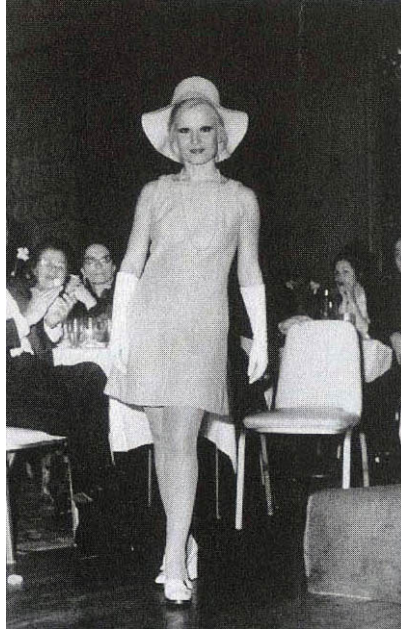
Derken kendisinin de sebebini gerçekten bilemediği bir şekilde Kardeşler Mağazaları'ndan bir defile teklifi alır. Çalıştığı on parça kıyafet ile Hilton'a defileye katılır. Defile sonrası Kraliçe Mualla Özbek kendisini yanına çağırır ve beraberinde başka kimsenin eşlik etmesine izin vermeksizin sahneye çıkarak Yıldırım Mayruk 'u tahtının tek varisi olarak takdim eder. Bu olayla ilgili basında çıkan fotoğraf ve yazılar sayesinde Mayruk meşhur olur ve müşterileri artar.





Resim 4.50 Modacı Yıldırım Mayruk, *sağda*.<sup>152</sup>

Yıldırım Mayruk hala bugün çalışmalarına devam etmekte olan Türkiye’de Dünya çapında adını duyurmuş önemli bir haute couture ustasıdır.<sup>153</sup>



Resim 4.51 Yıldırım Mayruk tasarımı ile Gönül Yazar podyumda.<sup>154</sup>

---

<sup>152</sup> **A.g.k.**, s.400.

<sup>153</sup> **A.g.k.**, s. 375-404.

<sup>154</sup> **A.g.k.**, s.401.

#### 4.4.1.7 – Mualla ÖZBEK

Mualla Özbek' in babası askeriyede doktordur. Annesi doğum esnasında vefat edince kendisini teyzesi büyütür. İlk eşi de bir subaydır. Görevi sebebi ile Almanya'ya giderken Mualla Hanım ve kızları Ayça'da beraberinde giderler. Mualla Hanım burada terzilik öğrenir. Kızları menenjitten ölür ve bundan ötürü eşini suçlayarak ondan ayrılır. Bir süre sonra tütün tüccarı ve *Yaka* sigaralarının sahibi Şükrü Yaka ile nikahlanır. Bu evlilikten modacı Canan Yaka dünyaya gelir. Bir yangın sonucunda tüm tütünleri yanınca eşi iflas eder. Kısa bir süre sonrasında ise kansere yakalanarak ölür.

Mualla Hanım, Almanya'da öğrenmiş olduğu terzilik ile geçimlerini sağlamaya başlar. İlk atölyesini de Harbiye'de açar ve kısa sürede başarılı terziler arasında yerini alır.



Resim 4.52 Selma Güneri,1961, Mualla Özbek tasarımı.<sup>155</sup>

<sup>155</sup> A.g.k., s.413.

O dönemlerde Türkiye’de modanın kalbi Beyoğlu İstiklal Caddesinde atmaktadır. Dönemin tüm ünlü terzi ve modaclarının atölyeleri burada bulunmaktadır. Mualla Hanım’da onların arasında yer almayı arzu ederek atölyesini Mısırlı Han’ın dördüncü katında kiraladığı daireye taşır.

Mualla Hanım Türkiye’de yeni bir çağ başlatmıştır. İlk defileyi kendisi yapmış, butik kavramını ilk kez o ülkemizde tanıtmıştır. O yıllarda Türkiye’de manken yoktur. Yurt dışına yaptığı seyahatlerde defileleri incelemiş, mankenlerin yürüyüşlerini burada sinema ve tiyatroculara öğretmek defilelerinde onları çıkarmıştır. O yıllarda Yeni Melek ve Fitaş sinemalarının galalarına gitmek çok modadır ve insanlar bu galalara haftalar öncesinden hazırlanırlar. Pek çok gala için kıyafetler dikmiş aynı zamanda da gala öncesi 20-25 parçalık defileler düzenlemiştir. Ayrıca sahne kostümlerinde de bir çığır açmış; Behiye Aksoy, Müzeyyen Senar, Gönül Yazar, Sevim Tuna, Ajda Pekkan Ve Sezen Aksu gibi önemli isimleri o giydirmiştir.<sup>156</sup> (Resim 4.52 ve 4.53)



Resim 4.53 Gönül Yazar,1968, Mualla Özbek tasarımı.<sup>157</sup>

<sup>156</sup> A.g.k., s. 405-416.

<sup>157</sup> A.g.k., s.413.



## 5- "Pop-Art" ın 1960'lı Yıllardan Günümüze Giyim Tasarımına Etkisi

Pop Art hayatı taklit etmiştir. Andy Warhol ve Roy Lichtenstein gibi sanatçılar yapıtlarında konu olarak yaşamımızın her anında rastladığımız reklamlar, tüketim malları ve giyim eşyalarını kullanmışlardır. Sonuçta toplumda sanatı taklit ederek, ironik bir yaklaşımla günlük yaşamına taşımış, Pop Art imgelerini reklamlarda, tüketim mallarında ve giysilerinde kullanmışlardır.

Hala günümüz toplumunda Pop Art'ın izleri görülmektedir. Bunun sebebi de kültürümüzle arasında ki bağıdır.

60'lı yıllarda modada önemli etkiler yaratmıştır. Elbiseler, el çantaları, ayakkabılar, çizmeler, gözlükler ve tüm diğer giysiler Mondrian resimlerinden çıkma bir görüntü oluşturmuşlardır.

Pop art ve Op-art 1960'lı yılların popüler sanat akımları olmuşlardır. Pop art and Op art sanatta farklı iki akım olarak ortaya çıkmasına rağmen, toplum bunları bir araya getirerek güncel yaşamlarına adapte etmişlerdi. Op-art terim olarak ilk kez Time dergisinde yer almıştır. Çizgiler ve kontrast renklerde yaratılan kompozisyonlardan oluşmaktaydı. Moda tasarımcıları bu moda akımını kumaşlara taşımış, tasarladıkları giysilerde kullanmışlardır. O dönemde Courreges önemli çıkışını Op-art akımından esinlenerek tasarladığı giysiler ile yapmıştır. Kumaş desenlerinin yanı sıra düz boya siyah ve beyaz renklerde kombine edilen elbise ve çizmeler, manto ve şapkalar bu akıma direkt referans vermektedir.

Ne yazık ki bu görünüm beraberinde yaratmış olduğu sert etki ile uzun süre izlendiğinde baş ağrılarına sebep olmuştur.

1961 yılında Andy Warhol'un Pop art resimleri "Advertisement," 1960, "Little King," 1960, "Süpermen," 1960, "Saturday's Popeye," 1960 Bonwit Teller'in New York 'ta ki satış mağazasının vitrininde sergilenmiştir. Modern sanatın bu yeni görüntüsü elbiselere adapte edilmiştir. Bunlar yeni tüketim toplumunun görüntüsü olmuştur.<sup>158</sup>

Şüphesiz bunların başında Andy Warhol'un tasarlamış olduğu The Soup Dress gelmektedir. Resimlerinde de sıkça kullandığı Campbell marka konserve çorbanın bu kez sadece logosunu alarak tekrarlarından oluşan A formunda ki kağıt elbise baskı tekniği ile hazırlanmıştır. (Resim 5.1)



Resim 5.1 Andy Warhol, Pop Art Dress.<sup>159</sup>

<sup>158</sup> <http://www.geocities.com/FashionAvenue/Catwalk/1038/popclothes.html>, 23.09.2005.

<sup>159</sup> The Kyoto Costume Institute, **A.g.k.**, s.156-157.



Bu Warhol görüntüsü ilerleyen yıllarda tasarımcı Gianni Versace tarafından Marilyn Monroe Elbisesi'nin de yer aldığı bir koleksiyon hazırlamasında etkin olmuştur.<sup>160</sup> (Resim 5.2 ve 5.3)



Resim 5.2 Gianni Versace, Pop Art Dress.<sup>161</sup>

<sup>160</sup> Dr Alice Mackrell, **Art and Fashion**, Malaysia, B T Batsford, 2005, s.149.

<sup>161</sup> Gianni Versace& Omar Calabrese, **Versace**, New York, Abbeville Press, 1992,s.14.



Resim 5.3 Gianni Versace, Pop Art Koleksiyonu, 1990.<sup>162</sup>

<sup>162</sup> Gianni Versace & Omar Calabrese, **A.g.k.**, s.10.

Çarpıcı bir biçimde 2000'li yıllara geldiğimizde Warhol'un Campbell logo baskılı kağıt elbisesinin çağdaş bir yorumunu Amerikalı genç tasarımcı Charlotte Kruk n' Kempken tarafından 2002 tarihli Peach Nektar çalışmasında gözlemliyoruz.



Resim 5.4 Charlotte Kruk n' Kempken, Peach Nektar, 2002.<sup>163</sup>

Bu meyve kokteylini anımsatan tasarım, orijinal meyve suyu ambalajlarından çalışılmıştır.<sup>164</sup> (Resim 5.4)

<sup>163</sup> Melissa Leventon, **Artwear Fashion and Anti-fashion**, Londra, Thames & Hudson, 2005, s.99

<sup>164</sup> **A.g.k.**, s.99.



Resim 5.5 Göz ve Bob Dylan baskılı Poster elbiseler,1967.<sup>165</sup>

William Zinsler dönemin ikonalaşmış görsellerini seçmiş olduğu tasarımlarında malzeme olarak kağıt kullanmıştır. Tıpkı Andy Warhol'un kağıt elbiseleri ve posterleri gibi vurgulamak istediği anlatımlarını bedenlerde afişe etmektedir. (Resim 5.5)

---

<sup>165</sup> Philippe Garner, **A.g.k.**, s.165.



Yanı sıra farklı bir kültürden, millerce öteden bir başka tasarımcı da Warhol'un irdelediği Amerikalılaştırmanın ana simgelerinden biri olan Coca Cola'yı kendi yöntemi ile ifade etmiş, farklı iki kültür arasında ironik bir bağ kurmuştur. Bu Japon tasarımcı Yoshiko Wada'nın 1975 yılında tasarlamış olduğu Coca-Cola Kimono'dur. (Resim 5.6)



Resim 5.6 Yoshiko Wada, Coca Cola Kimono Tasarımı,1975. <sup>166</sup>

Tasarımcı bu çalışmasında etnik kökenli yöresel giysi kimono üzerinde Coca Cola amblemini baskı tekniği ile kumaşa uygulayarak çarpıcı bir sonuç sergilemektedir.

<sup>166</sup> Melissa Leventon, **A.g.k.**, s.103.

Yves Saint Laurent'de plastik sanatlardan ilham alan bir giyim tasarımcısıdır. Warhol'un Pop Art çalışmaları O'nun da tasarımlarını etkilemiş ve 1962 yılının sonbahar- kış koleksiyonunun ana temasını oluşturmuştu.(Resim 5.7)



Resim 5.7 Yves Saint Laurent, Pop Art Elbise Tasarımları, 1962.<sup>167</sup>

---

<sup>167</sup> Gerda Buxbaum, **A.g.k.**, s.75.

Diğer bir Pop Art sanatçısı Jasper Johns'un nesneyi resme dönüştürdüğü Bayrak resimleri, 1990'lı yıllara gelindiğinde John Galliano ve Dolce&Gabbana gibi günümüzün önemli tasarımcıları tarafından tekrar ele alınmış, resim nesneye geri dönmüştür.(Resim 5.8, 5.9 ve 5.10)



Resim 5.8 Dolce&Gabbana tasarımı İngiliz Bayrağı Desenli Elbise,1999.<sup>168</sup>

<sup>168</sup> Harriet Worsley, **A.g.k.**, s.747.



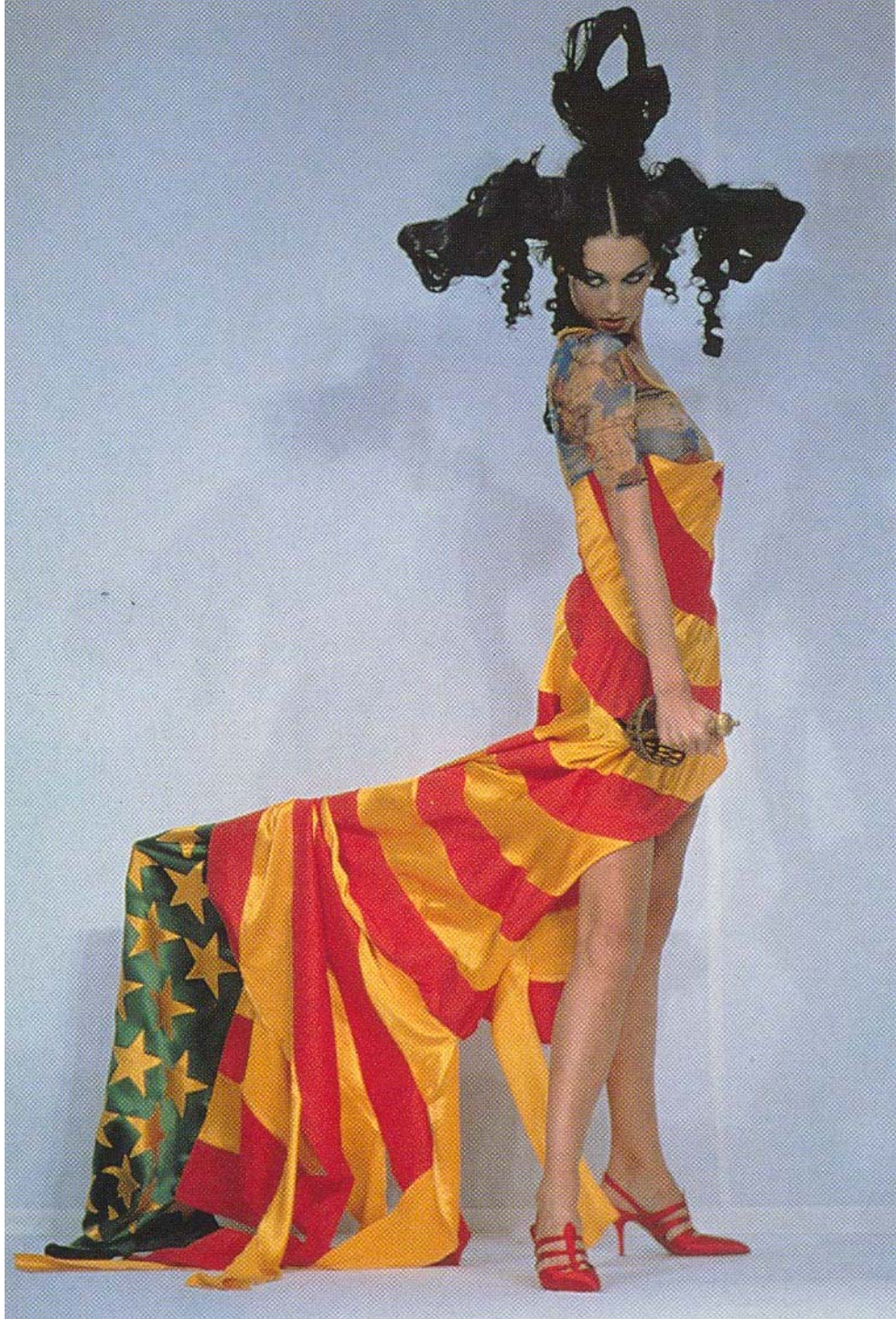


Resim 5.9 John Galliano tasarımı ABD bayrağı renklerinde ceket, 1993.<sup>169</sup>

---

<sup>169</sup> A.g.k., s.737.





Resim 5.10 John Galliano tasarımı ABD bayrağı desenli elbise, 1993.<sup>170</sup>

---

<sup>170</sup> A.g.k., s.736.



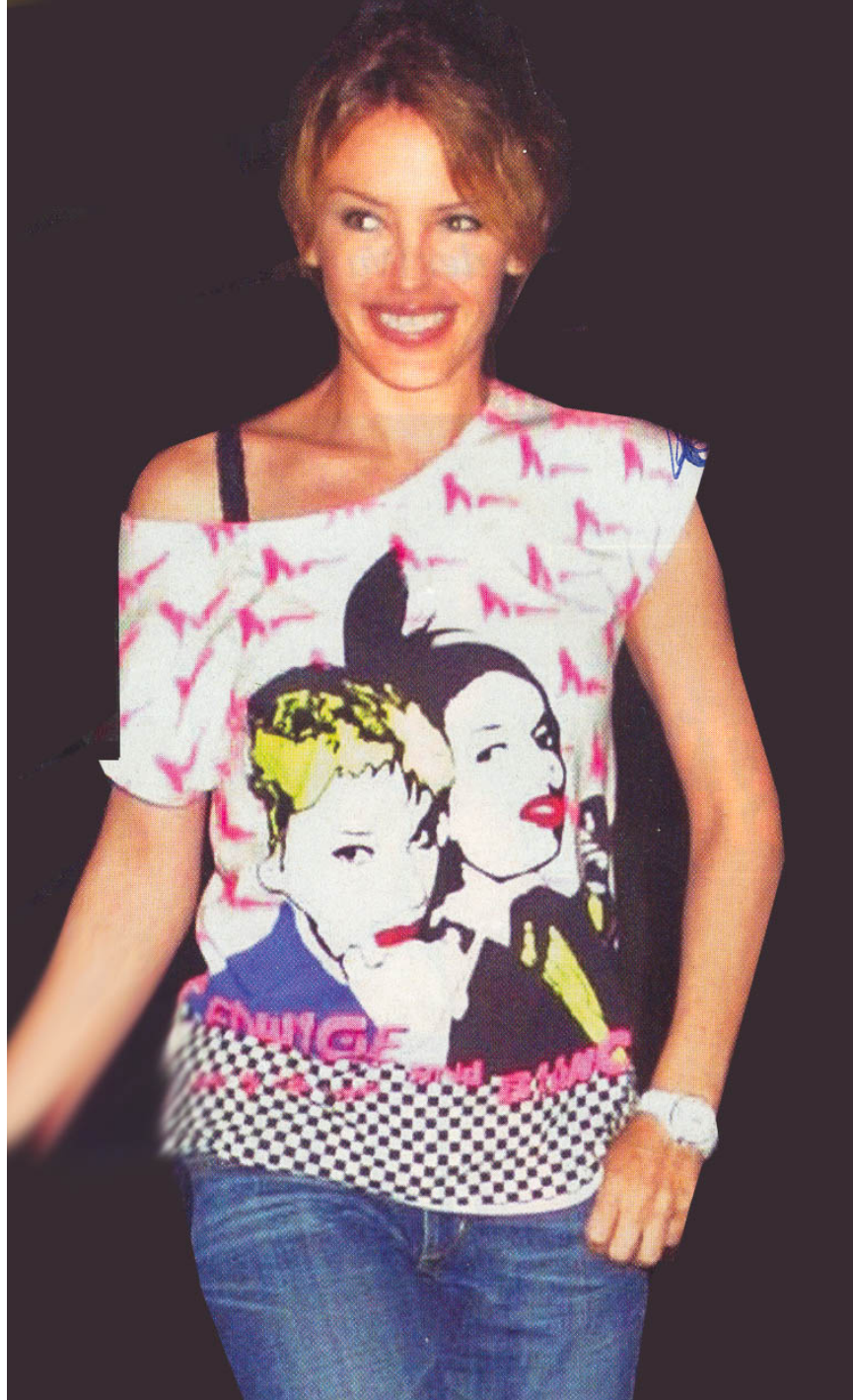
Yanı sıra günümüzde Pop müzik şarkıcıları da günlük yaşamlarında ve sahnede seçtikleri giysilerde Pop Art'ın izlerini gözlemlemekteyiz. (Resim 5.11)



Resim 5.11 Geri "Ginger Spice" Halliwell, İngiliz Müzik Ödülleri Töreni'nde Sahnede, üzerinde İngiliz Bayrağı desenli mini elbisesi ile, 1997.<sup>171</sup>

---

<sup>171</sup> A.g.k., s.746.



Resim 5.12 Pop Art baskılı t-shirt ile şarkıcı Kylie Minogue,2005. <sup>172</sup>

---

<sup>172</sup> TextilWirtschaft, Nr.4,27.Januar 2005, D6673C,s.222.



Giyim tasarımımda direkt olarak yapıtlarından alıntılar yapılmış, günümüzde dahi yeniden ve yeniden yorumlanmaya devam eden bir başka Pop Art sanatçısı da Roy Lichtenstein olmuştur. Günümüzde hala bu akımdan yola çıkarak çalışılmış çizgi roman desenleri çevremizde ki nesne ve giysilerin üzerlerini süslemektedir. (Resim 5.13)



Resim 5.13 Çizgi roman desenli tasarımlar,2005.<sup>173</sup>

<sup>173</sup> 4093790,Vogue Espana,Dünya Süper Dağıtım, 2005,s.74.



Amerikalı tasarımcı Dina Knapp, Kimono#1 isimli çalışmasında, Florida'nın güneşli turistik özelliği flamingo ve palmiye ağaçları gibi desenleri güncel yaşam olgusu silah resimleri ve gazete kupürlerinde işlenen şiddet haberlerini giysi tasarımında kullanmıştır. Taşıdığı imgeler ile bu tasarımı da Pop Art giysiler arasında örneklendirebiliriz. (Resim 5.14)



Resim 5.14 Dina Knapp, Kimono#1,1982<sup>174</sup>

<sup>174</sup> Melissa Leventon, **A.g.k.**, s.63.

Bir başka Amerikalı tasarımcı Joan Steiner, "Kitchen Vest" tasarımı ile güncel yaşamımızdan mutfak kavramını, yelek tasarımı ile giysiye taşımıştır. (Resim 5.15)



Resim 5.15 Joan Steiner, Kitchen Vest(mutfak yeleği), 1977. <sup>175</sup>

<sup>175</sup> A.g.k., s.95.

Hala daha Pop Art sanatçılarının yapıtları, baskı tekniği uygulanarak giysi, aksesuar ve dekorasyon nesnelere üzerinde güncel yaşamımızda yer almaktadır. Öyle ki bunlara ulaşabilmek için yurtdişına veya büyük mağazalara girmeye gerek kalmamakta, semt pazarlarında bile karşımıza çıkabilmektedir. (Resim 5.16)



Resim 5.16 Roy Lichtenstein baskılı anta, İstanbul, 21.10.2005.<sup>176</sup>

<sup>176</sup> Arzu Durla'ya ait Roy Lichtenstein baskılı çanta,2002 yılında İstanbul-Fatih Pazarı'ndan alınmiştır.



## SONUÇ

II. Dünya Savaşı'nın ertesinde dünya üzerinde iki kutuplu bir yapı oluşmuştu. Bunlardan biri Sosyalizmi dünyaya yaymak isteyen S.S.C.B., diğeri ise bu hareketin önünü kesmek için taktikler geliştiren Kapitalist A.B.D.; kırk yıl sürecek bir soğuk savaş dönemi başlatmışlardı. Aynı dönemde Avrupa savaş sonrası yaralarını sarmaya başlamış, kendini onarmaktaydı.

1950'li yıllar ile birlikte ABD ekonomik açıdan güçlenmiş, dünya üzerinde etkin rol oynamaya başlamıştı. Üretim gelişmiş, üretim fazlalıkları ABD'de enflasyon alarmları başlatmıştı. O yıllarda asker emeklisi bir siyasetçi olan Marshall, etkin güç olarak ABD'nin üçüncü dünya ülkelerinden sorumlu olduğunu belirtmiş ve bu ülkelere yardım paketleri oluşturulmasını sağlamıştı. Böylelikle ABD kendine yeni pazarlar oluşturma yollarını da açmakta olduğunu, aradan geçen süreç içinde gözlemlemekteyiz.

Türkiye'de dahil, pek çok ülkede o dönemlerde Amerikalı yaşam tarzı önem kazanmıştı. İnsanlar Amerikalılar gibi giyinip, Amerikalılar gibi eğlenmekteydiler. Sinema ve müzik dünyasından sanatçılar; film ve müzikleri aracılığıyla hayatlarına girmiş, beğenilen özenilen yaşam formları oluşturmuşlardı. Bu durum kültürel yapıyı da derinden etkilemiş beraberinde sonu gelmeyen bir tüketim olgusu getirmişti.

1960'lı yıllar ile beraber ABD'nin farklı kesimlerinde başkaldırıları başlamıştı. Zenciler vatandaşlık hakları için pek çok eyalette yaptıkları protestolarla amaçlarına ulaşmayı bir bakıma başarınca bunun devamında, Kızılderili ve Latin Hakları da gündeme gelmiş, Feminist Kadın Hareketleri, Çevreci Hareket derken



en büyük ihtilali gençlik gerçekleştirmişti. Tüm bu hareketlerde, Amerikalılaştırma kapsamında dünyanın pek çok yerine yayılmış, dünya tarihinde belki de en çok protesto ve özgürlük hareketinin yaşandığı dönem olmuştur.

Amerika bu durumu da iyi bir şekilde değerlendirmiş, semboller yolu ile tüm bunları nesnelere şifrelemişti. Toplumla içerdikleri şifreler yoluyla bağlantı kuran nesnelere bir araya gelmesi sonucunda nesnelere bireylere ait sembolere dönüşmesine sebep olmuştu. Günümüzde reklamcılık sektörünün kullandığı temalarında bu sembolere dayandığını ve hatta temelinin o yıllara dayandığını söyleyebiliriz.

Bu durumu kabul eden bir kesime karşın; durumu iyi analiz ederek belki de kendi şahsi protestosunu, eleştirisini ortaya koyan diğer bir kesim olarak sahneye Pop-Art sanatçıları çıkmışlardır. Güncel yaşama dair obje ve yüzleri çalışmalarında kullanarak bu renkli, ihtişamlı Amerika hayalini olduğu gibi ortaya koymakta, bir başka deyişle yoruma açık vurgulamışlardır.

Sanatçılar bu izlenimlerini aktarmaktayken, tasarımcılarda yaşananlardan etkilenmiş, bunları çalışmalarına aktarmışlardı. Özellikle giyim alanında bu açıkça gözlenmektedir. Tasarımcılar yeni yaşama yeni bir görüntü taşımış, yenilik ihtiyacı düzenli tekrarlanan yenilikçi hareketleri beraberinde getirmişlerdi. Bu başlarda bir sosyal statü unsuru, siyasi düşünce göstergesi veya duygularının bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktaydı. Geniş kitlelerden, tek tek bireylere kadar indirgenmişti. Artık herkes kendi modasını yaratmaktaydı.

Pop Art bir tür nesnelere dünyası kurmuştu. nesnelere toplumdaki alınarak sanata dönüştürülmüştü. Tasarım aracılığıyla da sanat tekrardan nesnelere..

Tüm bu değişimin yanında semboller her zaman varlığını devam ettirmişler, kimi zaman direkt kimi zaman ise dolaylı yollardan içerdiği şifreleri insandan insana taşımışlardır.

Bu araştırmada ki amaç plastik sanat akımlarının giyim tasarımı ile arasında kurulan bağlantı ve etkileşimleri ortaya koymaktır. Sanat tarihine baktığımız zaman resim ve heykel yapıtlar aracılığıyla MÖ 4000'li yıllardan başlayarak günümüze kadar giyim tarihi konusunda bize referanslar sunulduğu bir gerçektir.

Araştırma konusu tüketim toplumunun başlangıcı olan 1960'lı yıllarda, dönemin sanat akımı Pop-Art ile bir tür karşılaştırılması ve bir arada incelenmesidir.

Dönemin içerdiği ekonomik, siyasi, askeri ve toplumsal olayları insanlık için yeni bir çağ başlatmış, ortaya çıkan popüler kültür o yıllardan günümüze değin gelmiş, şu anda yaşadığımız hayatın küçük bir analizi halini almıştır.

Bir bakıma 1950 sonlarında İngiltere'de, hemen ardından da 1960 başlarında ortaya çıkan bu sanat akımı o yıllara kıyasla, yaşamakta olduğumuz bu günde çok daha fazla etkin olduğunu da söyleyebiliriz. medya ve iletişimin bir güç halini aldığı günümüz yaşamı içinde tıpkı Andy Warhol'un da söylediği gibi; bir gün herkesi on beş dakikalığına meşhur edebilmektedir. Üretimle doğru orantıda artışı istenen tüm nesne ve bağlamında ki kişiler bir anda popüler olup, on beş dakika sonrasında unutulabilmektedirler.

Başta yine Amerika olmak üzere büyük güçler yönetiminde ki tüketim çılgınlığı; günümüz yaşamında Pop-Art; 2000'li yıllarda tasarımda Pop Art'ın izleri gibi yeni araştırma konuları yaratmaktadır. Kısaca Pop-Art bir sanat akımı olarak 60'lı

yılların ilk yarısında ortaya çıkmıştır. Günümüze değin etkisini arttırarak, farklı şekillerde yorumlanıp biçim değiştirerek yaşamımızda hala var olmaya devam etmektedir.

Bir başka deyişle tüketim var olduğu sürece Pop Art ve onun etkisi ile yapılan tasarımlar yaşantımızda ve bedenlerimizde var olmaya devam edecek gibi görünüyor.

## KAYNAKÇA

### Türkçe Dilde Kitaplar

- ARMAOĞLU, Prof. Dr. Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980**, Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1983
- BAUDRILLARD, Jean, **Tüketim Toplumu**, Türkçesi: Hazal Deliceçaylı - Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997
- BEAUD, Michel, **Kapitalizmin Tarihi**, Türkçesi: Fikret Başkaya, Ankara, Dost Yayınevi, 2003
- DISTER, **Rock Çağı**, Türkçesi: Renan Akman, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001
- ERCAN, Fuat, **Para ve Kapitalizm**, İstanbul, İkinci Baskı, Devrin yayıncılık, 2005
- GOMBRICH, E.H., **Sanatın Öyküsü**, Türkçesi: Erol Erduran-Ömer Erduran, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1997
- MÜLAYİM, Selçuk, **Sanata Giriş**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, İkinci Basım 1994
- ONUR, Nur, **Moda Bulaşıcıdır!**, İstanbul, Epsilon Yayınevi, 2004
- RIBARD, André, **İnsanlığın Tarihi**, Türkçesi: Erdoğan Başar-Şiar Yalçın, İstanbul, May Yayınları, 1974
- SANAT TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ 4 ,Görsel Yayınlar, İstanbul, İkinci Basım 1983
- TUNALI, İsmail, **Tasarım Felsefesine Giriş**, İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 2002
- YAPP, Nick, **1960'lar Fotoğraflarla 20. Yüzyılın Sosyal Tarihi**, Türkçesi Canan Feyyat, İstanbul, Literatür Yayıncılık, 2005
- ZINN, Howard, **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, Türkçesi: Sevinç Sayan Özer, İstanbul, İmge Yayınları, 2005



## **Yabancı Dilde Kitaplar**

- ABENDROTH, Uta, - PHILLIPS, Karin Beate, - PIXIS, Christian, - POLSTER, Bernd, (Hrsg.) - STEINBACH, Volkard, **Das Designbuch**, Bonn, Howard Buch Produktion, 1999
- BUXBAUM, Gerda, **YSL**, Minneapolis, USA Bolger Printing, 1998
- BOUDOT, Franchois, **Chanel**, London, Thames&Hudson, 1996
- BOUDOT, Franchois, **A Century of Fashion**, London, Thames&Hudson, 1999
- CASTLEMAN, Riva, **Jasper Johns die Druckgraphik**, Schirmer-Mosel, München, 1986
- FELDMAN, Frayda – SCHELLMAN, Jörg, **Andy Warhol Prints**, Catalogue Raisonné Second Edition, 1989, Munich
- GARNER, Phillippe, **Sixties Design**, Köln, Taschen, 2003
- HONISCH, D. – JENSEN, J.C. - **Amerikanische Kunst von 1945 bis heute**, Köln, Dumont Buchverlag, 1976
- JAHR, Angelika - GUSTMANN, Dr. Kurt, **Top Design des 20. Jahrhunderts**, Köln, Naumann&Göbel, 1999
- LEVENTON, Melissa, **Artwear Fashion And Anti-Fashion**, London, Thames&Hudson, 2005
- MACKRELL, Dr Alice, **Art and Fashion**, Malaysia, B T Batsford, 2005
- MARCK, Jan van der, **American Art, Third Quarter Century**, Washington, Contemporary Art Council of the Seattle Art Museum, 1973
- OSTERWOLD, Tilman, **Pop Art**, Köln, Taschen GmbH, 2003
- PEACOCK, John, **the 1960s**, London, Thames&Hudson, 2003
- THE KYOTO COSTUME INSTITUTE, **Fashion From The 18th To The 20th Century**, Köln, Taschen GmbH, 2004
- VERSACE Gianni & CALABRESE, Omar, **Versace**, New York, Abbeville Press, 1992

- WOODHAM,Jonathan M., **Twentieth-Century Design**,New York,Oxford Universty Press, 1997
- WORSLEY, Harriet, **Decades of Fashion**, London, Getty Images, 2004

### Öteki Kaynaklar

- ÖMEROĞLU, Sedat Sami, Dünden Bugüne Teknoloji ve İnsan, [http://www.e3tam.com/destek/Dunden\\_Bugune\\_Teknoloji\\_ve\\_insan.htm](http://www.e3tam.com/destek/Dunden_Bugune_Teknoloji_ve_insan.htm) ,16.04.2005
- MONGO, Carol, **The Fabric of Change by "Mutations/Mode1960-2000"**, <http://parisvoice.com/00/may/html/feature/style.cfm>, 23.05.05
- ŞENTÜRK, Çiğdem A. Çini, **Kültürel Globalleşmenin 20. YY Modasını Yönlendiren Merkezlere Etkisi**, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, M.S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını, 2001
- Vogue Espana, 2005
- <http://www.sixties-squares.co.uk.htm> , 20.07.05
- <http://www.sixtiescity.velnet.com/Fash2/Images/stuff2068.jpg>, 09.09.2005.
- <http://www.sixtiescity.velnet.com/Fash2/Images/stuff2069.jpg>, 09.09.2005.
- <http://www.fiftiesweb.com/fashion/mod-fashion.htm>, 22.09.05
- <http://www.geocities.com/FashionAvenue/Catwalk/1038/contents.htm>, 23.09.2005
- <http://www.geocities.com/FashionAvenue/Catwalk/1038/popclothes.html> ,23.09.2005

## RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa No
Resim 1.1 Andy Warhol, "The Twenty Five Marilyns",1962.....	6
Resim 1.2 Robert Indiana "Love Rising",1968.....	7
Resim 1.3 Wolf Vostell, "Coca Cola", 1961.....	9
Resim 2.1 Andy Warhol, " Two Dollar Bills", 1962 .....	14
Resim 2.2 John F. Kennedy,1960 .....	18
Resim 2.3 Jackie Kennedy, 1961 .....	20
Resim 2.4 Giuseppe Mattli tasarımı Jackie Stili giysi .....	21
Resim 2.5 Oleg Cassini tasarımı kıyafeti ile Jackie Kennedy İngiltere,1962 .....	21
Resim 2.6 Straplez saten gece elbisesi ile katıldığı bir baloda Jackie Kennedy..	22
Resim 2.7 Sikorsky S-55 helikopterinden atlayan Amerikalı askerler, Vietnam 1966.....	28
Resim 2.8 Nöbet tutan Amerikalı bir asker , Vietnam 1968.....	30
Resim 2.9 Şarkıcı Joan Baez ve oyuncu Vanessa Redgrave Vietnam Savaşı için düzenlenen bir protestoda,1965.....	31
Resim 2.10 Astronot Edwin A. Aldrin Jr., Apollo 11 görevi, 1969.....	34
Resim 2.11 Astronot başlığı formunda tasarlanan televizyon, Zarach,Londra....	35
Resim 2.12 Astronot başlığı formunda tasarlanan koltuk, Eero Aarnio, 1965 ..	36
Resim 2.13 gümüş modası, Nova, Eylül 1966.....	37
Resim 2.14 PVC Koltuk (sağda) ,Zanotta, 1967.....	38
Resim 2.15 Pierre Cardin,sentetik malzemeler ile aksesuar ve giysi tasarımları,1967 .....	39
Resim 2.16 André Courrèges, suni deri manto tasarımı .....	40
Resim 2.17 Elvis Presley, 1956.....	42
Resim 2.18 The Beatles, 1963 .....	43

Resim 2.19 Audrey Hepburn, "Funny Face" filminde Beatnik tarzda sokak kıyafeti ile .....	43
Resim 2.20 "Washington'a Yürüyüş" 1963 .....	45
Resim 2.21 Malcolm X, 1965 .....	47
Resim 2.22 Kadın Hakları için yapılan bir gösteri .....	49
Resim 2.23 Marlene Dietrich .....	50
Resim 2.24 Çiçek Çocukları .....	53
Resim 3.1 Kurt Schwitters, Merzbild 1 A, 1919.....	57
Resim 3.2 Richard Hamilton, "Just what is that makes today's homes so different, so appealing?", 1956.....	59
Resim 3.3 Peter Blake, "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band", 1967.....	60
Resim 3.4 Robert Rauschenberg, Canyon, 1959 .....	62
Resim 3.5 Jasper Johns, Three Flags, 1958 .....	63
Resim 3.6 Roy Lichtenstein, Eddie Diptych, 1962 .....	64
Resim 3.7 Andy Warhol ,Campbell's Soup Can I, 1968 .....	65
Resim 4.1 Hem kadın hem de erkek için kot pantolon ve beysbol ceketli genç kızlar . .....	69
Resim 4.2 İki parçalı baskılı kumaştan günlük elbise .....	71
Resim 4.3 Wallis'ten Twid Takım, 1964 .....	72
Resim 4.4 1960'lı yılların televizyonun önemli moda programı Ready Steady Go için modellerinden birinin tanıttığı mini elbise .....	73
Resim 4.5 Mini eteğin yaratıcısı Mary Quant, üzerinde tasarımlarından biri ile, 1966 .....	74
Resim 4.6 Model Hazel, Londra caddelerinde yapılan moda çekimlerinde Ossie Clark imzalı mini elbise ile objektiflere poz verirken, 1973 .....	75
Resim 4.7 çizgili mini elbise .....	76
Resim 4.8 Op-Art mini elbise .....	77
Resim 4.9 Metal pantolon-bluz takım, Paco Rabanne, 1969 .....	78



Resim 4.10 Metal elbise, Paco Rabanne, 1969.....	79
Resim 4.11 Dar kesim pantolon.....	80
Resim 4.12 Hippiler,1969.....	81
Resim 4.13 Bikini .....	82
Resim 4.14 Parlak Renkli Pop-Art Stili Tasarım .....	83
Resim 4.15 Geometrik Pop-Art Stili Tasarım .....	84
Resim 4.16 Verner Panton'dan Op –Art Baskı .....	85
Resim 4.17 Pop-Art Baskılı gömlek .....	86
Resim 4.18 Pop-Art Baskı .....	87
Resim 4.19 Emilio Pucci, Pembe İpek Saten Jorjet Üzerine Maske Motifleri ...	88
Resim 4.20 naylon çorap .....	90
Resim 4.21 Chanel Stili .....	91
Resim 4.22 Gabrielle Chanel, Etek-cekete tüvit giysi tasarımları .....	92
Resim 4.23 Pierre Cardin tasarımı hostes üniformaları .....	93
Resim 4.24 Süit, Pierre Cardin, Paris, Sonbahar/Kış 1966 Koleksiyonu .....	94
Resim 4.25 Catherine Deneuve, Courrèges'in uzay tarzı tasarımı ile , 1965.....	96
Resim 4.26 André Courreges, Mini Elbise Tasarımları, L'Officiel Eylül 1967 .....	97
Resim 4.27 Dior tasarımı saten gece elbisesi .....	98
Resim 4.28 Dior tasarımı "New Look" elbise .....	99
Resim 4.29 Audrey Hepburn, "Funny Face" filminde bir sahne. Giysi Givenchy imzalı .....	100
Resim 4.30 Givenchy tasarımı elbise .....	101
Resim 4.31 Piet Mondrian'ın 1928 tarihli kırmızı,siyah,mavi ve sarı kompozisyonu ve YSL'in 1965Sonbahar/Kış Koleksiyonu için hazırlamış olduğu Mondrian Elbisesi. ....	102
Resim 4.32 YSL, Pop Art Elbise Tasarımları.....	103
Resim 4.33 YSL, Le Smoking, çizgili takım elbise tasarımı,1967 .....	104
Resim 4.34 Paco Rabanne tasarımı,1973.....	105

Resim 4.35	Paco Rabanne, Top, 1969 .....	106
Resim 4.36	Paco Rabanne, Kapüşonlu Elbise Tasarımı, 1967 .....	107
Resim 4.37	Mary Quant PVC Manto,1963 .....	108
Resim 4.38	Mary Quant görünümü .....	110
Resim 4.39	Lütfiye Arıbal Defilesi'nden Tasarımlar, Nisan 1965 .....	114
Resim 4.40	Lütfiye Arıbal, "Ayşe Kız" isimli gelinlik, 1966.....	115
Resim 4.41	Suat Aysan ve Gülriz Sururi .....	116
Resim 4.42	Avustralya'daki sergi açılışında giymesi için seramik sanatçısı Jale Yılmabaşar için Suat Aysan tasarımı kıyafet .....	117
Resim 4.43	Concitta Coppola .....	118
Resim 4.44	Deniz Adanalı, Faize&Sevim tasarımı kıyafet ile podyumda,1962 .	119
Resim 4.45	Başak Gürsoy, Faize&Sevim'in hazırladığı bir kıyafet ile, 1966 ...	120
Resim 4.46	Bir defilede Ayten Gökçer manken .....	121
Resim 4.47	Nevzat Kasman, desen çalışması .....	123
Resim 4.48	Nevzat Kasman, desen çalışması .....	124
Resim 4.49	Ayla Algan, Nevzat Kasman tasarımı giysi ile şarkı söylerken, 1977.....	125
Resim 4.50	Modacı Yıldırım Mayruk, <i>sağda</i> .....	127
Resim 4.51	Yıldırım Mayruk tasarımı ile Gönül Yazar podyumda .....	127
Resim 4.52	Selma Güneri,1961, Mualla Özbek tasarımı .....	128
Resim 4.53	Gönül Yazar,1968, Mualla Özbek tasarımı.....	129
Resim 5.1	Andy Warhol, Pop Art Dress. ....	131
Resim 5.2	Gianni Versace, Pop Art Dress .....	132
Resim 5.3	Gianni Versace, Pop Art Koleksiyonu,1990 .....	133
Resim 5.4	Charlotte Kruk n' Kempken, Peach Nektar, 2002 .....	134
Resim 5.5	Göz ve Bob Dylan baskılı Poster elbiseler,1967 .....	135
Resim 5.6	Yoshiko Wada, Coca Cola Kimono Tasarımı,1975 .....	136
Resim 5.7	Yves Saint Laurent, Pop Art Elbise Tasarımları, 1962 .....	137

Resim 5.8 Dolce&Gabbana tasarımı İngiliz Bayrağı Desenli Elbise,1999 .....	138
Resim 5.9 John Galliano tasarımı ABD bayrağı renklerinde ceket, 1993 .....	139
Resim 5.10 John Galliano tasarımı ABD bayrağı desenli elbise, 1993 .....	140
Resim 5.11 Geri "Ginger Spice" Halliwell, İngiliz Müzik Ödülleri Töreni'nde Sahnede, üzerinde İngiliz Bayrağı desenli mini elbisesi ile, 1997 .....	141
Resim 5.12 Pop Art baskılı t-shirt ile şarkıcı Kylie Minouge,2005 .....	142
Resim 5.13 Çizgi roman desenli tasarımlar,2005 .....	143
Resim 5.14 Dina Knapp, Kimono#1,1982 .....	144
Resim 5.15 Joan Steiner, Kitchen Vest(mutfak yeleği), 1977 .....	145
Resim 5.16 Roy Lichtenstein baskılı çanta, İstanbul, 21.10.2005 .....	146